

KASAM
(Karadeniz Stratejik
Araştırmalar Merkezi)ne

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ HAKKINDA RAPOR

Muharrem BALCI
20 Haziran 2020

İstanbul Sözleşmesi Hakkında Rapor

İçindekiler

İstanbul Sözleşmesi Hakkında Rapor	2
TAKDİM ve ÖZET	3
GİRİŞ	8
TARİHÇE	12
KAVRAMSAL ANALİZ	16
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KÜRESEL BİR PROJE	41
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PROJESİNİ UYGULAYAN ÜLKELER NE DURUMDA?	45
ETCEP (EĞİTİMDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PROJESİ)	48
İSTANBUL SÖZLEŞMESİ EŞLERİ BARIŞTIRMAKTAN KAÇINIYOR MU?	56
HUKUKİ DEĞERLENDİRME	61
İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE VE 6284 SAYILI KANUNA İHTİYAÇ YOKTUR	71
İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN ALTERNATİFİ OLAMAZ MI?	73
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN AKİBETİ?	77
SONUÇ	81
KAYNAKÇA	84

TAKDİM ve ÖZET

İstanbul Sözleşmesi bir hukuk metnidir. Hukuk metinlerini sadece bazı maddeleri yönüyle ele alarak incelemek eksik/yanlış değerlendirmelere ve sonuçlara sevkeder. Üstelik bu bir Uluslararası sözleşmedir, imzacı devletleri ve vatandaşlarını, çekince konan maddeleri haricinde tüm hükümleri ile bağlar. Türkiye İstanbul Sözleşmesine çekince koymadan imzalamış ve onaylamıştır. Yürürlük maddeleri ile birlikte 81 maddedir. Çok yüzeysel bakıldığında 3, 4, 12, 14, 42 ve 48. Maddelerinin toplamda tartışıldığı görülür.

İstanbul Sözleşmesi yasa hükmünde, yasalarımızın üzerinde bir Sözleşmedir. Her hukuk metni gibi Sözleşmenin de öncelikle “amaç” maddelerine bakılmalıdır. Sonrasında tanımlar ve icrai hükümler gelir. Uluslararası Sözleşmelere, sadece insan haklarının gerçekleştirilmesine yönelik olduğu ön kabulü ile bakmak bir eksikliklerdir. Bu, dünyada küresel çapta ekonomik, siyasal, kültürel çatışmaların olmadığını söylemekle eşdeğerdir ki, dünyayı okuyamayan bir anlayış olur. Sözleşmenin amacına dair bilgi vermeden maddeleri ve akıbeti hakkında yapılacak açıklamalar tatmin edici olmayacaktır. Sözleşme ve yasaların amaç maddelerinde, amaçları ve dayandıkları metinler belirtilir. Sözleşmenin dayanak metinleri; AİHS ve EK Protokolleri, Avrupa Sosyal Şartı, İnsan Ticaretine karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Cinsel Taciz ve Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi (Lanzarote)¹ Sözleşmesidir. İstanbul Sözleşmesinin metninde görünen amaç, kadına karşı şiddetin önlenmesidir.

Uluslararası sözleşmenin hangi kavramları, hangi hakları öne çıkardığı, tanımladığı ve güvence altına aldığı da inceleme başlıklarımızdandır. Uluslararası Sözleşmelerin görünen amaçları yanında görünmeyen amaçları olduğu gibi bunları en çok da kimler talep ediyor ve yararlanıyor sorusu açığa çıkarabilir.

Siyasi bilinç, uluslararası sözleşmelerde bu soruları sormak zorundadır. İstanbul Sözleşmesinin “Kadına Şiddet” konusunda güvence vermek ve yaptırım içermek amacı taşıdığına şüphe yok. İstanbul Sözleşmesinde şiddetin yanı sıra güvenceye aldığı, “toplumsal cinsiyet ve eşitliği”, “cinsel tercih/yönelim” gibi Sözleşme met-

---

¹ Lanzarote Sözleşmesi, Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması Terimler & Kavramlar Kılavuzu’nda belirtildiği üzere <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1070.pdf> Çocuk İstismarına karşı düzenlenmiş olmasına karşın, çocuk istismarına imkân tanıyan bir Sözleşmedir. Bkz: 1. Mücahit GÜLTEKİN, *Çocuk İstismarını Hukukileştirmek; Lanzarote Sözleşmesi*, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1062.pdf>; 2. Ebubekir Esad BAŞ, *Lanzarote Sözleşmesinin Hukuki Tahlili*, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1074.pdf>

ninde geçen kavramlar, ayrıca bu "şemsiye" kavramların içinde ve gölgesindeki "LGBTİQ+" kavramları vardır. Bu kavram ve güvenceler incelendiğinde Sözleşmenin açıkça görünmeyen (ilgililerin görebildiği) amacı da ortaya çıkar.

Ekli Raporda, önce İstanbul Sözleşmesine kadar Tarihi Süreç, İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmenin görünen - görünmeyen amaçları olarak şiddet ve toplumsal cinsiyet kavramları ve bileşenleri incelenecek, sonrasında da Sözleşmenin akıbetine dair görüşlerimizi aktaracağız. Bu çerçevede Sözleşmenin en çok tartışılan 3, 4, 12, 14, 41 ve 48. Maddelerini tahlil ederek, İstanbul Sözleşmesi hakkında görüşlerimizi sunmuş olacağız.

Tanımlar

Sözleşmenin "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde "kadına yönelik şiddet", "aile (ev) içi şiddet", "toplumsal cinsiyet eşitliği", "toplumsal cinsiyete dayalı şiddet", "mağdur" ve "kadın"² kelimeleri tanımlanmış, karşılıkları (anlamları) yazılmış olduğu halde, 4. Maddede geçen, "**cinsel yönelim**" (**sexual orientation**) ve "**Toplumsal Cinsiyet kimliği**(**gender identity**) kavramlarının anlamları verilmemiştir. Fakat bu kavramlarla ilgili yasal düzenlemeler ve yaptırımlar bakımından Taraf Devletlere yükümlülükler getirilmiştir.

Madde 4/3. Bireylerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi görüş ve ya farklı görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşe, herhangi bir etnik azınlık, mülkiyet, doğum, cinsel tercih/yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, medeni durum, göçmen ya da mülteci olma, yaş veya engelinin ve diğer bir durumunun bulunmasına bakılmaksızın özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirler başta olmak üzere işbu Sözleşme hükümlerinin Taraflar tarafından uygulanması güvence altına alınmıştır.

Sözleşme metninde geçen kavramların tanımlarının yapılmamış veya eksik yapılmış olması, yasa hükmündeki bir hukuk metni için önemli bir eksikliklerdir. Öncelikle bu konu üzerinde durulmalıdır. Üstelik bu kavramlar üzerinde henüz bir genel geçer kabul oluşmamış, taraf devletlerin ve uygulamacıların yorumuna terk edilmiştir. Dolayısıyla, bu kavramsallaştırmaları dayanak alacak ceza uygulamalarında **suçta ve cezada kanunilik** ilkesine aykırılık oluşacaktır. Ekli Raporda da belirttiğimiz gibi İstanbul Sözleşmesini dayanak alan 6284 sayılı Kanun, hukuka aykırı bir şekilde **özel ceza yasası** hüviyetinde yasalaştırılmış olup, cezaların dayandığı kavramlar, dayanak maddesinde dayanak olarak gösterilen İstanbul Sözleşmesinde de tanımlanmamıştır.

² Madde 3/f. "kadın" kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da içerir.

Sözleşmenin Amacı

Sözleşmesinin 12/1. Maddesinde,

“Taraflar, kadının aşağılığı iddiasına veya kadın erkek için kalıp rollere dayanan ön yargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve tüm diğer uygulamaları ortadan kaldırmak/kökünü kazımak amacıyla kadın ve erkeklere ilişkin toplumsal ve kültürel davranış modellerinde değişim sağlamak için gerekli tedbirleri alır.”

12/5. Maddesinde de tekraren,

“Taraflar; kültür, gelenek, görenek, din veya sözde “namusun” işbu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşturmasını sağlar.”

hükümleriyle, ayrımcılığın asıl kaynaklarının, din, örf, gelenek, namus anlayışları olduğu vurgulanıyor. Burada sadece bazı uygulamalar değil, din ve gelenek anlayışlarına toptan karşıtlık vardır. Hem de **“kökünün kazınması”**na kadar götüren bir karşıtlık. Örneğin, toplumsal cinsiyet eşitliği savunusu yapan temel metinlerden birinde (Fatmagül BERKTAY) şu ifadeler yer almaktadır:

*“...bu dinlerin dayattıkları toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ve eşitsiz cinsiyet ilişkilerini sorgulama; kısacası **din olgusuyla bir hesaplaşma** gereksinmesiyle yüz yüze olduklarımı düşünüyorum”*

İstanbul Sözleşmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği savunucularına göre, Müslüman toplumlarda, **toplumsal eşitsizliklerin kaynağı denilen şey, din ve dinî metinlerdir**. Diğer kutsal kitaplarda olduğu gibi, Kur’ân-ı Kerîm’de de geçen Lût Kavmi, eşcinsel ilişkiler ve kadın erkek ilişkileri üzerine olan âyetler ile Arapçanın yapısından kaynaklı dişil ve eril (müzekker-müennes) kelimele âyetlerin tamamı bu konunun kapsamına girer. İstanbul Sözleşmesi, tam olarak yürürlüğe girerse, ya Kur’ân’ın ve diğer kutsal ve dinî içerikli kitapların (İncil, Tevrat, Talmud, Buhari, Tirmizî, Müslim, hatta Mesnevi vb.) yok edilmesi ya da yeniden yazılması gerekecek.

Sözleşmede, kadının daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesinin **“ortadan kaldırılması”** yerine **“kökünün kazınması”** ifadesinin sorgulanması gerekir.^(*) Hukuk dili, suç fiili ve ceza tanımlamalarında böyle **intikamcı bir dil** kullanmaz, kullanmamalıdır. Bu kadar radikal bir ifade hukuk diline yabancıdır. Sözleşmenin bu yönüyle **intikamcı ve itici** bir dille hazırlanmış olması muhataplarını da tahrik etmektedir.

---

^(*) Metnin orijinalinde "eradicating" kelimesi geçmektedir. Bu kelime "yok etmek", "kökünü kurutmak", "kökünden söküp atmak" gibi anlamlara gelmektedir.

Şiddet Dışında Amaç

Madde 12/1. *Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların ortadan kaldırılması/kökünü kazınmasından* bahsediyor. İki cümlecik arasında **veya bağlacı** var. **İlk cümlecikte** kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine, **ikinci cümlecikte** ise kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargılara, törelere, geleneklere ve diğer uygulamalara atıf var. **Kökü kazınacak olan, kadının daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesi ile birlikte toplumsal olarak klişeleşmiş roller ön yargılar, töreler, gelenekler ve diğer uygulamalardır.**

Kadının erkekten daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesi, maalesef Doğu - Batı ayrımı olmaksızın tüm insanlığın sorunudur. Bu düşüncenin ortadan kaldırılması gerekir. Dinler de insanlar arasında eşitliği öngörmelerine rağmen, bağluları, zaman içinde eşitliği ve adaleti kültürel formlara indirgemiş, kadının aşağı düzeyde olduğu şeklinde bir utancı da insanlığa hediye etmişlerdir. Hıristiyanlıkta ve Yahudilikte kadının esamesinin okunmaması, kimliğinin bulunmaması, aşağılanması, necis olarak görülmesi gibi bir dizi aslında din dışı olan önyargılardan Müslümanlar da nasiplidir. Bu konu insanlığın ve tabii ki Müslümanların da yumuşak karnıdır. Bu anlayışlarla, önyargılarla mücadele edilmesi gerekir. İstanbul Sözleşmesi ve getirilerinin insanlığa ve toplumumuza vaki ve olası zararlarını anlatmaya çalışan entelektüel bilinç, sözel ve yazın ortamlarında, öncelikle böylesi bir zaaftan bahsederek ve bu zaafın mutlaka giderilmesini ısrarla vurgulayarak farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır. Burada kullanılacak dil, toplumları rencide etmeyen, onların inançlarına ve onurlarına hitap eden bir dil olmalıdır. Entelektüel ve inançlı bilinç bu yönde dikkatli ve hakkaniyetli bir dil kullanmaktadır. Elbette hoyratlık da insanlığın bir kesiminde eksik olmayacaktır.

İnanç İlkeleri ve Kültür Hafife Alınıyor

42. maddede namus ifadesi "**sözde**" vurgusuyla verilmekte, bu şekilde hem kadın, hem de erkek için bağlayıcılığı bulunan namus kavramı hafife alınmaktadır.

Madde 42. Sözde "Namus" Adına İşlenen Suçlar Dâhil Suçlar İçin Kabul Edilemez Gerekçeler: (Maddenin başlığı böyle)

"Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan herhangi bir şiddet eyleminin gerçekleşmesini müteakiben başlatılan cezai işlemlerde kültür, gelenek, din, görenek veya sözde "namus"un bu eylemlerin gerekçesi olarak görülmemesi için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alır. Bu özellikle mağdurun kültürel, dini, sosyal veya geleneksel olarak kabul gören uygun davranış normlarını veya törelerini ihlal ettiği iddialarını da içerir."

Özellikle Batı'da "Müslüman ve terörist" kavramlarının sürekli birlikte kullanılması gibi "din ve namus" "şiddetle" ilişkilendirilerek kullanılmakta, sanki namus, din, gelenek kavramları şiddetin kaynağıymış gibi sunulmaya çalışılmaktadır.

Burada 'şiddet' kavramına ilişkin bir açılım da söz konusu değil. Ekonomik - fiziksel - cinsel ve psikolojik şiddet nedir? Bunlar çok görece kavramlar. Ekonomik şiddeti kim belirleyecek? Fiziksel şiddetin boyutu nedir? Psikolojik şiddetin ölçüsü var mı? Kimin takdirinde? Uygulamaya bakıldığında, meşru olmayan davranışlara itirazlar bile şiddet kapsamına alınabiliyor. Her toplumun geleneğinde, göreneğinde, örf ve âdetinde, hukuka ve ahlaka aykırı olmayan bir namus kavramı vardır. Bu kavramın içeriğini kim belirleyecek? "Sözde namus" kavramı, namus anlayışımızın görece algısını ifade eder. Bunu Batı'nın seküler zihni ile mi, İslam'ın ilahi hükümleriyle mi okuyacağız? Ekli Raporumuzda, sosyal medyada çokça dillendirilen ve videosu izlenen Aile Hâkimi ile dinleyici arasındaki konuşmaya dikkat çektik.

Türkiye ne yapmalı?

Ekli Raporda ifade ettiğimiz gibi, İstanbul Sözleşmesinin güvenceye aldığı "kadına şiddet", İstanbul Sözleşmesinin imzalanmasından önce 2005'de yürürlüğe giren Türk Ceza Kanununda gerekli güvencelere ve yaptırımlara kavuşturulmuştur. Ayrıca, görünmeyen amacı olarak ifade ettiğimiz LGBT aktivizminin güvenceye alınmasına gerek olmadığı gibi, kanunların uygulandığı Millet'in kültürüne de yabancıdır. Sadece Türkiye'de değil, LGBT aktivizmi dünyanın her bölgesinde halklar tarafından reddedilmekte ve anti-gender hareketi ile protesto edilmektedir. LGBT haklarına dair güvenceler de tüm vatandaşlara tanınan haklar anlamında tanınmış olup, herhangi bir eşitsizlik sözkonusu değildir.

İstanbul Sözleşmesi, görüşmeler ve imza-onay süreçlerinde medyada ve Uluslararası alanda oluşan şiddet olaylarını da abartarak, önceki iki kadın Bakanın azli de sağlanarak, siyasi arenada görüş birliği oluşturulup, Sözleşme hükümlerinin getirisi - götürüsü anlaşılmadan ve halktan kaçırılarak 26 dakika gibi, maaş artırımı görüşmelerinde bile görünmeyen çabuklukla TBMM'de kotarılmıştır. Türkiye için önerilen seçenekler; onaylamak ve daha ileri taşımak, bazı maddelerine çekince koymak, "yorum beyanı" yoluyla nasıl anlaşılması gerektiğinin çerçevesini çizmek veya tamamen reddetmek gibi seçeneklerden sadece "tamamen reddetmek" seçeneğinden başkasını işaretlememelidir. Onaylama seçeneği tüm hızı ve hoyratlığı ile uygulamadadır. Yorum beyanını tartışanlar da bu yöntemin diğer tarafların da rızasını gerektirdiği için net bir hüküm verememektedir. Tek bir seçenek kalmıştır, genel anlamda şiddetle ilgili çalışmaları da yoğunlaştırmak (Raporda tekliflerimiz de sunuludur) kaydıyla Sözleşmeyi tek taraflı red ve fesih.

GİRİŞ

İstanbul Sözleşmesi herhangi bir uluslararası sözleşme değildir. Cinsel/tercih/eğilim ve yönelimi meşrulaştıran, kadın ve erkeği ayırıştıran, İslamiyet'in bize sunduğu emanet, şefkat, merhamet gibi kavramları değersizleştiren, nikâhı, kadın ve erkeğin birbiri üzerindeki haklarını, hukuki ve ahlaki sorumluluklarını ve aile kavramını tehdit eden, yok sayan bir sözleşmedir.

Hukuki metinler, toplumlardaki gelişmelere cevap verebilmek, toplumun gerisinde kalmamak üzere hazırlanırlar. Bu yönüyle baktığımızda Ulusal ve uluslararası karar vericiler,³ bir diğer tanımlama ile ateşe çağırın önderler⁴, toplumun isteklerini değil, kendi ideolojileri istikametinde toplum mühendisliği yaparak tasarımılamak isterler. Bu duruma biz kendi ülkemizde de pek aşınayız. Bu yönüyle İstanbul Sözleşmesi üzerine yapılacak her çalışmada Sözleşme ile birlikte Sözleşmenin güvenceye aldığı Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini de araştırma ve hukuka uyarlılığını değerlendirme zorunluluğu vardır.

Öncelikle İstanbul Sözleşmesinin güvenceye aldığı toplumsal cinsiyet ve cinsel tercih/yönelimlerin Batılı dil ve düşüncesiyle kotarıldığını bildiğimizden, seküler Batı düşüncesi ve uygulamalarının “çatışmacı kültür” ürünü olduğuna ve uygulamaların sadra şifa olup olmadığına bakmak da gerekmektedir.

İstanbul Sözleşmesinin güvenceye aldığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet politikası haline getirdiği toplumsal cinsiyet eşitliği bizim ürettiğimiz bir kavram değil, Batı'nın ürettiği bir kavramdır ve her milletin kabul etmesi gereken evrensel bir kavram da değildir. Bilimselliği konusunda da tartışmalar mevcuttur. Toplumumuzun inanç ve örf-adet değerlerine aykırılığı sözkonusudur.

Batı toplumunun ve seküler zihnin kabullerinde cinsel tercih/yönelimlerin Sözleşme ile güvence altına alınması var. Üstelik bu güvence sapık cinsel tercih sahiplerinin sadece insan olarak haklarını değil, her türlü ifşa, ifsad, propaganda ve örgütlenme haklarını da güvenceye alıyor. Başka bir ifade ile eşcinsel etkinliklerle, eşcin-

---

³ “Canlı organizmanın ‘hacklenmesi’, insanlık tarihinin en büyük devrimi olacaktır. Şu ana kadar canlı yaşamı, organik biyokimyanın kanunlarına göre yürümüştür. Ama şimdi bu durum değişmek üzeredir. Bilim, doğal seçim ve evrimin yerine ‘akıllı tasarımı’ getirmektedir... Bu akıllı tasarımı, göklerdeki bir **tanrının tasarımı** şeklinde değil **bizim kendi akıllı tasarımı**mız... Gelecekte, küçük bir «**seçkin grup**», gelecekteki yaşam formlarını biçimlendirebilecektir.” Youval Noah HARARI, 2018 DAVOS KONUŞMASI, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/891.pdf>

⁴ Kasas -41. “Böylece onları, halkı ateşe çağırın öncüler yapmış olduk. Kıyamet gününde onlar yardım görmeyeceklerdir.”

sellerin, toplumların tamamının kendileri gibi olmaları yönündeki aktivitelerini güvenceye alıyor, aksi düşünce ve davranışlara yaptırım getiriyor.

İstanbul Sözleşmesi başka bir medeniyetin bize kabul ettirdiği bir metindir. Buna karşı elbette rezervlerimiz olacaktı. Önceki Aile Bakanlarından Aliye Kavaf ve Sema Ramazanoğlu İstanbul Sözleşmesi'nin hazırlık toplantılarında bazı kavramlara karşı çıkmışlardı. Bakan Kavaf Haziran 2009'da, Viyana'da düzenlenen konferansın bildirge metninde yer alan '**farklı aile formları**' tanımına itiraz ederek⁵, Avrupa Konseyi'ne gönderdiği yazıda; "*Biz ülke olarak eşcinsel evliliği kabul etmediğimiz gibi eşcinsel aile, ebeveynlik kurumunu da kabul etmediğimizi belirtmek isteriz*"⁶ tarzında bir tavır ortaya koymuştur. Bu bakanlar İstanbul Sözleşmesi'nin arkasında duran sivil toplum kuruluşları kadar şiddetin ne olduğunu ve şiddet gösteren birinin şiddetini sürdürmeye devam etmesini tasvip etmemek gerektiğini de biliyorlardı. Ancak **konu/sorun şiddet değildi**. Konu, şiddet maskesiyle toplumsal cinsiyet eşitliği projesini uygulandı. Bunda da başarılı oldular. Bu bakanlar gitti, yerine KADEM (Kadın ve Demokrasi Derneği) üyesi Fatma Şahin getirildi. İstanbul Sözleşmesi hazırlanırken bu coğrafyanın, ümmetin, milletin, hukuk(eşitlik/adalet), inanç, örf ve adet değerlerine müracaat edilmemiştir. Aradan geçen kısa zaman içinde eşitlik ve adalet değerlerine atıflar yapılarak İstanbul Sözleşmesine ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesine meşruiyet kazandırma ameliyesi ile karşı karşıyayız.

Tabii ki Türkiye'de, tüm dünyada olduğu gibi kadına şiddet sorunu var. Sadece kadına da değil; şiddet, cins, yaş, konum ayırmıyor. Erkek erkeğe, kadın kadına ve bu ikisinin birbirlerine ve çocuğa karşı şiddeti sözkonusu. Bu soruna el atmadan, feminizmin kışkıracısından kurtulmak mümkün değil. Devletin aceleci ve Batı formlarıyla etkilenmiş/etiketlenmiş bir zihinle konuya yaklaşımı bu vahim sonucu doğurdu. Bir örnekten yola çıkarak söyleyelim; trafikte insan sağlığına zarar vermemek için sürücü ehliyeti almak zorundayız. Ehliyet için de epeyce bürokratik işlemlerden, sınavlardan geçiyoruz. Fakat ömür boyu bir insanla yaşamaya, gelecek nesilleri yaşatmaya, yetiştirmeye, aile olmaya ilişkin hiçbir işleme, eğitime, ehliyet ve sınava ihtiyaç yok(!) Toplumumuzun temel taşı ailenin oluşumu ve korunması, selameti için herhangi bir zahmete katlanmıyoruz. Sonra birileri gelip bizi sigaya çekiyor, eleştiriyor, etiketliyor, aşağılıyor ve önümüze bir Sözleşme koyuyor, imzalattıyor.

İki kadın bakanımız, hazırlık görüşmeleri sırasında sözleşmedeki önkabullere katılmıyor, itiraz ediyor ve hemen ilk seçimde milletvekili olan Fatma Şahin bakan yapılıyor, İtalya'nın en büyük nişanını bu nedenle alacak olan bu kadın bakan Söz-

⁵ Mücahit GÜLTEKİN, *İstanbul Sözleşmesi TBMM'den nasıl geçti?*
<http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/1025.pdf>

⁶ Yasemin ÖZ, *Türkiye Eşcinsellerin Evliliğine de Ebeveynliğine de Karşı*,
<http://bianet.org/bianet/kadin/120251-turkiye-escinsellerin-evlilikine-de-ebeveynligine-de-karsi>

leşmeyi imzaya hazır hale getiriyor, Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu da Sözleşmeyi büyük bir onurla(!) imzalıyor.⁷ Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da onaylıyor, 81 maddelik Sözleşme TBMM'den oy birliği ile 26 dakikada onaylanıyor. Böylece Batı nezdinde aşagılanmaktan kurtulmuş oluyoruz(!)⁸

Gayet maksatlı olarak söylendiği gibi, şiddetin ana kaynağı doğrudan erkek egemenliği veya erkek egemen kültürü değildir. Şiddetin sayısız sebepleri/kaynakları var. Bunlardan biri de bağımlılıklar. Devlet, şiddetin kaynakları ve dinamikleri(kumar, alkol, uyuşturucu, yoksulluk)nin çetelesini tutmuyor. Hâlbuki şiddet kaynaklı fiillerin kahir ekseriyeti, bağımlı ve şizofrenik kişiler tarafından işleniyor. Fakat devletin bağımlılıklarla mücadele anlamında bir başlığa dahi sahip olmadığını görüyoruz. Devletin bağımlılıklarla mücadelesi olmadığı gibi, devletin inisiyatifindeki kurumların/STK'ların da, devletin görece mücadelesinin alan kapsayıcılığı yüzünden, bağımlılıklarla mücadelelerinin etkisi yok denecek kadar az. Siyasi partilerin ve hükümetlerin seçim beyannamelerinde dahi bağımlılıklara ilişkin bir değinileri yok. 2015 Genel Seçimleri arifesinde, Siyasi partilerin ve hükümetlerin 2011 ve 2015 Seçim Beyannamelerinde, ülkenin, hatta dünyanın, insanlığın baş belası bağımlılıklarla ilgili hiçbir başlıklarının olmadığı, *Sivil Toplum Siyaseti Denetliyor* başlıklı bir çalışmada tespit edilip raporlandı.⁹

Sözleşmede şiddeti önlemeye ilişkin tüm önlemler toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yöneliktir. Literatürde kadına yönelik şiddete ilişkin tanımlanan risk faktörlerinin hiç birine, dolayısıyla madde kullanımına ve psikopatik etmenlere yer verilmemiştir. Çocuklukta kötü muameleye maruz kalma, alkol ve uyuşturucu mad-

⁷ “Benim onurla imzaladığım, belki de Dış İşleri Bakanlığı’nda en fazla gurur duyduğum olay, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Başkanlığı dönemini Türkiye adına üstlendiğimde, Bakanlar Komitesine ilk yaptığım teklif, daha sonra İstanbul Sözleşmesi olarak anılacak olan kadınlara karşı şiddet ve aile içi şiddete karşı uluslar arası sözleşmeyi hazırlamamız oldu. Bu sözleşmeyi genel başkanlığımız zamanında İstanbul’da imzaladık ve bu İstanbul Sözleşmesi olarak biliniyor. Ve bu sözleşmenin ilk imzasını ben attım...” https://www.youtube.com/watch?v=hx_1u8gptgQ

⁸ “2009 yılında ilginç bir olay daha yaşandı. Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf, Viyana’da AB Aileden Sorumlu Devlet Bakanları Toplantısına katılmıştı. Kavaf, sonuç bildirgesindeki “*farklı aile formları*” ifadesine itiraz etmiş ve bildirgeyi imzalamamıştı. Sebep, “*farklı aile formları*” ifadesinin “*eşcinsel aileleri*” de kapsıyor olmasıydı. Bunun üzerine Türkiye’de kızılca kıyamet koptu. Bakan aleyhine feminist hareketler deyim yerindeyse bir “*cadı avı*” başlattı. AK Parti içinden de Kavaf’a yönelik eleştiri sesleri yükseldi. Ak Parti Sivas milletvekili Nursuna Memecan, Kavaf’ın sözlerini “*talihsiz sözler*” olarak niteledi. O dönem AB Başmüzakereçisi olan Egemen Bağış “*Ben eşcinselliği bir hastalık olarak görmüyorum.*” dedi. Kavaf, sonraki dönem aday olmadı. Yerine, Fatma Şahin geldi. Şahin, Bakan koltuğuna oturduktan hemen sonra, Eylül ayında, yeni anayasaya ilişkin eşcinsel derneklerin de davet edildiği bir toplantı yaptı. Toplantıda, eşcinsel hakların anayasaya alınmasına “*pozitif*” baktığını ifade etti. 2010 yılında, Anayasa’nın 41. maddesinde yer alan “*Aile, Türk toplumunun temelidir.*” ifadesinin yanına usulca “*ve eşler arasında eşitliğe dayanır*” hükmü eklendi. Böylelikle aile kurumu temsilden mahrum bırakılmış oluyordu.” Mustafa Ökkeş EVREN, *İnsan Fıtratını Bozma Girişimi Olarak Cinsiyet Eşitliği Projesi*, Nida Dergisi, Mart-Nisan 2019. www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/912.pdf

⁹ Mine TUNCAI, “*Sivil Toplum Siyaseti Denetliyor*”, 2015 Erken Seçimlerine Doğru Ak Parti, CHP, MHP, HDP ve Sp’nin Seçim Beyannamelerinin Değerlendirilmesi, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/raporlar/349.pdf>

de kullanımı, psikiyatrik bozukluklar, kumar gibi şiddeti önemli oranda artırdığı bilimsel olarak tespit edilen risk faktörlerine değinilmemiştir. Hâlbuki Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ)ne göre şiddeti uygulayan için 25, kurbanlar için 27 risk faktörü tanımlanmıştır.¹⁰ Bu durumda şiddetle mücadele edilemez, edilemiyor.

Essen, madde kullanımı, hiç tanı almayana göre saldırganlık prevelansı (risk altındaki nüfusta hastalığa sahip olguların sayısı/yaygınlığı) 12 kat, madde bağımlılığında ise 16 kat daha fazladır. Eş tanıli madde bağımlılığı majör ruhsal hastalığı (ruhsal çöküntü) olan kişilerin riskini artırmaktadır.¹¹

Ayrıca kadına karşı şiddet sadece evli çiftler arasında olmuyor. Aileden birilerinin veya ilgisiz insanların şiddeti de sözkonusu. Avrupa'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini en önce uygulayan ülkelerde şiddet, boşanma ve intiharların eskiye oranla arttığını Aile Akademisinin raporunda görüyoruz. Hiçbir araştırma yapmadan imzalanmış İstanbul Sözleşmesi, Avrupa'daki felaketin Türkiye'de daha vahim yaşanmasına neden olacak görünüyor. Burada, her ne kadar hükümetlerin kadına karşı şiddet ve aile için eğitim programları ve politikalar uyguladığı itirazları gelecekse de, bunların sadra şifa olmadığını istatistikler söylüyor. Bir yandan bağımlılıklarla mücadele etmeden, toplum sağlığı anlamında psikolojik rahatsızlıklara deva üretmeden, üstüne üstlük ailenin ortadan kaldırılması politikaları uygulayıp, öte yandan ailenin kuruluşu çalışmaları yapıyor demek anlamsız. Sözleşmeyi hazırlayanların gerçek amaçlarının aileyi değil kadını korumak olduğu, Sözleşmenin isminden ve içeriğinden anlaşılmaktadır. Bu raporun amaçlarından biri de böylesi bir çelişkiyi ortaya koymaktır.

Rapor talebinde her ne kadar İstanbul Sözleşmesi maddelerine ve Sözleşmenin akıbetine ilişkin açıklama istense de, Sözleşmenin amacına dair bilgi vermeden maddeleri ve akıbeti hakkında yapılacak açıklamalar tatmin edici olmayacaktır. Sözleşmenin iki temel amacından söz etmek gereği vardır. Uluslararası Sözleşmelerden BM Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi genel ve bölgesel Sözleşmelerde birçok haklar güvence altına alınır. Bu sözleşmelere ek olarak veya bu sözleşmeler uyarınca, sözleşme hükümlerine açıklık getirmek ve uygulamada yeknesaklık sağlamak üzere Ek Protokoller ve Bildirgeler düzenlenip uygulamaya konulur. İstanbul Sözleşmesinin de BM Evrensel Beyannamesi ve CEDAW ile İHAS esas alınarak Kadına karşı Şiddetin Önlenmesi amacı ile hazırlandığı ifade edilmektedir. Sözleşmelerde ve yasalarda amaç maddelerinde amaçları ve dayanak metinler belirtilir. İstanbul Sözleşmesinin metninde görünen amaç, kadına karşı şiddetin önlenme-

¹⁰ 10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir. AİLE AKADEMİSİ Derneği, <http://aileakademisi.org/arastirma/10-maddede-istanbul-soezlesmesi-neden-iptal-edilmelidir>

¹¹ Nesrin DİLBAZ, "Şiddet Riskinin Değerlendirilmesi ve Saldırgan Hastaya Yaklaşım, https://www.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_2_3_179_188.pdf

sidir. Tam ismi de, Kadına Yönelik Şiddetle ve Ev İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)dir.

Sözleşmelerin görünen amaçları yanında görünmeyen amaçları da var mıdır? Uluslararası sözleşmeleri en çok da kimler talep ediyor ve yararlanıyor? Sözleşme hangi kavramları öne çıkarıyor ve bu kavramları nasıl ve neden güvenceye alıyor? Siyasi bilinç, Uluslararası sözleşmelerde bu soruları sormak zorundadır. İstanbul Sözleşmesinin "Kadına Şiddet" konusunda güvence vermek ve yaptırım içermek amacı taşıdığına şüphe yok. Ancak şiddetin yanı sıra güvenceye aldığı, "toplumsal cinsiyet ve eşitliği", "cinsel tercih/yönelim" gibi Sözleşme metninde geçen kavramlar, ayrıca bu "şemsiye" kavramların içinde ve gölgesindeki "LGBTİQ+" kavramları var.

Bu raporda, önce İstanbul Sözleşmesine kadar Tarihi Süreç, İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmenin görünen - görünmeyen amaçları olarak şiddet ve toplumsal cinsiyet kavramları ve bileşenleri incelenecek, sonrasında da Sözleşmenin akıbetine dair görüşlerimizi aktaracağız

TARİHÇE

İstanbul Sözleşmesi için

Dr. Mücahit Gültekin, İstanbul Sözleşmesinden İnsanı ve Aileyi Korumak adlı kitabımıza yazdığı Takdim yazısından da yararlanarak, İstanbul Sözleşmesine gelene kadarki süreç:

Türkiye 11 Haziran 1985 yılında CEDAW'ı (Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) imzalamış ve 1986 yılında yürürlüğe koymuştu. Fakat Türkiye o dönemde CEDAW'ın, Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) "aile hukuku" bölümüyle çelişen bazı maddelerine çekince koydu. 1999 yılında ise TMK'da yapılması düşünülen değişiklikler sebebiyle bu çekinceler kaldırıldı.

Türkiye'de 2000'li yılların başından itibaren Türk hukuk sisteminde sonraları toplumsal hayatımızda önemli sonuçlar doğuracak başka bir dizi gelişme yaşandı.

İlk olarak 8 Eylül 2000'de imzalanan CEDAW Ek İhtiyari Protokol'ü 30 Temmuz 2002'de onaylandı. Böylelikle Türkiye CEDAW'a tam uyum sağlamayı taahhüt etmiş oldu.

Ek İhtiyari Protokol'ün imzalanmasının hemen ardından, 22 Kasım 2001'de Meclis'te kabul edilip, 1 Ocak 2002 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun aile hukuku bölümünde "*Ailenin reisi kocadır.*" ibaresi kaldırılıp yerine "*Evlilik birliğini eşler beraber yönetirler*" ibaresi getirildi. Meslek seçiminde eşlerden birinin diğerinin iznini alma zorunluluğu kaldırıldı.

7 Mayıs 2004 tarihinde ise Anayasanın 90. maddesine, uluslararası anlaşmaların iç kanunla çelişmesi halinde uluslararası sözleşmelerin esas alınacağına dair küçük bir ekleme yapıldı: "*temel hak ve özgürlüklere ilişkin [milletlerarası andlaşmalarla]...*" Bu ifade, 2011'de imzalayacağımız İstanbul Sözleşmesi gibi "temel hak ve özgürlüklere" ilişkin metinlere iç kanundan daha yukarıda bir konum veriyor, Sözleşme Meclis'te onaylanıp yürürlüğe girdikten sonra ise Anayasaya aykırılığı gerekçesiyle iptal ya da itiraz yollarını kapıyordu.

2004 yılı önemli bir gelişmeye daha sahne oldu. 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) yapılan değişiklikler ile; ırz, namus, ahlak, ayıp, edebe aykırı davranış gibi "erkek egemen" söylemler TCK'dan çıkarıldı. Bakire, bakire olmayan ayrımı, kadın-kız ayrımı kaldırıldı. Hem yeni TMK'daki, hem de yeni TCK'daki değişikliklerde Türkiye'deki feminist ve LGBT derneklerin öncü bir rolü olmuştu.¹²

4 Temmuz 2006 yılında ise 26218 sayılı "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" başlıklı Başbakanlık Genelgesi Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Genelge "toplumsal cinsiyet eşitliğini" merkeze alarak hazırlanmıştı.

2007 yılında 3 yıl sürecek (2007-2010) Kadına Şiddet Ulusal Eylem Planı hazırlanıp uygulamaya konuldu. 2008'de 5 yıl sürecek olacak "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı" hazırlanıp uygulandı. 2011'de İstanbul Sözleşmesi imzalandı ve hemen arkasından 2012'de "İstanbul Sözleşmesi esas alınarak" 6284 Sayılı Aileyi Korumaya ve Kadına Şiddeti Önleme Kanunu çıkarıldı. 2012-2015 ve 2016-2020 yılları arasında ikinci ve üçüncü kez Kadına Şiddet Ulusal Eylem Planları hazırlanıp uygulandı. 2014-2018 yılları arasında ikinci kez Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı hazırlandı. 2018 yılında ise 2023'e kadar devam edecek olan üçüncü Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı ise hali hazırda devam etmektedir.

Sosyal hayatımızda, aile hayatımızda; kadınlık ve erkeklik algılarımızda köklü değişiklikler öngören bütün bu mevzuat değişimi kamunun farklı kesimlerinde tartışılmadan, "feminist perspektifle" ve toplumsal cinsiyet kavramı temel alınarak hazırlanıp uygulamaya konulmuştu. 2018 yılında Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un ETCEP ile ilgili açıklamalarına kadar da aile yapımızı ilgilendiren bu önemli gelişmeler neredeyse hiç tartışma konusu olmadı, olduysa da çok dar ve kısıtlı çevreler de tartışıldı.

---

¹² Türkiye'deki feminist aktivizmi konu alan ve Sosyoloji Araştırmaları dergisinde yayımlanan "*Türk Ceza Kanunu Değişiminde Kadın Aktivistler: Bir Lobcilik Hikâyesi*" makalesinde Hande Eslen Ziya, 2005 yılında yürürlüğe giren yeni TCK'ya feminist hareketin 30 madde soktuğunu belirtmektedir. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117697>

Bununla birlikte toplumda aile yapısının çözülmesine ilişkin içten içe bir huzursuzluk, bir kaygı da gözlemleniyordu. Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı evlilik ve boşanma oranları bu kaygı ve huzursuzluğun temelsiz olmadığını gösteriyordu. Örneğin, ülkemizde 2000 yılında yaklaşık 13 evliliğe karşılık bir boşanma gerçekleşirken, 2018'de yaklaşık 3,9 evliliğe karşılık bir boşanma gerçekleşmişti. Bu veriler ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliği projesinin bir devlet politikası haline getirilmesi ile birlikte, evlenme oranlarının azalması, boşanma oranlarının artması arasında bir ilişki olduğunu da gündeme getirdi.¹³

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin "kadınların ve erkeklerin toplumsal yaşamın her alanına eşit katılımları, kadın ve erkeklerin eşit hak, imkân ve olanaklara sahip oldukları durum"¹⁴ olarak tanımlanması, çok basite indirgenerek yapılmış bir tariftir. Tüm dünyayı yakından ilgilendiren, bunca tartışma çıkaran bir kavramı bu kadar basit ve yalın ifade etmek, zihinleri basit bir algı yönetimi ile esir almaktır. Bu çalışmamızda ve çalışmamıza kaynak olarak aldığımız sayısız çalışmalarda da ortaya konduğu gibi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği öncelikle bir **projedir**. Proje de rastgele, kendiliğinden oluşmuş bir kavram ve olgudan ibaret değildir. Geçmiş vardır, günümüzde tartışmaları vardır, Uluslararası belgelerle yasalaştırılmış, geleceğimizi etkileyecek önemli bir kavramsallaştırma ve uygulamadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin ne olduğunu anlatabilmek için öncelikle kadın hakları ve kadına pozitif ayrımcılık konusunda Uluslararası sözleşmelerin tarihine özet olarak bakmak gerekiyor.¹⁵

1952 yılında "Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi", 1957 yılında "Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi" ve 1962 yılında "Evliliklerin Kayıt Altına Alınması Konusundaki Sözleşme" BM Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

1975 yılında Mexico City'de Birinci Dünya Kadın Konferansı'nda, 1975-1985 yılları arası BM Genel Kurulunca "Kadın On Yılı" olarak ilan edilmiştir.

---

¹³ Muharrem BALCI, *İstanbul Sözleşmesinden İnsanı ve Aileyi Korumak – Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sorgulaması*, İst: Pınar Yayınları, Haziran 2020.

¹⁴ *Toplumsal cinsiyet eşitliği nedir, Türkiye'de neden tartışma yaratıyor?* <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49679143>

¹⁵ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesinin tarihi gelişimi ve Türkiye bakımından süreci takip etmek için Bkz: ÇAKMAKÇI & SAĞIROĞLU Hukuk Bürosu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, <http://www.sagioglu.av.tr/ailenin-korunmasi-ve-kadina-karsi-siddetin-onlenmesine-dair-kanun-cn803.html>

1980 yılında Kopenhag'da İkinci Dünya Kadın Konferansı'nda kadınların durumunun iyileştirilmesi için alınacak önlemleri belirleyen "Hareket Planı" (Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi İlke Kararı) kabul edilmiştir.

1979 yılında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) Genel Kurul'da kabul edilmiş ve 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılmıştır.

15-26 Temmuz 1985 tarihlerinde Nairobi'de Kadın İçin Eşitlik, Kalkınma ve Barış konularında Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı'nın Başarılarının Gözden Geçirilmesi ve Değerlendirilmesi konusunda Üçüncü Dünya Konferansı gerçekleştirilmiş, Konferansta "Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri" kabul edilmiştir.

1993 yılında BM İnsan Hakları Konferansında kadın haklarının, evrensel insan haklarının ayrılamaz, bölünemez, devredilemez bir parçası olduğu resmen kabul edilmiştir.

1993'te BM öncülüğünde Viyana'da toplanan Dünya İnsan Hakları Konferansında Viyana İnsan Hakları Sözleşmesi kabul edilmiş olup, kadınlara yönelik şiddetin acil ve derhal ele alınması gereken bir insan hakları ihlali olduğu ilan edilmiştir.

Yine 1993'te BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir.

1994 yılında BM İnsan Hakları Komisyonu bünyesinde oluşturulan Kadına Yönelik Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörlüğü ile şikâyete konu olan ülkenin herhangi bir sözleşmeye taraf olması ya da şikâyet konusu ile ilgili iç hukuku tüketmiş olma gereği aranmaksızın, BM üyesi tüm ülkelerde yaşanmakta olan bir soruna acil müdahalede bulunma olanağı sağlanmıştır.

4-15 Eylül 1995 tarihlerinde Pekin'de bir 'taahhütler konferansı' olarak planlanan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı gerçekleştirilmiştir. 189 ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Konferansın sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir. Türkiye, her iki belgeyi de hiçbir çekince koymadan kabul etmiştir. Pekin Deklarasyonu, hükümetleri kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet perspektifinin ana politika ve programlara yerleştirilmesi konularında yükümlü kılmakta ve Eylem Platformunun hayata geçirilmesini öngörmektedir. Bu platform, cinsiyet eşitliğinin sağlanması için hükümetlerin önlem alması gereken 12 alan tespit etti ve aralarında yetki ve karar verme ile kurumsal mekanizmaların da olduğu bu alanlarda hükümetlere eylem planı geliştirmeleri çağrısı yapıldı.

1998 yılında BM Genel Kurulu, 52/86 Sayılı “Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Alanında Kadına Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Önlemler” başlıklı ilke kararı aldı.

5 - 9 Haziran 2000 tarihleri arasında NewYork'ta “Kadın 2000: 21.Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış” konulu BM Genel Kurul Özel Oturumuna Türkiye, Kadın, Aile ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Devlet Bakanı Hasan Gemici'nin başkanlığında, parlamenterler, bürokratlar, akademisyenler, gönüllü kadın kuruluşlarının temsilcilerinden oluşan 23 kişilik bir resmi heyetle katılmıştır.¹⁶ Birleşmiş Milletler Bin Yıl Zirvesi diye adlandırılan bu oturumda “Binyıl Kalkınma Hedefleri arasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ve kadının güçlenmesi” yer aldı. Bu alanda gelişimin ölçülmesi için üç kriter belirlendi: İlk, orta ve yüksek öğretimde kız çocukların erkeklere oranı, tarım dışı ücretli işlerde çalışan kadınların oranı ve mecliste kadın üye oranı. Artık Toplumsal cinsiyet eşitliği, BM tarafından da bir insan hakkı olarak nitelendiriliyor.¹⁷

KAVRAMSAL ANALİZ

1. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal Cinsiyet, Türk Dil Kurumu sözlüğünde yer almayan nevezuhur bir kavram. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği de TDK'da yer almıyor. Toplumsal Cinsiyet, sadece kadın ve erkeği temel alan bir tarife göre; *kadın ve erkeklerin beklentilerini, değerlerini, imajlarını, davranışlarını, inanç sistemlerini ve rollerini tanımlayan fikirlerin sosyal yapılanmasıdır.*¹⁸

Resmi Gazetede yayınlanan 34 sayfalık İstanbul Sözleşmesinin Türkçe metninde 24 yerde, İngilizce metninde 25 yerde toplumsal cinsiyet kelimesi geçmektedir.¹⁹

Sözleşmeye göre Toplumsal Cinsiyet;

“M.3/c. Belirli bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun gördüğü sosyal olarak inşa edilen (kurgulanan) roller, davranışlar, etkinlikler ve yaklaşımlar anlamına gelir.”

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği de, toplumun cinsler için uygun gördüğü davranışların, değerlerin eşitlik içermesi, ayrımcılık²⁰ yapılmaması anlamında kullanılmakta-

¹⁶ ÇAKMAKÇI & SAĞIROĞLU, a.g.m.

¹⁷ *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Nedir?* <http://www.medyayazar.com/kadin/toplumsal-cinsiyet-esitligi-nedir-h2227.html>

¹⁸ *Toplumsal Cinsiyet Nedir?* <https://www.nonviolence.wri-irg.org/tr/resources/2012/toplumsal-cinsiyet-nedir?language=tr>

¹⁹ Türkçe Metin için Bkz: İSTANBUL SÖZLEŞMESİ, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/849.pdf> ve kitabın EK'i.

dır. Ancak dikkat edilecek nokta, sadece yaradılışın değil, toplumun belirlediği cinslere, cinsiyet rollerine, tercihlere/yönelimlere karşı ayrımcılık yapmamak dayatılmaktadır.

Queer ve feminist kuramın önde gelen düşünürlerinden biri ve aynı zamanda ABD’de uzun yıllar LGBTİ mücadelesi içerisinde yer alan politik aktivist Feminizmin peygamberi Judith Butler’e²¹ göre, toplumsal cinsiyet,

“Toplumun kültürel olarak kişiye tanımladığı ve zorladığı kimliklerdir. Kadınlık, kızlık, erkeklik, delikanlılık gibi. Gerçekte böyle kimlikler ve böyle kategoriler yoktur. Bütün bunlar toplum tarafından bireylere zorla giydirilmiş anlamlardır. Tüm bu kimlikler eşit düzeyde algılanmalı, bu zorla giydirilmiş anlamlar kaldırılmalı, Maskülinite/Patriyarka denen “erkek” egemen yapının ortaya koyduğu şiddet önlenmeli.”²²

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği doğal cinsiyetle birlikte, her tür cinsiyetsizliği, hatta queer (akışkan) kimliği de güvence altına alır. Herhangi bir cinsiyet kastedilmez, doğal cinsiyetle birlikte her tür cinsel kimlik ve tercih/yönelim kastedilir. Yine Judith Butler’e göre toplumsal cinsiyet (gender),

“Bütüncüllüğü daima ertelenen, herhangi bir anda asla tam anlamıyla olduğu şey olmayan bir giriftiktir.”²³

Butler de bir feminist ve queer kuramcısı olarak, queer kimliğin toplumsal cinsiyet içinde yer aldığını ve akışkan kimlik anlamında algılandığını ifade ediyor. Sözleşme sadece bu gruptaki insanların, “akışkan kimliklerin” haklarını veya şiddete maruz kaldıklarındaki güvenceyi değil, her tür ifade ve örgütlenme özgürlüklerini, kendilerini afişe etmelerini, özendirmeyi ve her tür propagandayı da güvenceye alır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlık ve erkeklik davranışlarının yeniden kurgulanıp değiştirilebilirliğini savunur.

Feminist ve eşcinsel kurama göre “Erkek ve Kadın” kimlikler yoktur. Bireyler “erkek ya da kadın olarak tanımlanmamalı, cinsel performativitelere²⁴ bakılmalıdır. Bahsi geçen performativitelere de aşağıdaki şekillerde belirlenir, daha doğru ifadeyle belirlenmez, akışına bırakılır:

---

²⁰ “Genel olarak aynı olan ya da aynı değeri taşıdığı düşünülen şeylerden birinin diğerinden farklı bir hukuki ve/veya fiili muameleye tabi tutulması”. Zeynep İŞPİR, “Bir İnsan Hakları Sorunu Olarak Cinsiyete Dayalı Ekonomik Ayrımcılık”, Ankara Barosu Dergisi, 2016/3, 168.

²¹ Bu yakıştırma Ahmet Hakan ÇAKICI’ya aittir. “İstanbul Sözleşmesine İtiraz Edenlere İtiraz -1, <https://www.ahmethakancakici.com/2020/05/itiraz-1.html>

²² Ahmet Hakan ÇAKICI, a.g.m.

²³ Judith Butler’den aktaran Ahmet Hakan ÇAKICI, a.g.m.

²⁴ Performative: Standartlara ve kurallara dayanan eylemlerin tekrarı yoluyla cinsiyetliliğin doğallaştırılmasını ve gerçekleştirilmesini ifade eder. “Belirli bir davranış kalıplarının ritüel şeklinde tekrar edilmesini gerektiren düzenleyici bir rejimin sonucu olarak, toplumsal cinsiyetin nasıl üretildiğini açıklamak üzere kullanılan bir kavram.” Cihan SONDOĞAÇ, ‘Queer Teorinin Kısa Tarihi, <http://kaosglidergi.com/dosyasayfa.php?id=1741>

- H: Heteroseksüel: Karşı cinse gidenler. (Baskın ve geriletilmesi gereken düşman cins)
- L: Lezbiyen: Biyolojik olarak dişi olanların kendi aralarındaki ilişki.
- G: Gay: Biyolojik olarak erkek olanların kendi aralarındaki ilişki.
- B: Biseksüel: Aynı anda her iki biyolojik cinsle, karışık ya da toplu ilişki.
- T: Trans: Karşı cinsin "Kültürel" kimliğine girerek kendi biyolojik cinsi ile ilişki.
- Q: Questioning: Kararsız, kimliğini açıklamayan, Queer, interseks vs.
- +: Yeni tanımlanacak kimlikler veya Heteroseksüel olup diğer Toplumsal Cinsiyetlere destek verenler.²⁵

Queer çatı teori bu tanımlamaların sınırlandırılmasına da karşı çıkar. Queer kimlik akışkan olup, her an her şey değişebilir anlayışıyla, fertlerin yukarıdaki herhangi bir kimlikte sabit olarak kalmayabileceğini, birinden diğerine geçiş yapabileceğini, hatta sadece insana değil, hayvana(zoofili), ölüye(nekrofil), çocuğa(pedofili), aile içine(ensest), fortçuluk, röntgencilik, teşhircilik gibi + lara yönelebileceğini söyler.

Binnaz Toprak'ın²⁶, YÖK Başkanı Yekta Saraç'ın Toplumsal Cinsiyet Eşitliği aleyhine açıklaması üzerine söyledikleri de önemli;

*"Ben 24. dönem milletvekiliydim. O zaman Kadın - Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nda da bu konu gündeme geldi... Bu kavrama olan alerjinin kökeninde LGBTİ bireyler var. Çünkü toplumsal cinsiyet sadece kadın erkek ilişkisine gönderme yapmıyor. Aynı zamanda farklı cinsel yönelimleri olanları da kapsıyor. Yekta Saraç'ın ifadeleri de buradan kaynaklanıyor."*²⁷

Zeynep Direk, *Feminist Hareket de Bizim Kültürümüz* başlıklı Söyleşisinde, YÖK'ün Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi'ni durdurmasını ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi'ni web sitesinden kaldırmasını YÖK'e seslenerek ve sorular sorarak yorumlarken,

- Kavramlar emirle yok edilemez.
- Her kültüre saygı duymak zorunda değiliz.

²⁵ Ahmet Hakan ÇAKICI, a.g.m

²⁶ Binnaz TOPRAK, Prof. Dr. Milletvekili, Akademisyen, Siyasetçi.
<https://www.biyografya.com/biyografi/932>

²⁷ MEB'den sonra YÖK de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'ne karşı çıktı, <https://kazete.com.tr/haber/mebden-sonra-yok-de-toplumsal-cinsiyet-esitligine-karsi-cikti-58959>

- Değerlerimiz derken kastedilen nedir? Tek bir kültür olmadığına, kültür homojen bir şey olmadığına ve başka kültürlerle sürekli bir biçimde etkileştiğine göre toplumsal cinsiyet kavramının bizim kültürümüze ait olmadığını nasıl söyleyebiliriz?
- Feminist hareket de bizim kültürümüz.
- Hem toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı bizim kültürümüzde yok demek büyük haksızlık değil mi? Osmanlı kadın hareketi bir yana, 1980'den beri var olan feminist hareket de bizim kültürümüzdür.

eleştirilerini getiriyor.²⁸

Toplumsal cinsiyet eşitliği yasa üstü uluslararası sözleşme ve yasalarla güvence altına alınmış olduğundan, artık bir devlet politikasıdır. Bu kavram ülkemize kesin girişini "şiddet" kapısından yaptı. Avrupa Konseyi, kadınların maruz kaldığı şiddeti "toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı şiddet" olarak tanımlayan mahut İstanbul Sözleşmesini önümüze koyuverdi.²⁹ Toplumsal cinsiyet eşitliği diye bir şeyin mümkün olup olamayacağı ya da bu kavramın bilimsel mi yoksa politik bir argüman mı olduğu konuları tartışılmıyor. Toplumsal cinsiyetin kültür tarafından şekillendiğini savunan aktivist ve kuramcılar bize hangi kültürün toplumsal cinsiyet algısını esas almamızı önerdiği belli değil. Önerilen cinsiyet algısının doğruluğu bir hipotezden ibarettir.³⁰

Sözleşmenin Giriş Bölümünde feminist ideolojinin dili ön planda olup,

"Kadınlara yönelik şiddetin, erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmasına ve kadınlara yönelik ayrımcılığa neden olan ve kadınların tam ilerlemesini engelleyen ve kadınlar ile erkekler arasındaki tarihsel eşitlikçi olmayan güç ilişkisinin tezahürü olduğunun bilincinde olarak"

hazırladığı ifade edilmiştir.

Sözleşmeye bir de LGBT (lezbiyen/gay/biseksüel/transeksüel) gözüyle bakıldığında,

"Sözleşme'nin tanımlar bölümünde toplumsal cinsiyet (gender) ifadesine de yer verilmiştir. Türkiye gibi toplumsal cinsiyet kavramını hukukileştirmekte ayak direten"

²⁸ Prof. Dr. Zeynep DİREK, *Feminist Hareket de Bizim Kültürümüz*, Söyleşi Filiz ALTINTAŞ. <https://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/206177-prof-dr-zeynep-direk-feminist-hareket-de-bizim-kulturumuz>

²⁹ Ümit ŞİMŞEK, *Bir Güncelleme Öyküsü: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/826.pdf>

³⁰ Aile Akademisi, *10 Soruda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Nedir?* <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/892.pdf>

imzacı devletlerin hukuk sistemlerinde yakın gelecekte “feminist çatlaklar” oluşturmak bakımından bu tip dilsel sahiplenmelerin önemli olduğu...”³¹

ifade ediliyor.

Nitekim TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun “Eğitim Sistemimizdeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yeri” Konulu Nisan 2011 tarihli Raporunun Tespit ve Öneriler başlığı altındaki ifade, *dilsel sahiplenmenin de ötesinde, bir içselleştirmenin de itirafıdır:*

“Hayata ‘toplumsal cinsiyet gözlüğü’ ile bakmak, bakış açımızı da değiştirecek, bugüne kadar alışılmış ve kalıplaşmış pek çok söz ve davranışın sorgulanmasına da fırsat sağlayacaktır.”³²

Bilimsel Araştırmalar

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği savunucuları kadın ve erkeğin farklı rollere sahip oluşunu çevre/kültür ile açıklamaktadır. Onlara göre bu farklılıklar cinsiyetten değil, toplumun cinsiyetten beklediği anlamdan/beklentiden kaynaklanmaktadır. Toplumun yüklediği anlamlar değiştiğinde veya değiştirildiğinde (ki asıl amaç da budur) farklılıklar da ortadan kalkacaktır. Diğer bir ifade ile cinsiyetler yakınlaştırılacaktır.

Feministler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği savunucuları kadın ve erkeğin benzerliklerini önceleyen çalışmalara odaklanmakta, cinsler arasındaki farklılıklara değişen araştırmaları ve bulguları görmezden gelmektedir. Hâlbuki iki cinsin benzerlikleri ile farklılıklarını bir arada araştırıp sonuçlarına odaklanmaktır sıhhatli olan.

Kadın-erkek farklılıklarını araştıran çok sayıda araştırmada -ki bunlara meta-analiz³³ çalışmaları denmekte- kadınlarla erkeklerin kültürden bağımsız bir biçimde farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Nitekim Mücahit GÜLTEKİN, Brizendine, 2012; Amen, 2010; Pasterski ve ark., 2005; Hines ve ark. 2002. Eşel, 2005'den yaptığı aktarımlarda, “Kadın ve erkek beyinlerinin farklı oluşu bilimsel araştırma sonuçlarına göre tartışılmaz bir gerçektir” sonucunu paylaşmaktadır.³⁴

³¹ Sinem HUN, *İstanbul Sözleşmesi ve LGBT Hakları*, <https://www.kaosgl.org/gokkusagi-forumu-kose-yazisi/istanbul-sozlesmesi-ve-lgbt-haklari>

³² TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun “Eğitim Sistemimizdeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yeri” Konulu Nisan 2011 tarihli Raporu. <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/917.pdf>

³³ “Meta-analiz çalışmaları bir konuya ilişkin yapılmış pek çok araştırma bulgusunu bir araya getirerek, sonuçlarının istatistiksel olarak analiz edildiği bir araştırma biçimidir. Bu tür araştırmalar konuya ilişkin farklı bulguları da içerdiği için ‘araştırma sonuçlarından çıkan sonucu’ görmeyi sağlamaktadır. Mücahit GÜLTEKİN, *Bilimsel Araştırmalarda Kadın-Erkek Farklılıkları*. <http://aileakademisi.org/araştırma/bilimsel-arastirmalarda-kadin-erkek-farkliliklari>

³⁴ Mücahit GÜLTEKİN, *Bilimsel Araştırmalarda Kadın-Erkek Farklılıkları*. <http://aileakademisi.org/araştırma/bilimsel-arastirmalarda-kadin-erkek-farkliliklari>

Ruigrok: "Beyinler arasında cinsiyete göre asimetrik bir bağlantı var. Biz nörobilimciler artık cinsiyete göre bu farklı gelişimi görmezden gelemeyiz."

Prof. Baron Cohen de: "Beyin yapısı çok net olarak cinsiyet farklılıklarını yansıtmaktadır. Doğum öncesi hormonlar ve kromozomlar cinsiyete dayalı farklılıkları etkiliyor" diyor.

Doç. Dr. Serdar Dağ ise kadın ve erkek farklılıklarının biyolojik temeline vurgu yaptığı röportajında şunları söylüyor: "Erkek beyni, kadın beynine göre matematikte daha iyi ama bir probleme ya da objeye kadından farklı bakabiliyor. Korku, âşık olma, aşırı acıkma ve arzu etme gibi birçok duygunun merkezi olan limbik sistemdeki³⁵ hipotalamusun erkeklerde daha büyük olması; onların sekse ve şiddete daha duyarlı olmalarına neden oluyor... Kadın, ana dilini 10 bin kelimedenden fazla kelime kullanarak konuşur. Çoğu erkekse, dili üç bin kelimeyle sınırlar. Bu nedenle kadın, yabancı dil öğrenmede daha yeteneklidir. Sanatsal ve sosyal olaylarda daha yaratıcıdır ama yön bulmada ve iki araba arasına park etmede, erkek kadar başarılı değildir."

Yapılan bir araştırma, doğumlarının üzerinden henüz 24 saat geçmemiş kız bebeklerin, diğer bebeklerin streten kaynaklanan ağlamalarına ve yüz ifadelerine erkek bebeklere kıyasla daha fazla tepki vermişlerdir. Kızlar daha bir yaşlarında bile gerilim belirtilerine tepki vermeye başlıyorlar. Araştırmalar özellikle mutsuz ya da acı çeken insanlara kız bebeklerin daha duyarlı olduğunu gösteriyor (McClure, 2000, akt. Brizendine, 2012).

Harvard Üniversitesi'nde yapılan bir araştırma kız bebeklerin annelerini erkek bebeklerden daha iyi anladığını ortaya koymuştur (Weinberg, 1999).

Hines ve arkadaşlarının yaptığı araştırma (2002) kız ve erkeklerdeki oyun ve oyuncak tercihindeki bu farklılaşmanın sosyal faktörlerle açıklamayı zorlaştıran bir başka kanıt oluşturuyor. Hines ve arkadaşları yaptıkları araştırmada bebeğin doğmadan önce içinde bulunduğu amniyotik sıvıdaki testesteron oranını ölçmüşlerdir. Normal gelişen fetüsün amniyotik sıvısında testesteron oranı fazla olan bebeklerin daha sonraki yıllarda daha erkeksi oyunlar oynadıkları belirtilmiştir. Bu çocuklar görünüş olarak kız çocuklarına benzedikleri ve testesteron düzeyi de bilinmediği için bu durumu çevresel faktörlerle açıklamak mümkün görünmemektedir.

Kadın-erkek eşitliğinin en iyi uygulandığı ülkelerin başında gelen İsveç'te de benzeri araştırmalar yapılmış ve aynı sonucu vermiştir. Nelson'un (2005) 3-5 yaş arasındaki

---

³⁵ Limbik sistem, beynin derinliklerinde bulunan ve temelde duygu ve davranışların düzenlenmesi, uzun süreli hafıza, motivasyon ve koku duyusunun işlenmesinden sorumlu beyin bölgelerinin ortak adıdır. Beynin ödül merkezi de burada bulunur. <http://noroblog.net/2019/08/03/limbik-sistem-nedir/>

çocuklarla yaptığı araştırmada çocukların kendi cinsiyetine uygun oyuncaklar seçtiği bulunmuştur.

Bebeklerin ve çocukların oyuncak tercihlerinin cinsiyete göre farklılaştığına ilişkin araştırmalar bunlarla sınırlı değildir. Bu konuda pek çok araştırmada ortaya konulmuştur (Bağçeli, 2008; Gökkaya, 1994; Atik, 1986)³⁶

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği söylemi “kadın-erkek rollerinin” kültür tarafından inşa edildiği varsayımına dayanıyor. Yukarıda çok az bir kısmını aktarmaya çalıştığımız araştırma, bu varsayımı tartışmalı hale getiriyor.³⁷ Kadın-erkek eşitliği, kadına ayrımcılık, toplumsal cinsiyet eşitliği savunmaları veya tartışmalarında objektif ve adaletli olmanın yolu tek taraflı okumalar yapmak değil, bilimsel çalışmaların çeşitliliğine odaklanmak gerekiyor.

Öte yandan, toplumsal cinsiyet eşitliği tanımındaki “toplum” kavramı, geleneksel değerler, örf-adet, din, namus anlayışı gibi inanç ve değer yargılarımız birer “önyargı” ve “ayrımcılık kaynağı” olarak gösteriliyor. İstanbul Sözleşmesinin 12/1. Maddesinde,

“Taraflar, kadının aşağılığı iddiasına veya kadın erkek için kalıp rollere dayanan ön yargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve tüm diğer uygulamaları ortadan kaldırma/kökünü kazımak amacıyla kadın ve erkeklere ilişkin toplumsal ve kültürel davranış modellerinde değişim sağlamak için gerekli tedbirleri alır.”

12/5. Maddesinde de tekraren,

“Taraflar; kültür, gelenek, görenek, din veya sözde “namusun” işbu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşturmasını sağlar.”

hükümleriyle, ayrımcılığın asıl kaynaklarının, din, örf, gelenek, namus anlayışları olduğu vurgulanıyor. Burada sadece bazı uygulamalar değil, din ve gelenek anlayışlarına toptan karşıtlık vardır. Hem de “**kökünün kazınması**”na kadar götüren bir karşıtlık. Örneğin, toplumsal cinsiyet eşitliği savunusu yapan temel metinlerden birinde şu ifadeler yer almaktadır:

*“...bu dinlerin dayattıkları toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ve eşitsiz cinsiyet ilişkilerini sorgulama; kısacası **din olgusuyla bir hesaplaşma** gereksinmesiyle yüz yüze olduklarını düşünüyorum”³⁸*

³⁶ Mücahit GÜLTEKİN, a.g.m.

³⁷ Mücahit GÜLTEKİN, a.g.m.

³⁸ Fatmagül BERKTAY, *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*, Metis Yayınları: İstanbul. Aktaran Mücahit GÜLTEKİN, 10 Maddede Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. http://aileakademisi.org/sites/default/files/10_mddede_toplumsal_cinsiyet_esitligi_0.pdf

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği savunucularına göre, Müslüman toplumlarda, **toplumsal eşitsizliklerin kaynağı denilen şey, din ve dinî metinlerdir.** Diğer kutsal kitaplarda olduğu gibi, Kur'ân-ı Kerîm'de de geçen Lût Kavmi, eşcinsel ilişkiler ve kadın erkek ilişkileri üzerine olan âyetler ile Arapçanın yapısından kaynaklı dişil ve eril (müzekker-müennes) kelimele âyetlerin tamamı bu konunun kapsamına girer. İstanbul Sözleşmesi, tam olarak yürürlüğe girerse, ya Kur'ân'ın ve diğer kutsal ve dinî içerikli kitapların (İncil, Tevrat, Talmud, Buhari, Tirmizî, Müslim, hatta Mesnevi vb.) yok edilmesi ya da yeniden yazılması(!) gerekecek.³⁹

2. Cinsel Tercih/Yönelim

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi içindeki "Cinsel tercih/yönelim" kavramının/durumunun, "devletin farklı cinsel yönelimleri olan insanları şiddetten koruma yükümlülüğünü ifade ettiği ve eşcinselliğe ilişkin hiçbir değer yargısı içermediği" iddia ediliyor. Kavramın aslı cinsel yönelim değil cinsel tercihtir.⁴⁰ Cinsel tercih/yönelim kavramı/durumu sadece devletin bu insanları da şiddetten koruma yükümlülüğünü değil, aynı zamanda her tür ifade özgürlüğü adı altında afişe olmayı, toplumu inanç ve kültür değerlerini tahrip ve tahrik etmeyi ve şiddeti davet etmeyi de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla şiddet ön plana çıkarılarak, LGBT aktivizmine meşruiyet sağlanmaktadır.

Toplumda eşcinsellere karşı, sırf eşcinsel oldukları için değil, görünür olmanın da ötesinde özendirici toplumsal aktiviteleri nedeniyle tepki vardır. Bu tepki de, toplumun inancında bulunan "ifsad" kavramı kapsamındadır. Bireysel olarak hak sahibi olmakla, örgütsel olarak haklarını kullanmak adına toplumun ahlakına aykırı faaliyetler eşit görülüp ifsada meşruiyet kazandırılmaktadır. İstanbul Sözleşmesi bu ifsada (örgütsel aktivizme) meşruiyet kazandırdığı için de tepki doğurmaktadır.

Sözleşme, toplumsal cinsiyet eşitliğini güvencelemektedir. Sözleşme her tür eşcinsel örgütlenmenin ve cinsel yönelimin afişe edilmesinin de teminatı olmuştur. Zira toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel yönelim ilişkili ve iç içe kavramlardır. Toplumsal cinsiyet normalde "kadınlık ve erkeklik" olmak üzere iki biyolojik cinsiyetin varlığına dayanır. Bu yönüyle "doğuştan kadın", "doğuştan erkek" sözkonusudur. İstanbul Sözleşmesinin iyi niyetli savunucuları da böyle algıladıklarından Sözleşmenin ve toplumsal cinsiyet eşitliği projesinin örtük/gerçek amacını anlayamamışlardır.

³⁹ Muharrem BALCI, *İstanbul Sözleşmesi Bağlamında: 'Bir İfsad Projesi' Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*" <https://www.haksozhaber.net/istanbul-sozlesmesi-baglaminda-bir-ifsad-projesi-toplumsal-cinsiyet-esitligi-124618h.htm>

⁴⁰ Uluslararası belgeler ve ilgili literatür "orientation" kelimesini kullanıyor. Orientation "yönelim" ya da "eğilim" olarak (çoğunlukla yönelim) olarak çevriliyor ve eşcinselliğin doğuştan geldiğine gönderme yapıyor. Tercih kavramını, ahlaki sorumluluk yüklediği için pek kullanmıyorlar. M. Balcı.

Önceki bölümde aktardığımız tarif, *kadın ve erkeklerin beklentilerini, değerlerini, imajlarını, davranışlarını, inanç sistemlerini ve rollerini tanımlayan fikirlerin sosyal yapılanmasıdır*. Fakat **toplumsal cinsiyet söylemi, biyolojik cinsiyetin de toplumsallığı, 'toplumsal olarak oluşturulmuş (kurgulanmış) roller anlamında' cinsel kimlikler söylemine yakınlaştırıldı**. Sözleşmenin bu yönü çeşitli sivil toplum kuruluşlarınca sürekli atlanmaktadır. Sözleşmenin görünen amacı şiddeti önleme olabilir, ancak perdelenen amacı da görmezden gelmemek gerekir.

CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi'nin birlikte/sıralı kotarılan organizasyon olduğu da düşünülmelidir. İki arasında, düzenlenişi ve uygulamaya girişi bakımından birbirini tamamlayan bir bütünlük söz konusudur. Yukarıda tarihçe bölümünde de bahsettiğimiz gibi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin sözleşmelere konu olduğu süreç, aynı zamanda CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi sürecidir. Süreçteki tüm gelişmeler ardı sıra bir planın uygulanması olarak birbirini tamamlamaktadır.

CEDAW'ın teferruatlı şekilde uygulamaya geçmesi için 26 yıl hazırlıklar yapılmış, BM nezdinde dünyanın değişik ülkelerinde oturumlar, konferanslar, programlar düzenlenmiş, birçok bildiri imzalanmış, nihayet bu etkinlikler sonucunda İstanbul Sözleşmesi, CEDAW ve sonrasındaki Sözleşmelerin hükümlerinden yararlanarak Avrupa Komisyonu'nun önüne getirilmiş, Avrupa hayranlarına da özenle kabul ettirilmiştir.

CEDAW ve İstanbul Sözleşmesinin ortak maddelerinde;

CEDAW Madde 5/a; *"Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların kökünün kazınması/ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek,"*

Madde 10/c; *"Kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinde ve kademesinden kaldırılması ve bu amaca ulaşılması için eğitim birliğinin ve diğer eğitim şekillerinin teşvik edilmesi, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim ve metotlarının bu amaca göre düzenlenmesi" ile yükümlü tutmuştur.*

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ Madde 12/1; *Taraflar, kadın ve erkek için kalıp rollere dayanan önyargıları, örf ve âdetleri, gelenekleri ve tüm diğer uygulamaların kökünü kazınmak/ortadan kaldırmak amacıyla kadın ve erkeklere ilişkin toplumsal ve kültürel davranış modellerinde değişim sağlamak için gerekli tedbirleri alır.*

Madde.12/5; *Taraflar; kültür, gelenek, görenek, din ya da "sözde namusun" işbu sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşturulmasını sağlar".*

Görüldüğü gibi, iki Sözleşme de birbirini tamamlayan amaç olarak, *kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, örf ve âdetlerin, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların kökünün kazınmasını/ortadan kaldırılmasını* belirlemiştir. Süreç, insani değerlerin kökünün kazınmasıyla, cinsel tercih/yönelim özgürlüğü güvencesine bağlanmıştır.

Böylece Sözleşme, sadece LGBT'yi değil, tüm cinsel yönelimleri/sapıklıkları, LGBT ve artılarını (pedofili, zoofili, nekrofil, ensest ve daha ötesini) da güvenceye kavuşturan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesine güvence veriyor. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği bu sebeple, sadece feministler ve eşcinseller tarafından değil, pedofili, zoofili, nekrofil, ensest sapıkları tarafından da savunulmaktadır.

Cinsel Yönelim ibaresi LGB'leri kapsarken Ensest(aile içi)⁴¹, Pedofili (çocuklarla seks), Zoofili (hayvanlarla seks), Nekrofil(ölülerle seks), ensest, porno veya seks bağımlısı gibi farklı "eğilimleri" kapsıyor mu? Kapsıyorsa düzenlemelerde neden onlar dikkate alınmıyor, kapsamıyorsa "neden kapsamıyor, eksiklikleri nedir" oda belli değil.⁴² LGBTİ'den sonra gelen + lar bu sapıklıkları ve daha henüz adı konmamış cinsel tercih/yönelimleri ifade etmiyor mu?

Feminist ve eşcinsel hareketler eşcinsel haklarını değil, görünürlüğünü, örgütlenmesini, aktivitelerini, herkesin kendileri gibi olmasını konuşuyor ve dayatıyorlar. Ancak bu grupların dışında yer alan ve Sözleşmeyi savunan sivil toplum kuruluşlarının ise mantık örgüsü şu: "Hele şiddet konusunu bir halledelim, eşcinsellik sorununa da bakarız." Nitekim zinanın suç olmaktan çıkarılma süreci de benzerdir. 1926 tarihli eski Türk Ceza Kanununun 440. Maddesinde kadınlar, 441. maddesinde de erkekler için 'zina suçu' düzenleniyordu. Fakat kadın için sadece 'cinsel ilişki'nin yeterli sayıldığı zina suçu, erkek için 'kendi ikametinde veya diğer bir yerde başka bir kadınla herkesçe bilinecek surette ve karı-koca gibi yaşama' koşullarına bağlanıyordu! Anayasa Mahkemesi, bu düzenlemenin eşitliğe aykırı olduğu itirazı üzerine 23 Eylül 1996'da 441. maddeyi iptal etti. Mahkemenin verdiği 1 yıllık sürede yeni düzenleme yapılmayınca zina erkekler için suç olmaktan çıktı. Ancak bu iptal üzerine bu kez zina sadece 'kadın suçu' haline gelmişti. Bu eşitsizliğe de itiraz üzerine Anayasa Mahkemesi 23 Haziran 1998'de 440. maddeyi de iptal etti. TBMM, 2004 yılında iktidar ve ana muhalefetin uzlaştığı metin üzerinde Türk Ceza Kanunu reformunu görüşürken, AK Parti 'zina'nın tekrar suç sayılması için girişimde bulundu. Deniz Baykal,

---

⁴¹ "Eşcinsel evlilik neden yasal bilmiyorum ama benim amcamla aşk yaşamam yargılanıyor. Sadece Tanrı yargılayabilir." Tartışmanın büyümesi ve medyaya taşınması gelecek yıllarda ABD mahkemelerini ensest ilişkiler konusunda bir karar almaya itebilir. *ABD'de bu sefer de ensest evlilik tartışması başladı.* <http://www.radikal.com.tr/radikalist/abdde-bu-sefer-de-ensest-evlilik-tartismasi-basladi-1394123/>.

⁴² Ahmet Hakan ÇAKICI, *Modern Family, Ailesiz Toplum .... Ya Sonrası?* <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/845.pdf>

2004'teki AKP'nin bu girişimini 'ihamet' sayacağını açıkladı⁴³. Avrupa Birliği de, zina'nın tekrar suç sayılmasının tam üyelik müzakerelerine geçişi etkileyebileceğini duyurdu. AK Parti, uzlaşma sağlanamayınca 'zina'nın suç sayılması girişiminden de vazgeçti ve yeni TCK 26 Eylül 2004'te yasalaştı, 12 Ekim 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı.⁴⁴

Aradan 15 yıl geçtikten sonra, zinayı suç olmaktan çıkaran irade, "AB kriterleri diye bir yanlışlık yaptık"⁴⁵ demiştir. İstanbul Sözleşmesi de AB kriterleri esas alınarak benzer bir yanlışlıkla düzenlenmiş ve imzalanmıştır. Bahsi geçen yanlışlıklar birilerine de kazanç olarak dönmüştür. Son 20 yılda Feministler, bu yanlışlıkları da değerlendirerek önemli kazanımlar sağlamıştır.

- 2001 yılında yürürlüğe giren "**Yeni Medeni Kanun**",
- 2005 yılında yürürlüğe giren "**Yeni Türk Ceza Kanunu**",
- 2010 yılında referandum ile kabul edilen (Anayasa m.10) "**Pozitif Ayrımcılık**",
- Yargıda "**Kadının Beyanı Esastır**" kabulü ve uygulaması,
- 2011 yılında imzalanan "**İstanbul Sözleşmesi**",
- 2012 yılında "**6284 sayılı Kanununun kabulü ve yürürlüğü**",

Tüm bu Kanun çalışmaları İstanbul Sözleşmesinin alt yapısını oluşturmuştur.

İstanbul Sözleşmesi'nin 4/1 maddesi uyarınca, "*Devletler cinsel tercihi/yönelimi yasal güvence altına alır*".

4/1. Bireylerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi görüş veya farklı görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşee, herhangi bir etnik azınlık, mülkiyet, doğum, cinsel tercih/yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, medeni durum, göçmen ya da mülteci olma, yaş veya engelinin ve diğer bir durumunun bulunmasına bakılmaksızın özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirler başta olmak üzere işbu Sözleşme hükümlerinin Taraflar tarafından uygulanması güvence altına alınmıştır.

⁴³ TCK tasarısı geri çekildi, <https://www.hukuki.net/haber/index.asp?id=448> 17.09.2004.

⁴⁴ Mustafa Ökkeş EVREN, *İnsan Fitratını Bozma Girişimi Olarak Cinsiyet Eşitliği Projesi*, www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/912.pdf

⁴⁵ Cumhurbaşkanı Erdoğan: "*Hatta bu kapsamın dışında zina konusunun da yeniden ele alınmasının çok çok isabetli olacağı düşüncesindeyim. Bu çok eski bir konu. Kapsamı geniş. Tartışılmalı. Bunlar zaten bizim daha önce yasal düzenlememiz içinde vardı. Biz AB'nin talepleri vs. doğrultusunda orda böyle bir adımı attık ama yanlış yapmışız.*" 20.02.2018 <https://www.ensonhaber.com/cumhurbaskani-erdogan-zina-duzenlemesi-tartisil-sin.html>

Cinsel Tercih/Yönelim: Bir kişinin, cinsel arzusunun, hemcinsine, karşı cinsle ya da ikisine birden yönelebileceğini anlatmak için kullanılan kavram. «Gay, lezbiyen ve biseksüel» kavramlarını içerir.

Aile Akademisinin “10 Maddede İstanbul Sözleşmesi neden İptal Edilmelidir” başlıklı Raporu’na göre; Sözleşmede ifade edilen cinsel yönelim ve cinsel kimlik ifadeleri, Avrupa Konseyi’nce hazırlanan Sözleşme’nin açıklayıcı metni olan “The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Questions and answers” da tanımlanmıştır. Buna göre sözleşmede geçen cinsel tercih/yönelim ve cinsel kimlik ifadeleriyle lezbiyen, biseksüel, gay ve trans bireylerin şiddetten korunmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Yine Sözleşmede Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin üye devletlere gönderdiği, “Cinsel Yönelim veya Toplumsal Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılıkla Mücadeleye İlişkin Tedbirlerle İlgili CM/Rec(2010)5 sayılı Tavsiye Kararı”na⁴⁶ atıf yapılmıştır. Bu tavsiye kararında LGBTİ olarak ifade edilen bireylere yönelik pek çok güvence sağlanmıştır. Bunlardan bazıları:

- Örgütlenme özgürlüğü,
- fon kaynaklarına ulaşımında ayrımcılık yapılmaması,
- barışçıl toplanma özgürlüğünün etkili biçimde kullanılması için uygun tedbirlerinin alınması,
- kamu ahlakı/kamu düzeni gibi gerekçelerin suiistimalinin engellenmesi,
- okul müfredatına ve eğitim malzemelerine cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğiyle ilgili bilgilerin dâhil edilmesi,
- **öğrencilerin kendi cinsel yönelimleri** ve toplumsal cinsiyet kimliklerine uygun biçimde yaşamlarının mümkün kılınmasıdır.

Bunlarla birlikte tavsiye kararında toplumsal cinsiyet, “yeniden belirlenen” (gender reassignment) ifadesiyle de ele alınarak, translık durumuna ilişkin hakları açıklamaktadır (Bkz. Madde 20, 2)⁴⁷

LGBT örgütleri İstanbul Sözleşmesine dayanarak, siyasi iktidarın LGBT haklarına dair ifadelerin ve statülerin anayasallaştırılması ve yasallaştırılması konusunda hukuki yükümlülüğü olduğunu ifade etmektedir.⁴⁸ Öte yandan, bazı çevreler, İstan-

⁴⁶ AB Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2010)5 sayılı Tavsiye Kararı, bkz: <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/956.pdf>

⁴⁷ 10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir. AİLE AKADEMİSİ Derneği, <http://aileakademisi.org/arastirma/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmelidir>

⁴⁸ 10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir

bul Sözleşmesi'nin LGBT'yi içermediğini, bu iddiaların doğru olmadığını iddia etmektedir. İstanbul Sözleşmesi bir Avrupa Konseyi sözleşmesidir, sözleşmede geçen kavramları Avrupa Konseyi'nin nasıl yorumladığına bakılır. Bizim nasıl tercüme ettiğimizin, içeriğini nasıl doldurduğumuzun, nasıl anladığımızın Avrupa Konseyi ve denetleme mekanizmaları nezdinde bir kıymeti yoktur.⁴⁹ Başka bir deyişle, tercümede yapılan “şark kurnazlığı”, Sözleşmenin denetlenmesi konusunda bir işe yaramadığı gibi, hayal kırıklığı da oluşturacaktır. Sözleşmenin 4/3 maddesinde, "cinsiyet", "toplumsal cinsiyet", "cinsel yönelim" ve "cinsel kimlik" ayrı ayrı zikredilmiştir:

Madde 4/3. Bireylerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi görüş veya farklı görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşee, herhangi bir etnik azınlık, mülkiyet, doğum, cinsel tercih/yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, medeni durum, göçmen ya da mülteci olma, yaş veya engelinin ve diğer bir durumunun bulunmasına bakılmaksızın özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirler başta olmak üzere işbu Sözleşme hükümlerinin Taraflar tarafından uygulanması güvence altına alınmıştır.

Ancak Sözleşmenin “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde “kadına yönelik şiddet”, “aile (ev) içi şiddet”, “toplumsal cinsiyet eşitliği”, “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”, “mağdur” ve “kadın”⁵⁰ kelimeleri tanımlanmış, karşılıkları (anlamları) yazılmış olduğu halde, “cinsel yönelim” (sexual orientation) ve “Toplumsal Cinsiyet kimliği (gender identity) kavramlarının anlamları verilmemiştir. Esasen bu kavramlar üzerinde tartışmalar hala devam ediyor. Belirsizlik işlerine geliyor olacak ki, genel geçer bir tanım yapıp konuyu kapatmak istemiyorlar. Nitekim cinsel yönelim kavramı gibi Batı’da oluşturulan “terör” kavramının da, yine terörü oluşturan ve besleyen küresel aktörler tarafından net ve genel geçer tanımlanmamaktadır.⁵¹ Belki de bizde Toplumsal Cinsiyet Adaleti kavramsallaştırması böylesi bir boşluktan/belirsizlikten yararlanmaya matuf olabilir. Nitekim Batı’da cinsel tercih yerine, daha az tartışma yaratmasına matuf olarak cinsel eğilim anlamına gelecek şekilde de kullanılmaktadır.

Burada teknolojinin tüm imkânları, hatta insanlık dışı yöntemler de kullanılarak yaratılış tasarımına karşı, akıllı tasarımla(!) karşı karşıyayız. Dolayısıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, öyle bizim saf politikacılarımızın veya feministlerimizin anladığı gibi bir samimi insancıl bir proje değil, Sünnetullah’a ve Hududullah’a karşı çıkış ve yeniden insanlığı dizayn projesidir. Bir başka deyişle, kadın haklarını öne

⁴⁹ Kadriye BAKIRCI, *İstanbul Sözleşmesi*, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/881.pdf>

⁵⁰ Madde 3/f. “kadın” kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da içerir.

⁵¹ Muhammed BALCI, *Şiddet – Terör İlişkisinde Savaş Kuralları*, <http://www.muhammedbalci.com/yayinlar/tebligler/219.pdf>

çıkarak, sinsi bir ifsad hareketi ile karşı karşıyayız. İnsanlık hacklenirken, cinsiyetlerin, cinselliğin bundan etkilenmeyeceğini düşünmek safdillik olur.⁵²

Siyasi bilinç sahiplerinin teslim ettiği gibi toplumsal cinsiyet eşitliği küresel politik bir projedir. İnsanlığın mahvına neden olacak, insan cinsini insanlıktan çıkaracak, Harari'nin ifadeleriyle, insan türünü farklılaştıracak politikaların taşıyıcısı, bir yapısöküm projesidir.⁵³ İstanbul Sözleşmesi bu yapısöküm projesinin uygulanmasında yasal(!) dayanak olarak dayatılmaktadır. İstanbul Sözleşmesi ile insanların iradeleri felç edilerek, toplumsal cinsiyet eşitliği aşkına her tür queer/akışkan kimlik sapkınlığına yol verilmektedir. Türlü eğlence yolları kullanılarak gençlerin iradelerine çökmekte, bağımlılaştırarak köleleştirilmelerinin yanı sıra, cinsel tercih/yönelimler oluşturarak iradeleri felç edilmek istenmektedir. Bu bir **politik savaştır** ve bu savaşın asıl gayesi insanları öldürmek değil, **iradelerini yok etmektir**. Nitekim savaşın kurallarının en önemlisi, belki de hepsinin özeti: **“Savaş, hasmını yok etmek için değil, iradesini yok etmek için yapılır”** kuralıdır.⁵⁴ Konu şiddet değildir. Şiddet bu projenin gösterilen ucudur. Arkadan gelen asıl tehlike, iradeler üzerinde algı yönetimi ile sonuca gitmektir.⁵⁵

3. Queer / Akışkan Kimlik

“Queer kelimesi Türkçede garip, tuhaf, yamuk gibi anlamlara geliyor (İngilizceye ise Almanca çapraz kesen, transversal anlamına gelen “quer”den geçmiş). Bunun yanı sıra argoda “ibne” demek. Queer kuramının merkezinde de acayip, tuhaf, yamuk, anormal, iğrenç, aşağılık olana; normatif alanın dışında kalana; bu alanın dı-

⁵² “Bir şeye müdahale ettiğinizde, onu heklediğinizde, genellikle o şeyin mühendisliğini de yapabilirsiniz ve eğer gerçekten müdahale-hekleme ve mühendislikte başarılı olursak bu sadece insanlığın tarihinin en büyük devrimi değil 4 milyar yıl önce yaşamın en başından bu yana en büyük biyolojik devrim bu olacak. 4 milyar yıldır yaşam oyununun temel kurallarında kökten bir değişim olmadı. 4 milyar yıldır yaşamın tamamı, dinazorlar, amipler, domatesler, insanlar... yaşamın Tümü doğal ayıklanma yasalarına tabi oldu ve organik biyokimya yasalarına. Ancak bu şimdi değişmek üzere. Bilim evrimin yerini doğal ayıklanma ile **akıllı tasarım** ile değiştiriyor. Bulutların üstündeki **tanrının akıllı tasarımı değil**, bizim akıllı tasarımı ve bulutlarımızın akıllı tasarımı. IBM bulut, Microsoft bulut. Bunlar evriminin yeni itici güçleri aynı zamanda.” Yuwan Noah HARARİ'nin 2018 DAVOS KONUŞMASI, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/891.pdf>

⁵³ “Şimdi gezegenin yöneticileri tam olarak nasıl olacaklar? Buna “veri”ye sahip olanlar karar verecek. Veriyi kontrol eden sadece insanlığın değil yaşamın kendisinin de geleceğini kontrol edecek. .. Şimdi “veri” en önemli servet 2 olarak makinelerin yerine geçiyor. Ve birkaç elin hükmündeki çok fazla “veri” ile insanlık sınıflara ayrılmayacak. “Tür”lere farklı türlere ayrılacak... Aslında bizler insanoğlunu hackleme yeteneğini kazanıyoruz. Şimdi insanoğlunu hekleme için neye ihtiyacınız var? İki şey gerekli: Çok fazla bilişim gücüne ihtiyacınız var ve bol miktarda veriye ihtiyacınız var, özellikle biyometrik verilere.” Yuwan Noah HARARİ'nin 2018 DAVOS KONUŞMASI, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/891.pdf>

⁵⁴ Carl Von CLAUSEWITZ, *Savaş Üzerine*, Doruk Yay. İstanbul: 2015.

⁵⁵ Mucahit GÜLTEKİN, *Algı Yönetimi ve Manipülasyon. Kandırmanın ve Kandırılmanın Psikolojisi*, Pınar Yay. İst: 2016

şında bırakılana; normu ihlal edene bir gönderme ve bu “kötüyü”, “anormali” yeniden anlamlandırma imkânı yatıyor.”⁵⁶

“Burada önemli olan, queer kuramını LGBT'lere özgü bir kimlik politikası olarak okuma tuzağına düşmemektir. En azından bizim tercih ettiğimiz queer okuması buna direnmekte, daha ziyade bir kimliksizleşme önerisi olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre, queer kuramı, ne olduğuyla değil **neye karşı olduğuyla** kendini ortaya koyar. Cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsel pratiklerle ilgili her tür etikete, dolayısıyla kimlik ve cinselliğin üzerine kurulduğu “apaçık” **her tür kategoriye karşı durur**. “Normali”, normalliği kuran normların kuruluş ve işleyiş yapısını sorgularken amacı kenarda kalanın merkeze çağrılması değil, bizzat **merkezin darmaduman edilmesidir**. Cinsiyetle ilgili algılarımıza damgasını vurmuş ikili düşünce yapılarına (cinsiyet/toplumsal cinsiyet; eşcinsellik/heteroseksüellik; kadınlık/erkeklik), bu yapıların beraberinde getirdiği uyumluluklara (kadın, kadın gibiyse erkeğe arzu duyar) karşı, cinsiyet/toplumsal cinsiyet/cinsel yönelim **kimliklerinin hiçbirinin “doğal” olmadığını**, tarihsel, kültürel ve toplumsal olarak **kurulduğunu** ve dolayısıyla iktidar ilişkilerinden bağımsız düşünülemediğini savunur. Bu bağlamda, **ana soruları cinsel kimliğin inşası, bu kimliklerin nasıl düzenlendiği ve bu kimliklerle özdeşleşmelerin (ne tür bir) beni/bizi (nasıl) mümkün kıldığı ve/ya kısıtladığı etrafında yoğunlaşır**.”⁵⁷

Queer, İngilizce bir kavram olup, sıra dışı, kuraldışı, norm kabul etmeyen, “Acayip, tuhaf, normdan sapmış” anlamına geliyor. Daha açık bir biçimde ifade edersek, “sapık” anlamına geliyor. Queer teori, heteronormativite/ikili cinsiyet rejimine muhalif, tüm normlardan sapan tüm hareketleri kuşatan bir çatı teori, çatı politika, çatı kavram. Hiçbir kimliğe dayandırmayacaksınız, ne kadın kimliğine, ne erkek kimliğine, ne trans kimliğine, ne lezbiyen, ne gay, hiçbir kimlik kalıcı değildir, hiçbir sabiteye dayanmayacaksınız. Buna “akışkan kimlik” ya da “kimliksizlik” diyorlar. Çünkü “her şey, her an değişebilir” diyorlar. Hatta ‘lezbiyen kimlik’i bile eleştirenler var. “Hayır! Yarın ne olacağım belirli değil. Biz yeniden inşa edebiliriz bunu.”⁵⁸ Kitabın 1. Bölümünde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği başlığı altında yaptığımız açıklamayı burada tekrar etmemiz gerekiyor:

Feminist kuramcı ve aktivist Judith Butler’e göre,

⁵⁶ Sibel YARDIMCI, skopbülten , “Ne O! Ne Bu! Ne Şu! Queer Kuramı ve Kimliksizleşme”, <https://www.eskop.com/skopbulten/ne-o-ne-bu-ne-su-queer-kurami-ve-kimliksizlesme/749>

⁵⁷ Sibel YARDIMCI, skopbülten, a.g.m.

⁵⁸ Mücahit GÜLTEKİN, Konferans Notları: *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Neoliberal Kapitalist Politikalarla Uyumlu Göz Ardı Ediliyor*, Bursa, 2019. <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/910.pdf>

“Toplumsal cinsiyet, toplumun kültürel olarak kişiye tanımladığı ve zorladığı kimliklerdir. Kadınlık, kızlık, erkeklik, delikanlılık gibi. Gerçekte böyle kimlikler ve böyle kategoriler yoktur. Bütün bunlar toplum tarafından bireylere zorla giydirilmiş anlamlardır. Tüm bu kimlikler eşit düzeyde algılanmalı, bu zorla giydirilmiş anlamlar kaldırılmalı, Maskülinite/Patriyarka denen “erkek” egemen yapının ortaya koyduğu şiddet önlenmeli.”⁵⁹

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği doğal cinsiyetle birlikte, her tür cinsiyetsizliği, hatta queer (akışkan) kimliği de güvence altına alır. Herhangi bir cinsiyet kastedilmez, doğal cinsiyetle birlikte her tür cinsel kimlik ve tercih/yönelim kastedilir. Judith Butler’e göre toplumsal cinsiyet (gender), “bütüncüllüğü daima ertelenen, herhangi bir anda asla tam anlamıyla olduğu şey olmayan bir giriftliktir.”⁶⁰ Butler de bir feminist ve queer kuramcısı olarak, queer kimliğin toplumsal cinsiyet içinde yer aldığını ve akışkan kimlik anlamında algılandığını, her an her şeyin değişebileceğini ifade ediyor.

İstanbul Sözleşmesinden ne anlaşıldığı kadar, Sözleşmenin güvencelerinden nasıl yararlandığı da konuşulmalı. Feminist ve eşcinsel hareketin edep sınırlarını aşan, ahlaksızlığın tavan yaptığı gösterilerinin ve yayınlarının güvencesi İstanbul Sözleşmesidir.

İstanbul Sözleşmesine eleştiri getirenler meramlarını tam olarak anlatamamaları da, ortada görünen fiili ahlaksızlık durumunun sebeplerinden ve dayanaklarından birinin İstanbul Sözleşmesi olduğuna inanmaları çok garip gelmemeli. Nitekim feminist ve eşcinsel hareketlerin dayanaklarından en önemlisi ve güvencesi İstanbul Sözleşmesi olduğu kadar, Diyanet İşleri Başkanı’nın hutbesindeki beyanlarına karşı suç duyurusunda bulunan Ankara Barosu’nun da dayanağı İstanbul Sözleşmesi olmuştu.⁶¹

Şiddet sosu ile bezenmiş bir yasal(!) düzenlemeyi başka türlü önümüze getiremezlerdi. Şiddet sadece toplumumuzun değil, tüm toplumların açmazı ve yumuşak karnıdır. Batı’nın bu tür taktiklerini görmezden gelmek, bir yönüyle acizliğin ve ezikliğin de ifadesidir. Queer kavramı cinsiyetsizleştirme/kimliksizleştirme projesinin bir argümanıdır. Fakat sadece bu kadar değil. Queer kavramını sadece cinsiyetsizleştirme/kimliksizleştirmeye indirgeyen anlayış da yetersizdir. Cinsiyetsizleştirmeden de

---

⁵⁹ Ahmet Hakan ÇAKICI, a.g.m.

⁶⁰ Judith Butler’dan aktaran Ahmet Hakan ÇAKICI, a.g.m.

⁶¹ Ankara Barosu Açıklaması: “Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesinin üçüncü maddesi, cinsel yönelim ve cinsel kimlik temelli ayrımcılığı yasaklamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesi de ayrımcılık yasağını açık olarak düzenlemiş olup, yerel mevzuatımızda ise nefret söylemi TCK 216. maddesinde açıkça yasal yaptırıma tabi tutulmuştur.”
http://www.ankarabarusu.org.tr/HaberDuyuru.aspx?BASIN_ACIKLAMASI&=4987

öte, çok cinsiyetlilik, her cinsiyete akış olarak okunur. Gerçekten de queer kavramı feminist hareketin başat kavramıdır ve queer ile feminizm birlikte kullanılmaktadır.⁶²

İstanbul Sözleşmesi ve Toplumsal Cinsiyet taraftarlarınca kavramın felsefi derinliğinde(!) özetle ifade edilmiş hali aşağıda aktarıldığı gibidir:⁶³ Aynı şekilde İstanbul Sözleşmesine itirazları olanlara karşı bazı akademisyenler Sözleşmenin feminizme, eşcinselliğe, queer kimliğe sağladığı güvenceleri görmeyip, Sözleşmeyi sadece kadını ve çocukları koruyucu olarak görme talihsizliğini yaşamaktadırlar. Üstelik İstanbul Sözleşmesi üzerindeki tartışmaların, *ortak ahlaki ilkelerimizi, dinimizi ve evrensel değerlerimizi kirlettiği iddiasıyla...* Şu satırları bir akademisyenin kaleminden ibretle okuyalım:

“İstanbul sözleşmesi aile içinde, yani evde şiddetin kaldırılmasına yönelik tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. Başka bir ifade ile kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar, hastalar(bakıma muhtaç olanlar), bazen erkekleri de kapsayan aile içi şiddetin her tür-lüsünü ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Aile içi fiziksel şiddet, taciz, tecavüz, sö-mürü ve zulmü kaldırmayı amaçlamakta ve mağdurları korumayı düzenlemektedir... Çocuklara tecavüz eden sapkınları mı savunuyor? Gerçekten neyi savunuyorlar, İs-tanbul Sözleşmesine karşı çıkanlar?.. Çocuk istismarcılarına en ağır cezayı istersin; Tecavüzcüleri aşağılarsın; Eş katillerini lanetlersin; Hasta, engelli ve yaşlıya saygısız-lığı kötülensin; tecavüzcüleri aşağılarsın ama bütün bu suçları engellemeye çalışan uluslararası bir sözleşmeyi hedef alırsın. Bu nasıl bir ahlaki tutarsızlıktır? Allah'ın (İsra 70. Ayette) onurlu yarattım dediği insanların (kadın, erkek, çocuk, engelli, yaşlı, hasta v.s.) onurlu bir yaşam sürmesini savunan bir düzenlemeye nasıl karşı çıkarsın?

Lütfen kaoganızı başka yerde verin. Ortak ahlaki ilkelerimizi, dinimizi ve evrensel değerlerimizi kirletmeyin.”⁶⁴

4. Şiddet

Kadına şiddeti önlemeyi esas aldığı iddia eden İstanbul Sözleşmesinde ve genel anlamda, şiddeti ayrıntılı biçimde incelemek gerekiyor.

Şiddet TDK sözlüğünde, *“kaba kuvvet, aşırı güç, cebir, zorlama”*; *“sertlik, kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu ve davranışlarda aşırılık”* olarak tanımlanıyor.

⁶² Alev ÖZKAZANÇ, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karşıtlığının Dinamikleri*, <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/206353-toplumsal-cinsiyet-esitligi-karsitliginin-dinamikleri>

⁶³ “Bütün kavramları birbirinin içine giydiriyorlar. Toplumsal cinsiyet kavramını en marjinal görüş olan queer teori (cinsiyetsiz toplum) ile izah edip büyük bir korku salıyorlar. TCE kavramından girip LGBT den çıkıyorlar. 6284 den girip kadının istihdamından ve güçlü kadın istemiyoruz, güçlü kadın aileyi yok ediyordan çıkıyorlar. Sapla samanı birbirine karıştırmış durumdalar. Bunlara itiraz edersen feminist ve Kur'an'dan kopuk damgasıyla seni damgalıyorlar.” Serpil BALAT. Bkz: Muharrem BALCI, *“Meslektaşına Ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İfşad Projesini Anlamayanlara”*, <http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/926.pdf>

⁶⁴ Nezir AKYEŞİLMEN, *İstanbul Sözleşmesi, Din ve Ahlak*. https://www.ilksestegazetesi.com/yazilar/istanbul-sozlesmesi-din-ve-ahlak-8143?fbclid=IwAR3-CTPfgZlrs5Piyv9Lv0VbWnl3Xe0z-ygmDBfor-JZDGx10kP_sD11R04

Şiddet doktrinde de, “kişinin iradesi üzerinde zorlayıcı bir etki meydana getiren fiziki güç kullanımı veya psikolojik baskı uygulama” anlamındadır.⁶⁵

Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Şiddet ve Sağlık Raporunda şiddeti,

“Gücün ya da fiziksel kuvvetin; tehdit yoluyla ya da gerçekte; fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli ya da yoksunluğa (ihtimalde ya da gerçekte) neden olacak şekilde; kendine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluma karşı niyetli biçimde kullanılması”⁶⁶

olarak tanımlıyor.

Adalet Bakanlığının sitesinde şiddet biraz daha geniş şekilde tanımlanmıştır:

“Bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır. Şiddet, özel veya kamusal alanda (evde, aile bireyleri arasında, sokakta, iş yerinde) meydana gelebilir.”⁶⁷

6284 sayılı Kanunda şiddet kavramı, m. 2/1-d;

“Şiddet, kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır”.

6284 sayılı Kanunda şiddet türlerinden dördü (fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü, ekonomik) sayılırken, İstanbul Sözleşmesinde bunlara ilaveten, **toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet** gibi zorlama şiddet türleri de sırf kadına ve LGBT + lara yönelik pozitif ayrımcılık yapmak gayesiyle düzenlenmiştir.

Şiddet türleri üzerinde duralım:

Fiziksel şiddet, kişinin vücuduna fiziksel temas içeren ve yaşama hakkını ihlal edici, kişinin vücut bütünlüğünü ihlal edici, sağlığını bozucu ve/veya acı ve ıstırap verici her türlü şiddettir. Fiziksel şiddetin oluşabilmesi için, mutlaka mağdurun vücuduna fiziksel temas içeren bir fiil icra edilmiş olması ve yapılan fiziksel temasın mağdurun yaşama hakkını ihlal etmiş olması, vücut bütünlüğünü ihlal etmiş olması,

⁶⁵ Mahmut KOCA – İlhan ÜZÜLMEZ; *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, 2019, s. 355.

⁶⁶ Muharrem BALCI, *Şiddet Terör İlişkisinde Savaş Kuralları*, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/219.pdf>

⁶⁷ *Şiddet Nedir?* http://www.evicesiddet.adalet.gov.tr/SIDDET_NEDIR.html

sağlığını bozmuş olması ve/veya kişiye acı ve ıstırap vermiş olması gerekir. Bu şekilde icra edilen ve bu sonuçlardan en az birini doğuran tüm fiiller fiziksel şiddet olarak kabul edilmektedir.

İstanbul Sözleşmesinde ve 6284 sayılı Kanunda, fiziksel şiddete yer verilmiştir. Fakat fiziksel şiddetin tanımına ve unsurlarına yer verilmemiştir. 6284 sayılı Kanun İstanbul Sözleşmesini dayanak aldığından ve uygulama kanunu olduğundan, Sözleşmede geçen her türlü fiziksel şiddet ile kadın sünneti(madde. 38)⁶⁸, zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma fiilleri bir bütün olarak fiziksel şiddet olarak kabul edilecektir.(Madde. 39)

Psikolojik şiddet, fiziksel şiddet boyutuna varmayan ve kişinin ruh halini hedef alarak kişi üzerinde korkutucu, tedirgin edici, utandırıcı, saygınlığını ve özgüvenini sarsıcı etki doğurmaya elverişli her türlü davranış olarak tanımlanabilir. Psikolojik şiddet, mağdur üzerinde kaygı, korku, tedirginlik, utanç, özgüven eksikliği, ruhsal çöküntü, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi ciddi sorunlara yol açabilir.⁶⁹ Dolayısıyla her şiddet türü bir psikolojik şiddet oluşturabilir.

Psikolojik şiddet 6284 sayılı Kanunda birçok maddede ifade edilmiştir, ancak İstanbul Sözleşmesinde psikolojik şiddet dolaylı olarak geçer;

“ taraflar bir şahsın psikolojik bütünlüğünü zorlamayla veya tehditlerle ciddi bir şekilde bozmaya yönelik kasıtlı girişimlerin cezalandırılmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır”(m. 33).

Bu madde hükmü psikolojik şiddeti tanımlamaz, fakat Sözleşmeye taraf devletlere psikolojik şiddet oluşturacak tutum ve davranışları önleme yükümlülüğünün çerçevesini belirler.

Ekonomik şiddet, hukuka aykırı olarak, kişilere karşı ekonomik zarar doğuran veya doğurma tehlikesi oluşturan her türlü eylemlerdir. İstanbul Sözleşmesinde ve 6284 sayılı Kanunda, kadının ekonomik şiddete karşı da korunması gerektiği belirtilir. İstanbul Sözleşmesinde ekonomik şiddet, diğer şiddet türleri ile birlikte, kadına şiddet kapsamında konumlandırılmıştır.

---

⁶⁸ “38/a) kadının labia majora, labia minora veya klitorisinin tümünün kesilip çıkartılması, labia majoranın kenarlarının birleştirilmesi veya başka türlü bir kesmeye tabi tutulması;
b) bir kadını a fıkrasına belirtilen eylemlerden birine maruz kalmaya zorlama veya bu eylemleri bir kadına yaptırmak” (m.38)

⁶⁹ Senem Ezgi VATANDAŞLAR – Zeynep Sümer HATİPOĞLU; *Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk Kültürüne Uyarlanması*, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9 (53), 2019, s. 345; <http://turkpsdrdergisi.com/index.php/pdr/article/view/636/510> Ayrıca Bkz: Selda Afşar TAŞDEMİR; Türkiye’de Şiddetin “Kadın Yüzü”, Sosyoloji Konferansları, No: 52, 2015/2, s. 728. https://cdn.istanbul.edu.tr/file/1CD58DF90A/6423A4DB_580A400F933_C818_F47A_7702D?doi=10.18368/IU/sk.04297

İstanbul Sözleşmesinde, 6284 sayılı Kanundan fazlalık olarak belirlenen kadına yönelik şiddet, ev (aile) içi şiddet, cinsel şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, gibi zorlama şiddet türleri de sırf kadına ve LGBT + larına yönelik pozitif ayrımcılık yapmak gayesiyle düzenlenmiştir demiştik. LGBT + larını da nereden çıkardık sorusunun cevabı, hemen aşağıda kadına yönelik şiddeti toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle birlikte ele alması nedeniyledir. Bu şiddet türlerini inceleyelim:

Kadına yönelik şiddet, kadına yönelik ayrımcılığın bir türü ve bir insan hakkı ihlali olarak anlaşılmaktadır.

Madde 3/a. "İster kamusal alanda ister özel yaşam alanında meydana gelsin, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemlerini"

ifade etmektedir.

6284 sayılı Kanunda da kadına yönelik şiddet;

Madde 2/1-ç. "Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış"

olarak tanımlanmıştır

Esasen gerek Sözleşmede gerekse kanunda kadına şiddet, bir şiddet türü olarak değil, mağdurun cinsiyeti esas alınarak şiddetin tanımlanmış olmasıdır. Çocuğa şiddet, sağlık çalışanlarına şiddet, kamu görevlisine şiddet vb. gibi.

Aile içi şiddet,

"Aile içerisinde, aile birliğinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya ebeveynler arasında meydana gelen, failin aynı evi şuan veya daha önce şiddet mağduruyla paylaşmış paylaşmadığına bakılmaksızın fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin bütün türleri anlamına gelir." (m. 3/a, b).

Cinsel şiddet, İstanbul Sözleşmesinde tarifi yapılmamış olup, Sözleşmenin "te-cavüz dâhil cinsel şiddet başlıklı 36. Maddesinde, kasten işlenen bazı fiillere karşı taraf devletlere tedbirler alma yükümlülüğü getirmektedir.

Madde 36; "a) başka bir insanla, rızası olmaksızın, herhangi bir vücut parçasını veya cismi kullanarak, cinsel nitelikli bir vajinal, anal veya oral penetrasyon gerçekleştirmek;

b) bir insanla, rızası olmaksızın, cinsel nitelikli diğer eylemlere girişmek;

c) başka bir insanın, rızası olmaksızın, üçüncü bir insanla cinsel nitelikli eylemlere girmesine neden olmak" (m. 36);

Sözleşmenin 40. Maddesinde cinsel taciz fiili düzenlenmiştir, buradan aynı zamanda cinsel şiddeti yorumlayarak tanımlamak mümkündür;

"Taraflar; bir kişinin onurunu zedelemek amacıyla veya böyle bir etkiyle istenmeyen sözlü, sözsüz veya fiziksel olarak cinsel nitelikte davranışta bulunmayı, bunların özellikle de tahrik edici, düşmanca, küçük düşürücü, yüz kızartıcı ve kırıcı bir çevre yaratarak yapılmasını cezai ve diğer yaptırımlara tabi kılmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. "

Cinsel şiddet kavramı, cinsel özgürlük kavramı ile doğrudan ilişkilidir. Cinsel özgürlük ise, kişilerin hukuki sınırlar içerisinde kendi bedeni üzerinde cinsel duygularını tatmin etme özgürlüğü olarak ifade edilebilir. Burada hukuki sınırları, sadece yasalarla veya uluslararası sözleşmelerle sınırlı anlamda değil, hukukun kaynakları arasında saydığımız örf, adet, gelenek, din, evrensel değerler kapsamında kabul ediyoruz. Bu durumda cinsel şiddeti, hukuka aykırı olarak kişilerin rızası hilafına cinsel özgürlüğünü ihlal edici her türlü şiddet (zorlama) olarak tanımlamak mümkündür. Buradan, cinsel saldırı, cinsel taciz, çocukların cinsel istismarı fiillerini cinsel şiddet kapsamında değerlendirebiliriz. 36/b maddesindeki "bir insanla, rızası olmaksızın, cinsel nitelikli diğer eylemlere girmek" hükmünden, fiziksel olarak mağdurun bedenine temas etmeden (sözlü, yazılı veya hareketli) de cinsel taciz uygulanabileceği kabul edilmelidir. Yine 36/c maddesi "başka bir insanın, rızası olmaksızın, üçüncü bir insanla cinsel nitelikli eylemlere girmesine neden olmak" hükmünden çıkarımla zorla evlendirme de cinsel özgürlüğü ihlal ettiğinden cinsel şiddet olarak değerlendirilmelidir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, İstanbul Sözleşmesinde düzenlenmiştir. 6284 sayılı Kanunda düzenlemesi yoktur. Neden kanunda düzenlemesi yoktur, sorunun cevabı da yoktur. Muhtemeldir ki, İstanbul Sözleşmesi tam anlamıyla içselleştirildikten sonra kanuna, bir torba yasa içinde ilave edilmesi düşünülmektedir.

İstanbul Sözleşmesinin 3/c maddesinde Toplumsal Cinsiyet, "herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özelliklerdir" şeklinde tanımlanmıştır. Çalışmamızın temeli toplumsal cinsiyet üzerine olduğundan kavram üzerinde burada fazla durmayacağız.

Kadına karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, Sözleşmenin 3/d maddesinde, "bir kadına karşı kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet" olarak tanımlanmış. Bu muğlak tanımda geçen, "kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet" ifadesinden ne anlaşılması gerektiği belirsizdir. Sözleşmenin uygulama kanunu 6284 sayılı Kanunda bile toplumsal cinsiyet ve kadına karşı toplumsal

cinsiyete dayalı şiddet kavramlarına yer verilmemiştir. Nedir orantısız şiddet? **Ne kadarlık şiddet, hangi davranışa karşı orantısız** sayılacaktır? Takdiri tamamen mağdura bırakılmış bir suç oluşturan eylem. Bunu, “kadının beyanı asıldır” hüküm ve uygulaması ile birlikte değerlendirdiğimizde, toplumda kadına şiddetin nasıl tahrik edildiği daha iyi anlaşılmaktadır.

İstanbul Sözleşmesinde cinsel tercihin güvenceye alınmasında şiddet unsuru ilk planda değil, ikinci planda kalmaktadır. İlk planda yer alan cinsel tercih/yönelim/lerin güvenceye alınmasıdır. Bu bir niyet okumak da değildir. İstanbul Sözleşmesinde hiçbir maddede açıkça LGBT’lerden ve onların şiddete karşı korunmasından söz edilmediği doğrudur. Ancak Sözleşmenin genelinde, taraf devletlerce sözleşmede öngörülen korumanın (toplumsal cinsiyet, cinsel tercih/yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği dâhil) hiçbir ayrıma yer vermeksizin bütün gruplara sağlanması gerektiği vurgulandığından, ev içi şiddet ve diğer şiddet mağduru LGBT’lerin de Sözleşme kapsamında korunduğu anlaşılmaktadır. Sözleşmenin ismi dahi Kadına Yönelik Şiddetle Ve (Ev) Aile İçi Şiddetle Mücadele Ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi’dir. Sözleşmede hakları güvence altına alınanlar sadece kadınlar mı? Yoksa hakları güvenceye alınan eşcinsellerin tamamı kadın mı? Gay bireyler ve topluluklar da bu Sözleşme kapsamında kadınlaştırılacak tür mü? Sözleşmenin, tüm cinsleri şiddetten koruma amacı güttüğünü iddia edenler, bize böylesi hangi güvenceden bahsediyorlar? Bir kere daha ifade edelim ki burada sorun, eşcinsellerin de şiddete karşı korunması değil, yukarıda da izah ettiğimiz gibi, partner ilişkilerinin güvenceye alınması ve teşvik edilmesidir.

Sözleşme Neyin Kökünü Kazıyacak?

Madde 12/1. Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların ortadan kaldırılması/kökünün kazınmasından bahsediyor. İki cümlecik arasında veya bağlacı var. İlk cümlecikte kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine, ikinci cümlecikte ise kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargılara, törelere, geleneklere ve diğer uygulamalara atıf var. Kökü kazınacak olan, kadının daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesi ile birlikte toplumsal olarak klişeleşmiş roller ön yargılar, töreler, gelenekler ve diğer uygulamalardır.

Kadının erkekten daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesi, maalesef Doğu - Batı ayrımı olmaksızın tüm insanlığın sorunudur. Bu düşüncenin ortadan kaldırılması gerekir. Dinler de insanlar arasında eşitliği öngörmelerine rağmen, bağluları, zaman içinde eşitliği ve adaleti kültürel formlara indirgemiş, kadının aşağı düzeyde olduğu şeklinde bir utancı da insanlığa hediye etmişlerdir. Hıristiyanlıkta ve Yahudilikte

kadının esamesinin okunmaması, kimliğinin bulunmaması, aşağılanması, necis olarak görülmesi gibi bir dizi din dışı önyargılardan Müslümanlar da nasiplidir. Bu konu insanlığın ve tabii ki Müslümanların yumuşak karnıdır. Bu anlayışlarla, önyargılarla mücadele edilmesi gerekir. İstanbul Sözleşmesi ve getirilerinin insanlığa ve toplumumuza vaki ve olası zararlarını anlatmaya çalışan entelektüel bilinç, sözel ve yazın ortamlarında, öncelikle böylesi bir zaaftan bahsederek ve bu zaafın mutlaka giderilmesini ısrarla vurgulayarak farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır. Ancak burada kullanılacak dil, toplumları rencide etmeyen, onların inançlarına ve onurlarına hitap eden bir dil olmalıdır. Entelektüel ve inançlı bilinç bu yönde dikkatli ve hakkaniyetli bir dil kullanmaktadır. Elbette hoyratlık da insanlığın bir kesiminde eksik olmayacaktır.

Bu cümleden olarak Sözleşmenin resmi çevirisinde kullanılan dili sorgulamak gerekmektedir. Sözleşmede, ortadan kaldırılması gerekli bir zaaf olarak gördüğümüz, 'kadının daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesi zecri tedbirlerle mi, yoksa suhuletle mi kaldırılacaktır? Bu noktada verilecek karar, kullanılan dile de yön verecektir. Sözleşmede, kadının daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesinin "**ortadan kaldırılması**" yerine "**kökünün kazınması**" ifadesinin sorgulanması gerekir.^(*) Hukuk dili, suç fiili ve ceza tanımlamalarında böyle **intikamcı bir dil** kullanmaz, kullanmamalıdır. Bu kadar radikal bir ifade hukuk diline yabancıdır. Sözleşmenin bu yönüyle **intikamcı ve itici** bir dille hazırlandığı kesindir.

Sözleşmeyi hazırlayanlar değil ama imzalayanlar farkında olmalı ki, Sözleşmenin dilini yumuşatma gereği duymuşlar, **kökünü kazımak** yerine **ortadan kaldırmayı** seçmişlerdir. Sonuçta ortadan kaldırılması öngörülenler değişmemiştir. Din, örf, adet, gelenek, sözde namus vb...

Gerek CEDW'da gerek İstanbul Sözleşmesinde aynı dilin kullanıldığını görmekteyiz.

CEDAW Madde 5/a; "Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer büttün uygulamaların kökünün kazınması/ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek,"

Madde 10/c; "Kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinde ve kademesinden kaldırılması ve bu amaca ulaşılması için eğitim birliğinin ve diğer eğitim şekillerinin teşvik edilmesi, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim ve metotlarının bu amaca göre düzenlenmesi" ile yükümlü tutmuştur.

^(*) Metnin orijinalinde "eradicating" kelimesi geçmektedir. Bu kelime "yok etmek", "kökünü kurutmak", "kökünden söküp atmak" gibi anlamlara gelmektedir.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ Madde 12/1; *Taraflar, kadın ve erkek için kalıp rollere dayanan önyargıları, örf ve âdetleri, gelenekleri ve tüm diğer uygulamaların kökünü kazımak/ortadan kaldırmak amacıyla kadın ve erkeklere ilişkin toplumsal ve kültürel davranış modellerinde değişim sağlamak için gerekli tedbirleri alır.*

Madde.12/5; Taraflar; kültür, gelenek, görenek, din ya da "sözde namusun" işbu sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşturulmasını sağlar".

Sözleşme, başka nelerin kökünü kazıyacak?

Madde 12/5'te "*Taraflar kültür, örf ve adet, gelenek, din veya "sözde namus"un işbu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için mazeret oluşturulmasını sağlar*" denmektedir. Burada şiddeti geniş almak gerekiyor. Bir aile üyesinin, diğer bir aile üyesine dini veya kültürel değerler üzerinden herhangi bir müdahalesi ve/veya uyarısı, şiddet olarak kodlanması için yeterli olabilecektir. Ayrıca bu madde ve 42. maddede namus ifadesi "**sözde**" vurgusuyla verilmekte, bu şekilde hem kadın, hem de erkek için bağlayıcılığı bulunan namus kavramı tahfif edilmektedir.

Madde 42. Sözde "Namus" Adına İşlenen Suçlar Dâhil Suçlar İçin Kabul Edilemez Gerekçeler: (Maddenin başlığı böyle)

"Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan herhangi bir şiddet eyleminin gerçekleşmesini müteakiben başlatılan cezai işlemlerde kültür, gelenek, din, görenek veya sözde "namus"un bu eylemlerin gerekçesi olarak görülmemesi için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alır. Bu özellikle mağdurun kültürel, dini, sosyal veya geleneksel olarak kabul gören uygun davranış normlarını veya törelerini ihlal ettiği iddialarını da içerir."

Özellikle Batı'da "Müslüman ve terörist" kavramlarının sürekli birlikte kullanılması gibi "din ve namus" "şiddetle" ilişkilendirilerek kullanılmakta, sanki namus, din, gelenek kavramları şiddetin kaynağıymış gibi sunulmaya çalışılmaktadır.⁷⁰

Burada 'şiddet' kavramına ilişkin bir açılım da söz konusu değil. Ekonomik - fiziksel - cinsel ve psikolojik şiddet nedir? Bunlar çok görece kavramlar. Ekonomik şiddeti kim belirleyecek? Fiziksel şiddetin boyutu nedir? Psikolojik şiddetin ölçüsü var mı? Kimin takdirinde? Uygulamaya bakıldığında, meşru olmayan davranışlara itirazlar bile şiddet kapsamına alınabiliyor. Her toplumun geleneğinde, göreneğinde, örf ve âdetinde, hukuka ve ahlaka aykırı olmayan bir namus kavramı vardır. Bu kavramın içeriğini kim belirleyecek? "Sözde namus" kavramı, namus anlayışımızın görece algısını ifade eder. Bunu Batı'nın seküler zihni ile mi, İslam'ın ilahi hükümleriyle mi okuyacağız? Sosyal medyada çokça dillendirilen ve videosu izlenen Aile Hâ-

⁷⁰ 10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir. Aile Akademisi Derneği, <http://aileakademisi.org/arastirma/10-maddede-istanbul-soezlesmesi-neden-iptal-edilmelidir>

kimi ile dinleyici arasındaki konuşmaya dikkat çekelim. Ankara’da yapılan bir panelde, bir katılımcının, panelist Aile Hâkimine sorusu ve hâkimin cevabı bu konuda önemli bir örnek ve delildir. Katılımcı,

Katılımcı,

- “Bir aile hâkimi olarak size çok ağır bir soru soracağım. ‘Kadın dilekçe verdi size, akşam sevgilimle yatacağım, kocam eve gelirse beni keser. Uzaklaştırma talep ediyorum. Ne karar verirsiniz?’

Aile hâkiminin cevabı kayda değer:

- “Kapımı açtı biri geldi, ‘hâkim Bey’ dedi, ‘ben uzaklaştırıldım evden’ dedi. ‘Bizim hanım eve dostunu aldı’ dedi. ‘Nafaka da bağlandı’ dedi. ‘Ben **finansör oldum**’ dedi. ‘Organizasyonu yaptık’, dedi. ‘Böyle bir eserimiz var, ne yapcaz’ dedi.

*Böyle bir yol açık...”*⁷¹

CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi, sözde namus yaftalamasıyla, namus anlayışlarının kökünün kazınmasını öngörüyor. Bu öngörü dahi insanları şiddete davet etmek için yeterlidir. İki Sözleşme de inanç umdeleri ve kültürlerin kökünü kazımada birbirlerini tamamlamaktadır.

Ayrıca çalışmamızın başlangıcında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği başlığı altında dini metinlerle ilgili açıklamalarımızı burada da tekrar ederiz. Sözleşme savunucularına göre toplumsal ayrımcılıkların kaynağı **dini metinler**dir. Dini metinlerden dişil – eril (müennes – müzekker) ifade farklılıkları giderilmeli, cinsiyetçi yaklaşımların kökü kazınmalıdır. Yakın tarihte, bu ülkede Cumhurbaşkanlığı yapmış meşhur bir siyasetçinin Kur’an-ı Kerim’deki ahkâm ayetlerinin uygulanmayabileceğini⁷² söylemesi de bu babdandır.⁷³

42. Maddenin 2. Fıkrasına ilişkin bir açıklama yapmak zarureti de vardır. Bir iddia şudur: Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde Şafii fikhının yanlış yorumundan kaynaklı bir sorun, babasının (velisinin) rızası hilafına bir erkeğe varan kızların töre cinayetlerine kurban gitmesi ve cinayetlerin de daha az ceza almaları nedeniyle çocuklara işletilmesi gerekçesiyle 42/2. Madde düşünülmüştür.

Madde 42/2. Taraflar, 1. paragrafta belirtilen eylemlerden herhangi birini gerçekleştirmesi için herhangi bir kimseyi veya bir çocuğu azmettirmenin işlenen eylem için o

⁷¹ <https://twitter.com/ahmetstc01/status/1224784020342558720?s=20>

⁷² 'Kur'an'dan 230 ayeti çıkaralım', <http://www.akkalemler.com/kur-an-dan-230-ayeti-cikaralim-haber-29656>

⁷³ Hayrettin KARAMAN, “Ahkâmın uygulanmaması, zaruret halinde caiz olur”, <http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/laikduzen/2/0241.htm>

kişinin cezai sorumluluğunu azaltmamasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Birçok yerde ifade etmeye çalıştığımız gibi, sadece kadına değil, hiçbir canlıya şiddet kabul edilemez. Töre cinayetlerinin din veya namus kılıfı altında işlenmesi de, üzerinde sürekli - etkili eğitimler yapılması ve cezai yaptırımların düzenlenmesi ile engellenebilir. Bunun için İstanbul Sözleşmesinin kabulünden öte, bilinç oluşturulması gerekiyor. Ayrıca Türk Ceza Kanununda gerekli düzenlemeler de yapılmalıdır.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KÜRESEL BİR PROJE

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, küresel aktörlerin besleyip büyüttüğü bir seküler Batı projesidir. İstanbul Sözleşmesi yasalarla güvence altına alınmış ve devlet politikası haline getirilmiştir. Aşağıdaki izahlarımızda ve kaynaklarımızda da görüleceği gibi, Birleşmiş Milletler nezdinde yapılan çalışmalar, Avrupa Komisyonu nezdinde yasalaştırmalar, küresel aktörlerin sahiplenmesi ve fonlamaları projenin küreselliğinin birer kanıtıdır.

Uluslararası Sözleşmeler kanun hükmündedir ve kanun hükümleri emredicidir. Kaldı ki İstanbul Sözleşmesinin ve Sözleşmeyi dayanak alan 6284 sayılı Kanunun uygulamasına dair izlenim/denetim mekanizması da emredici hükümdür. GREVİO adlı denetim mekanizması Sözleşmenin 66-70. maddelerinde düzenlenmiş olup, GREVİO, uygulamaya ilişkin raporlarını Avrupa Komisyonu'na sunmaktadır. Komisyon da taraf devletlere gerekli uyarıları yapmakta ve ilan etmektedir.

Sözleşmenin GREVİO ile ilgili hükümlerine baktığımızda her ne kadar bölgesel bir Sözleşmenin denetim hükümlerini görüyorsak da, tüm dünya ülkelerine açık bu Sözleşme hükümlerinin küreselliğini kabul etmek zorundayız. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi, İstanbul Sözleşmesini imzalamayanlar da dâhil neredeyse tüm Batılı ülkelerce devlet politikası haline getirilmiştir. Bu haliyle tam bir küresel proje olduğu kesindir. Ancak bazı ülkeler, İstanbul Sözleşmesindeki kavramları (farklı aile formları, cinsel tercih vb.) kabul etmediklerinden Sözleşmeyi imzalamamış olmalarına rağmen, toplumsal cinsiyet eşitliği projesine, küresel aktörlerin baskıları yüzünden direnememektedirler. Bu baskının aktörlerinin, Batılı devletler, Batılı vakıflar ve fonlar, besleme STK'lar ve yerel işbirlikçiler olduğunu göz ardı edemeyiz. Sözleşmeyi küresel kılan faktörlerden önemli biri de bu yerli işbirlikçilerin kabulleri ve etkinlikleridir. Bu etkinlikler elbette GREVİO'nun raporlarına yansımakta, beraberinde baskıları da getirmektedir.

KADEM (Kadın ve Demokrasi Derneği) de, soru-cevap şeklindeki bir söyleşisinde toplumsal cinsiyet eşitliği projesini,

*“Cinsiyetsizleştirme ve eşcinselliğin **malum lobiler** tarafından tüm dünyada elektronik oyunlardan çocuk kitaplarına, TV programlarından dijital mecralarda yer alan dizi ve filmlere kadar her alanda çocuklarımızı ve gençlerimizi ifsad etmek üzere büyük bir kampanyanın yürütüldüğü ortadadır”⁷⁴*

şeklinde ifade ederken, bunun küresel bir proje olduğunu beyan etmektedir. 11 Temmuz 2019 tarihli basın açıklamalarında da KADEM bu hususu deklare etmiştir.⁷⁵ Ancak sivil toplum kuruluşlarının birçoğunun bu lobi ve küresel aktörlerin isimlerini anmaktan çekindiğini görüyoruz. Küreselde ILGA (Uluslararası Lezbiyen ve Gay Derneği), yerelde KAOS GL, LAMBDA İSTANBUL, v.s.⁷⁶ bunlardan bazıları. Maalesef bu gruplar ortak sloganları, tek bayrakları⁷⁷ ve ortak hedefleri ile adeta bir ÜM-MET(!) BİLİNCİ içinde İslam Dünyasının ve insanlığın değerlerine karşı savaşmaktadır. İlginç bir örnek, “koronavirüs tedbirleri” kapsamında, Sarkis’in Gökkuşak⁷⁸ adlı eserinden yola çıkılarak başlatıldığı ifade edilen ve bazı öğretmenlerin çocukları alet ederek yönlendirdiği “Evde Kal” etkinliğindeki Gökkuşağına ne kadar güvenilmesi gerektiği de haksız bir soru değildir.

Nitekim özel bir anaokulunun gökkuşağı resimlerinin yapılması ve asılmasına karşı velilere uyarı yazısı göndermesi anlamlı olmuştur.⁷⁹

⁷⁴ [TÜRKİYE DÜŞÜNCE PLATFORMU | KADEM](http://www.kadem.org.tr/turkiye-dusunce-platformu), [kadem.org.tr/turkiye-dusunce-platformu](http://www.kadem.org.tr/turkiye-dusunce-platformu)

KADEM’e sorulan sorular ve KADEM’in cevapları her ne kadar KADEM web sayfasında yayınlanmışsa da, bilahare sayfadan kaldırılmış olup, google aramasında şu bilgi çıkmaktadır:

TÜRKİYE DÜŞÜNCE PLATFORMU 1.KADEM hakkında neden bu kadar spekülasyon yapılıyor? (Acaba tesettürlü feministler mi? Yorumlarıyla alakalı daha iyi bir diyalog ve kadem toplumuma ve STK'lara kendini daha iyi ifade etmesi mümkün müdür? (A. Kadir Nurzade) AÇIKLAMA: KADEM, öne çıkan diğer kadın hareketleri gibi Batılı kaynakları...

⁷⁵ KADEM Basın Açıklaması: “Burada bizim duruşumuz çok nettir: eşcinsellik ve benzeri akımlar yaradılışa aykırı, sapkın eğilimlerdir. Herkes insan haklarına sahiptir ve bu haklar korunmalıdır. Ancak bu sapkın eğilimler inancımıza ve kültürel değerlerimize tamamen aykırıdır. Bunu tartışmak bile abesle iştirigaldir. Bunun yanında, bu sapkın eğilimler, neslin devamı, birey ve aile sağlığı açısından da çok sakıncalıdır. Dolayısıyla bu eğilimlerin toplumsal olarak görünür olmasına, teşvik edilmesine kesinlikle karşıyız. Yeni bir cinsiyet üretmeye çalışmak, bunu meşru kılmak ve yaratılışı değiştirmeye yeltenmek kimsenin haddi değildir.” KADEM, *Hakkındaki İddialara Basın Açıklamasıyla Cevap Verdi*.

<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/960.pdf>

⁷⁶ Muharrem BALCI, *Küresel Sistem Karşıtı Harekette Aktivistlerin Rolü*, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/246.pdf>

⁷⁷ “Gökkuşağı bayrağının LGBTİ sembolü (lezbiyen, gay, biseksüel, trans, interseks) haline gelmesi 1978 yılına dayanıyor. Gökkuşağı bayrağı, eşcinsel kimliğini saklamayan sanatçı Gilbert Baker tarafından 1978 yılında tasarlandı. Baker daha sonra, ABD’de yapılan seçimler sonucu senatoya girmeye hak kazanan ilk eşcinsel politikacılarından biri olan Harvey Milk’in ricası üzerine eşcinsel topluluğu için gökkuşağı bayrağını tasarladığını açıkladı. Eşcinsel topluluğu için bir sembol tasarlamak isteyen Baker, bayrakları onuru simgeleyen semboller olarak görüyordu ve bu sebeple bayrak tasarlamaya karar verdi.” Mehmet Can KÖMÜRCÜ, *Gökkuşağı bayrağı nasıl LGBTi sembolü haline geldi?* <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1039.pdf>

⁷⁸ Miniklerden gökkuşağı resmiyle ‘Evde kal’ çağırısı

<https://www.internethaber.com/miniklerden-gokkusagi-resmiyle-evde-kal-cagrisi-foto-galerisi-2092254.htm>

⁷⁹ “Kıymetli velilerimiz; bu zor süreçte gökkuşağı çizerek camlarımıza asma akımı hızlı bir şekilde yurtdışından ülkemize de gelmiş bulunmaktadır. Bu biz Türk eğitimcilerin almış olduğu bir karar değil yurtdışından kopyalanan bir uygulamadır. Gökkuşağı ve tek boynuz unicorn sembolleri uzun süredir LGBT gruplarının

Toplumsal cinsiyet eşitliği teorisyenlerinin 2012'de Davos Ekonomik Forumu'nda küresel patronlarla işbirliği bir kere daha teyid edilmişti.⁸⁰ Yanısıra yerel patronların da işbirliğine dair apaçık örnekler çok.⁸¹ TÜSİAD'ın sitesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu⁸² ve TV Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesini tanıtmaya Programıyla⁸³, açıkça bu işbirliği deklare ediliyor. Yine benzer ilişki KOÇ Topluluğu ve benzer patronların ilişkilerinde de açıkça görülüyor,⁸⁴ Eczacıbaşı Topluluğu'na Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ödülü veriliyor.⁸⁵ Ülkemizde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi kapsamında feminist ve eşcinsel örgütlenmelerini ve faaliyetlerini 79 devlet ve uluslararası örgüt destekliyor. Amerika Büyükelçiliği başta olmak üzere, neredeyse tüm Batılı devletlerin büyükelçilikleri, Avrupa Birliği, Ford Vakfı, Rocefeller Vakfı, Rotschild'ler, Eisenhower Vakfı vd.⁸⁶

Dünya Reklamverenler Federasyonu (WFA) CEO'su Stephan Loerke, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda dünya çapında kararlar alındığını ve işe alımdan pazarlama stratejisinin kurgulanmasına kadar tüm aşamalarda "eşitlik" hassasiyeti taşıyacağını söylemesi, küresel patronların toplumsal Cinsiyet Projesine bir hediyesi sayılmıştır.⁸⁷

Gerçekten de basit bir araştırmada, yerli işbirlikçilerinin kaynaklarında da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ifsad projesini destekleyenlerin küresel aktörler olduğu itiraf ediliyor. Yerli feminist ve eşcinsel hareketler, küreselleşmiş kapitalist sistemin aktör-

---

bayrağı olarak kullanılmaktadır. Gökkuşuğu sembolü son beş yıldır çocukla ilgili sektörlerin her alanında karşımıza çıkmaktadır. Ondan önceki geçmiş 20 yılda hiç böyle bir uygulama görülmemektedir. Gökkuşuğunu kendilerine bayrak yapan grupların varlığı sebebiyle ve her alanda böylesine yoğun bir gökkuşuğu temasına maalesef artık tesadüf diyemiyoruz. Amacımız çocukları gökkuşuğundan soğutmak değil, gökkuşuğunun sembolleştirilip çocukların zihnine kodlanmasına bir dur demektir. Biz bu akımı desteklemiyoruz ve siz değerli velilerimizin duyarlılığına güveniyoruz". "*Memleket.com'dan Homofobi. Gökkuşuğu değil, gül çizsin çocuklarımız.* <http://denizliglbt.blogspot.com/?zx=c30e525eaa836de5>

⁸⁰ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Davos'ta, <https://www.dw.com/tr/toplumsal-cinsiyet-e%C5%9Fitli%C4%9Fitli-konusu-davosta/a-37213444>

⁸¹ Mustafa Koç yaşasaydı Davos'ta bu konuşmayı yapacaktı, <https://www.medyafaresi.com/haber/mustafa-koc-yasa-saydi-davosta-bu-konusmayi-yapacakti/768000>

⁸² TÜSİAD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu, <https://tusiad.org/tr/toplumsal-cinsiyet-esitligi-cg>

⁸³ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesini Tanıtacak, <https://www.memleket.com.tr/tusiad-tv-dizilerinde-toplumsal-cinsiyet-esitligi-projesini-tanitacak-1339461h.htm>

⁸⁴ AÇEV (Anne Çocuk Eğitim Vakfı), 2015 yılı itibarıyla Koç Holding şirketleri çalışanlarına toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla "Ülkem İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum" projesini yürütmeye başladı. <https://www.acev.org/koc-holding-isbirliginde-toplumsal-cinsiyet-esitligini-destekliyorum-projesi/>

⁸⁵ Eczacıbaşı Topluluğu'na Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ödülü, <https://www.eczacibasi.com.tr/tr/basin-odasi/haberler/eczacibasi-topluluguna-toplumsal-cinsiyet-esitligi-odulu>

⁸⁶ Mücahit GÜLTEKİN, Konferans Notları: *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Neoliberal Kapitalist Politikalarla Uyumlu Göz Ardı Ediliyor*, Bursa, 2019. <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/910.pdf>

⁸⁷ "Dünya reklamverenlerinden 'toplumsal cinsiyet eşitliği' çağırısı", <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dunya-reklamverenlerinden-toplumsal-cinsiyet-esitligi-cagrisi41086233>
Ayrıca Bkz: Muharrem BALCI, *Küreselleşme Karşıtı Harekette Aktivistlerin Rolü*, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/246.pdf>

leri tarafından beslenmektedir. Faaliyetlerine ilişkin raporlara bakıldığında BM, ABD, AB, İngiltere, Hollanda, Almanya, İsveç, İsviçre, Norveç, İtalya, İspanya ve diğer Batılı devletlerin Büyükelçilikleri tarafından fonlandıkları anlaşılmaktadır.⁸⁸ O kadar ki, KAOS GL, Nisan 2005 ve 2006 yıllarında kuruluşuna izin vermeyen Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Sağlık Bakanlığının sekretaryasında oluşturulan "Ulusal AIDS Koordinasyonu"na üyedir ve Bakanlık'la birlikte "Eşcinsel Erkeklerin HIV-AIDS Konusunda Bilgilendirilmesi"ne yönelik "Gökkuşluğu Projesi"ni yürütmüştür.⁸⁹ Sözün burasında, eşcinsel hareketin beslenme kaynakları arasında Türkiye Cumhuriyeti'ni saymak da abes olmayacaktır.

Cinsiyetsizlik ve eşcinselleştirme, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kavramının içerdiğinden ve bu yöndeki taleplerden kaynaklanıyor. İstanbul Sözleşmesi de kadına şiddetin önlenmesi görüntüsünün sahteliği bir yana, toplumsal cinsiyet eşitliğine, her tür cinsel tercih/yönelime,^(*) queer kimliğin yaygınlaştırılmasına güvence sağladığı için eleştiriliyor. Feminist ve eşcinsel hareketin, temel insan haklarının da ötesinde, fuhşu, ahlaksızlığı, eşcinselliği, sapıklığı yaygınlaştırma amacıyla İstanbul Sözleşmesi'ni dayanak aldığı herkesin malumudur.

Araştırmacı Dr. Yasin KURUÇAY, "Tüm dünyada, modern psikoloji ve pedagojinin, birey, kadın hakları, haz, mutluluk v.s. kavramlar eğitim ve siyaset dâhil tüm alanlara hâkimken, kadınla ilgili sorunlar neden hızla artıyor?" sorusunu yöneltiyor. Cevabı da bu projenin küresel politik bir proje olduğunu doğruluyor: "Çünkü kadına şiddet Neoliberalizmin sattığı bir metadır. Çünkü kadına şiddet **eko-politik** bir söylemdir."⁹⁰

Uluslararası Sözleşmeler uyarınca oluşturulan politikalara "ulusal politikalar" demek pek safça değilse çok kasıtlı bir aldatmacadır. İstanbul Sözleşmesinin imzalanmasından çok önce uygulamaya başlanmış⁹¹ toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları da herhangi bir milli kurumun politikaları değildir. Bir devlet politikasıdır, fakat küresel ekopolitiğin dayattığı bir devlet politikasıdır. Herhangi bir kurumun, bir bakanlığın İstanbul Sözleşmesine ve Sözleşmenin örtük amacı (bize göre örtük değil, açık) Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine sahip çıkması, sadece devlet politikası olmasından değil, Batı'ya ve içimizdeki Batı hayranlarına hoş görünme çabasından öte bir şey değildir. Bununla birlikte, herhangi bir kurum yöneticisinin bu küresel ifsad projesi-

⁸⁸ Türkiye'deki LGBT + Örgütleri İçin FON REHBERİ, http://www.Kaosgldernegi.Org/Resim/Yayin/DI/ Kaos_Gl_Rehber_Web_Ver02.Pdf

⁸⁹ KAOS GL Tarihçe, <http://www.kaosgldernegi.org/belge.php?id=tarihce>

^(*) İstanbul Sözleşmesinde kasıtlı olarak yanlış tercüme edildiğine inandığımız cinsel yönelim ifadesine dikkat çekmek için, bu çalışmanın her yerinde cinsel tercih/yönelim ifadesini kullandık. M. Balcı

⁹⁰ Yasin KURUÇAY, *Güçlü Aileler Güçlü Toplumlara Doğurur*, <http://www.aileakademisi.org/haber/aile-akademisi-dernegi-guclu-aileler-guclu-toplumlari-olusturur-paneline-katildi>, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/861.pdf>

⁹¹ Bkz: Yukarıda Tarihçe Bölümü.

ne karşı çıkması,⁹² uygulamasına direnmesi veyahut da “nas değildir” şeklindeki açıklamaları⁹³, bu ifsad projesini devlet politikası olmaktan çıkarmaz. Bu, küresel uyumlu bir devlet politikasıdır. İstanbul Sözleşmesinde geçen “gender mainstreaming” toplumsal cinsiyet ana akım politika demektir. Bunun anlamı: Devlet kendisini toplumsal cinsiyete duyarlı olarak yapılandıracaktır. O yüzden müstakil münferit devletin bir ünitesi ile ilgili bir proje değil bu. Aşağıda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesini Uygulayan Ülkeler Ne Durumda? başlıklı bölümde dikkat çektiğimiz 9. ve 10. Kalkınma planları ile Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı 5 yıllık Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (2008 - 2013) toplumsal cinsiyete duyarlı olarak yazıldı.⁹⁴

Nitekim bu devlet politikası gereğidir ki, tüm kamu kurumlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (adaleti değil) Projesi anlatılmakta, öğretilmekte, uygulamaya yansması, benimsenmesi için çalışmalar yapılmaktadır. 2000’li yılların başında verilen eğitimler aşağıda listelenmiştir:

- 2015’te, üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersi zorunlu hale geldi.
- MEB, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'ne uyumlu yapılandırılıyor. (ETCEP)
- Ders kitapları, elden geçirildi. MEB, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Okul Standartları **El Kitabı**'nı yayımladı. (2016)
- 2009’da Adalet Bakanlığı, 326 Aile Mahkemesi Hâkimi ve C. Savcısı’na toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verdi. Eğitimler devam ediyor.
- 2010 - 2015 arasında, **117 bin din görevlisine**, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verildi. Eğitimler devam ediyor.
- 2016 yılında, **71 bin polise** eğitim verildi. Eğitimler devam ediyor.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PROJESİNİ UYGULAYAN ÜLKELER NE DURUMDA?

2000’li yılların başından bu yana boşanma oranlarında, kadına şiddette, çocuk suçluluğunda gözle görünür bir artış yaşanıyordu. Böyle bir ortamda “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramı başta siyasetçiler olmak üzere konuyla ilgili çevreler tarafından daha sık gündeme getirilmeye başlandı. Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı politikalar üretilmesinin gerekliliğine daha sıklıkla vurgu yapılıyordu. Çünkü siyasi

⁹² Bkz: Yukarıda Kavramsal Analiz başlığı altında YÖK Başkanı Yekta Saraç örneği.

⁹³ Aile ve toplumu ifsat eden o projeye Erdoğan’dan yorum: "İstanbul Sözleşmesi nas değildir", <https://www.dinihaber.com/politika/aile-ve-toplumu-ifsat-eden-o-proje-erdogandan-yorum-istanbul-sozlesmesi-nas-degidir-h142218.html>

⁹⁴ Mücahit GÜLTEKİN, Konferans Notları: *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Neoliberal Kapitalist Politikalarla Uyumlu Göz Ardı Ediliyor*, Bursa, 2019. <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/910.pdf>

kadrolar, aile ve kadın sorunlarının temelinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yatığına inandırılmıştı. O halde “toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı politikalar” üretilmeli ve uygulamaya konulmalıydı. Öyle de yapıldı. Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007 - 2013) da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği yer aldı. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı 5 yıllık Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (2008 - 2013) hazırladı ve uyguladı. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği sadece Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ürettiği ve uyguladığı bir politika olmakla sınırlı kalmadı; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, henüz İstanbul Sözleşmesi görüşmeleri bile başlamadan devlet politikası olarak benimsenmiş oldu. Böylece bütün kamu kurumlarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine duyarlı olarak yapılandırmasına geçildi.

Mücahit Gültekin ve Meryem Şahin'in, 2014 yılında yaptıkları araştırma raporunda toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları uygulayan 4 İskandinav ülkesinde “Kadın ve Aile” incelenmiş,⁹⁵ sonuçları ortaya konmuş, Türkiye de bu Raporla değerlendirilmiştir. İstanbul Sözleşmesi görüşmeleri sırasında ve imza aşamasında bu Rapor ve örnekler incelenmiş, değerlendirilmiş, hatta kamuoyunun bilgisine sunulmuş olsaydı, yani kamuoyu bilgilendirilmiş olsaydı, belki sonuç farklı olurdu. Sözleşme, çok kısa bir süre içerisinde, halkın haberi olmadan, halka rağmen imzalanmış, TBMM'de, üstelik maaş artırımları dışında hiçbir konuda anlaşılamayan dört partinin uzlaşısı ile 26 dakikada⁹⁶ oy birliği ile **kaydırdan kayar bibi, bir yudum su içer gibi**(M. GÜLTEKİN) onaylanmıştır.⁹⁷ Aile Akademisi - SEKAM işbirliği ile hazırlanmış Raporla, bu politikanın uygulandığı ülkelerdeki durum, “evlenme ve boşanma oranları”, “aile yapısı”, “kadına yönelik şiddet oranları”, “intihar oranları” ve “alkol ve madde kullanımı oranları” göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılmakta ve sonuçları kamuoyunun dikkatine sunulmaktadır.⁹⁸ Rapor ayrıca, Batıya göre daha iyi durumda iken ve Batıda Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine dayalı politikaların uygulanması ile ortaya çıkan tablo daha kötü iken, niçin ithal ürün olan, kendi kültür ve medeniyet değerlerimizle uyuşmayan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları uygulandığını da sorgulamaktadır.⁹⁹

⁹⁵ Mücahit GÜLTEKİN – Meryem ŞAHİN, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın Ve Aile (İzlanda, Finlandiya, Norveç, İsveç, Türkiye)*, SEKAM Yay. İstanbul: 2014. <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/282.pdf>

⁹⁶ Mücahit GÜLTEKİN, İstanbul Sözleşmesi TBMM'den nasıl geçti? <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/1025.pdf>

⁹⁷ Fransa'nın Strazburg kentinde düzenlenen Avrupa Parlamentosu (AP) Genel Kurulu'nda, İstanbul Sözleşmesi'nin onaylanmasına yönelik yapılan karar tasarısı, 91 hayır oyuna karşılık 500 evet oyu ile onaylandı. Slovakya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Çekya, Bulgaristan ve İngiltere söz konusu sözleşmeyi imzaladı fakat onaylamadı.28.11.2019. <https://www.milliyet.com.tr/dunya/istanbul-sozlesmesi-apde-91-hayir-oyuna-karsilik-500-evet-oyuyla-onaylandi-6089487>

⁹⁸ Mücahit GÜLTEKİN – Meryem ŞAHİN, a.g.r.

⁹⁹ Mücahit GÜLTEKİN – Meryem ŞAHİN, a.g.r.

Aile Akademisi ve SEKAM'ın bu Raporu, yaklaşık 40 yıldır bu politikayı uygulayan ülkelerde kadının ve ailenin durumu çok daha iyi olması gerektiğini, sözü edilen sorunların çözümünde kayda değer bir ilerleme görülmediğini tespit ediyordu. Araştırmanın bulgular bölümünde, bu ülkelerin araştırmaya konu olan 5 değişkenin¹⁰⁰ tamamında da Türkiye'den daha kötü durumda olduğu tespit ediliyordu. Bu sonuç, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği politikalarının bu sorunların çözümünde etkisiz kaldığını ortaya koyması açısından önemlidir. Rapor şu can alıcı soruyu soruyor: Niçin kadın ve aileye ilişkin sorunların çözümünde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği politikalarının uygulanmasında ısrar ediliyor? Eğer Toplumsal Cinsiyet Eşitliği politikaları bu sorunların çözümünde etkili olsaydı, öncelikle uzun yıllardır bu politikayı en iyi şekilde uygulayan ülkelerde işe yaramış olması gerekmez miydi?¹⁰¹

Nitekim;

“Toplumsal cinsiyet eşitliğinde model olan İskandinav ülkelerinde şiddet ve tecavüz oranları ürkütücü seviyelerdedir. Uluslararası Af Örgütü'nün raporuna göre Finlandiya'da her yıl 50.000 kadın tecavüz ve cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Danimarka'da 2017 yılında 24.000 kadın tecavüze uğramış veya tecavüz girişiminde bulunulmuştur. Konu ile ilgili Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Kumi Naidoo, cinsiyet eşitliği açısından ilk sıralarda yer alan İskandinav ülkelerinin şok edici derecede yüksek tecavüz oranlarına sahip olmasının bir çelişki olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı politikaların uygulanmaya başlamasından sonraki süreçte de, ülkemizde istatistikler şiddetin azalmadığını göstermektedir. Adalet Bakanlığı verilerine göre aile ve asliye mahkemelerinde onaylanan kolluk kuvveti kararları her geçen yıl artmaktadır. Bir bakıma uygulamada olan İstanbul Sözleşmesi ve dayandığı toplumsal cinsiyet perspektifinin hem ülkemizde hem de dünyada şiddeti önlemedeki başarısı oldukça tartışmalıdır.”¹⁰²

---

¹⁰⁰ 5 değişken: Evlenme ve boşanma oranları, aile yapısı, kadına yönelik şiddet oranları, intihar oranları ve alkol ve madde kullanımı oranları.

¹⁰¹ Mücahit GÜLTEKİN – Meryem ŞAHİN, a.g.r.

¹⁰² 10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir. <http://aileakademisi.org/arastirma/10-maddede-istanbul-soezlesmesi-neden-iptal-edilmelidir>

Ayrıca Bkz: Meryem ŞAHİN, *İskandinav Ülkelerinde Kadına Hayat Tozpembe mi? Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Masalı*, <https://www.erdemlidurus.com/iskandinav-ulkelerinde-kadina-hayat-tozpembe-mi-toplumsal-cinsiyet-esitligi-masali/> <http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/986.pdf>

ETCEP (EĞİTİMDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PROJESİ)

“İstanbul Sözleşmesinin 14. Maddesinin 1. fıkrasında, “**şiddetten bağımsız olarak**, toplumsal klişelerden arındırılmış **toplumsal cinsiyet rolleri**’nin eğitim kapasitelerine dâhil edilmesi yükümlülüğü” getirilmiş. Şiddet ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında, önceki bölümlerde din, ahlak, örf, gelenek, sözde namus anlayışlarımızla ilişki kurduklarını Sözleşme maddeleriyle açıklamıştık. İstanbul Sözleşmesi yanlılarının, önceki bölümde Sözleşmenin sadece kadına şiddeti temel aldığını, sosyal medyada eleştirildiği gibi, herhangi bir cinsiyet konusunu işlemediğini söylediklerini aktarmıştık.

Sözleşmenin 14. Maddenin 1. fıkrası tamamen, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ETCEP (Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi) olarak uyarlanmasını öngörüyor. Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi, tam olarak toplumdaki cinsiyet rollerine karşı çıkıyor ve kadın - erkek rollerini aynılaştırmaya yönlendiriyor.

Sözleşme savunucuları, İstanbul Sözleşmesinin “1. maddesinde yer alan cinsiyetlerin, kadın ve erkek olduğunu, bunun dışında bir türe dair herhangi bir işaretin metinde yer almadığını” söylüyorlar. İyi niyetli Sözleşme savunucuları buradaki inceliği görmemiş olabilir, zira şiddet olgusu o kadar zihni algı oluşturmuş ki, Sözleşme maddelerinin kimi hükümlerini görmezden geliyor veya saklıyorlar. Feminist olmadıklarını söyleyen kadın hakları savunucularımızın bireysel veya kurumsal olarak ETCEP Projesinden olumlu - olumsuz bahsettiğine tanık olamıyorduk. Ancak, Sözleşme aleyhine toplumda oluşturulan farkındalıkla birlikte bu kişi ve kurumlar, ETCEP’le ilgili endişelerini ve eleştirilerini dile getirmeye başladılar. Nitekim KADEM de ETCEP’ten rahatsızlığını, Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi(ETCEP)ne İlişkin Değerlendirmesinde;

“Renklerin Cinsiyeti Yoktur” etkinliğinin görüldüğü kadar masum bir açılım adedilemeyeceği, dünyada artık renklerin politik anlamları ve kullanım ajandalarına dair bilginin, çocuklarla iş yapan her bir eğitimcinin malumu olması gerekir. Çok hassas olan bu konu, çocuklarla yapılacak her bir çalışma ölçüsünde azami dikkat, rikkat ve çabayı gerektirmektedir.

Bu noktada, eşitlik kavramı, çocuklarda cinsiyet farkındalığını ayırt edilemez hale getirebilir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kavramından hareketle cinsler arası eşitlik bakışı, cinsel tercihler arası eşitlik algısına dönüşebilir. Cinsiyetçi yaklaşımları ve cinsiyete dayalı mağduriyetleri gidermek amacı taşıyan cinsiyet eşitliği kavramının, sağlıklı nesillerin yetişmesine zarar veren bir noktaya evrilebileceği öngörülmelidir. Bu nedenle, kadın ve erkeği yaradılış özelliklerinden uzaklaştıran, toplumsal anlamda

kendilerini ifade etmelerinde yetersiz kalan bu kavramın, eğitim alanında kullanımının yeniden değerlendirilmesini gereklidir.”¹⁰³

şeklinde dile getiriyor. İstanbul Sözleşmesi sadece kadına şiddet temelli bir düzenleme değil, aynı zamanda, güvenceye aldığı toplumsal cinsiyet eşitliğinin, ETCEP Projesi ile çocuklara uygulanması, KADEM’in ifadesiyle *sağlıklı nesillerin yetişmesine zarar veren bir noktaya evrilebileceği*, bizim ifademizle de çocuklara yönelik bir cinsiyetsizleştirme hedefi gütmektedir.

Kadem bu değerlendirmenin akabinde bir basın açıklaması ile ETCEP’e ilişkin görüşlerini bir kere daha deklare etmiştir:

*“... projenin benimsediği cinsiyetler arasındaki farklılıkları tamamen yok sayan anlayışın, kadın ve erkek cinslerinin kendilerine özgü niteliklerini anlamsız kıldığı, dolayısıyla bu anlayışın **cinsiyetsizlik algısını pekiştirdiğini** düşünüyoruz. Ayrıca proje kılavuzunun “Veliler arasında dil, din, ırk, kültür, cinsiyet, cinsel yönelim vb. hiçbir ayırım yapılmaz” maddesinde geçen ‘**cinsel yönelim**’ ifadesinin insan tabiatından doğan niteliklerle birlikte anılmasını, farklı cinsel tercihleri meşrulaştırmaya yönelik bir davranış olarak görüyor ve kesinlikle kabul etmiyoruz.”¹⁰⁴*

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi, tam olarak toplumdaki cinsiyet rollerine karşı çıkıyor ve kadın – erkek rollerini aynılaştırmaya yönlendiriyor.

Eğitim de “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” konusunda en ileri ülke olan İsveç, içinde cinsiyete dair hiç bir uyarının bulunmadığı, her çocuğun aynı renk ve tarz giyinip aynı oyuncaklarla oynadıkları öncü okulları kurdu bile.¹⁰⁵ Cinsiyetsiz okullar, Avrupa toplumundan bile “yeni bir tarikat”ın dünyaya dayatılması eleştirisi ile karşılandı.¹⁰⁶

Sözleşme savunucularının, Yapı Kredi Yayınları’nın “Kız Çocuk Hakları Bildirgesi” ve “Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi” isimli kitaplarından haberdar olmadığını da düşünemeyiz.

Kitaplarda;

- Kız ve erkek olmanın hiçbir kalıba sokulmaması gerektiği,
- isteyeninin istediği hayatı yaşayabileceği,
- zevklerin ve yaşamın tartışmaya kapalı olduğu gibi mesajlar yer alıyor.

¹⁰³ KADEM, *Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi(ETCEP)ne İlişkin Değerlendirme*, <https://kadem.org.tr/degerlendirme-etcep/>

¹⁰⁴ ETCEP Hakkında Kamuoyu Açıklaması, <https://kadem.org.tr/etcep-hakkinda-kamuoyu-aciklamasi/>

¹⁰⁵ Ahmet Hakan ÇAKICI, a.g.m.

¹⁰⁶ Modern dünyanın 'cinsiyetsizlik' dayatması: Hedefte çocuklar var, <https://www.mepanews.com/modern-dunyanin-cinsiyetsizlik-dayatmasi-hedefte-cocuklar-var-9573h.htm>

Söz konusu kitaplar, sosyal medyada eleştirilince yayından ve satıştan kaldırıldı. İsveç modeline ne kadar da benziyor:

İsveç'te okul öncesi eğitim veren *cinsiyetsiz okullarda* kız ve erkeklerin ayrı oyuncakları ve oyun alanları bulunmuyor. Aynı anda, aynı oyuncaklarla oynayan çocukların herhangi bir cinsiyete "*zorlayarak*" bir eğilimi olmaması amaçlanmış. Bu iki okulun ismi Nicolaigarden ve Egalia. Egalia, Latince'de eşitlik anlamına gelen bir kelime. Okulda "çocukların belirli cinsiyet sınırları içerisine hapsedilmediği" dile getirilirken, çocuklara kız yahut erkek olduklarına dair herhangi bir ifadeyle hitap edilmiyor. Okulun temel prensiplerinden biri, kızlara kız, oğlanlara oğlan dememek! Bunun yerine "arkadaş" veya "çocuk" diyorlar. Çocuklar daha çok isimleriyle çağrılırken, cinsiyet ihtiva etmeyen Türkçede "o" anlamına gelen "**hen**" zamiri de kullanılmakta. Okulda kullanılan kitaplarda sadece klasik anne-babaya değil, eşcinsel çiftlere de yer veriliyor.¹⁰⁷ Bu tarz okulların yakın dönemde Türkiye'de de açılması taleplerinin reddi halinde AB kriterleri ve AİHM ne diyecek? Bu sorunun cevabını İstanbul Sözleşmesi savunucularının vermesi gerekiyor. Soruyu, "Çocukları kim koruyacak?" diye de sorabiliriz:

*"KAOSGL Dergisi'nin 154. sayısında dosya konusu "çocuk" idi. Çocuk olmak, çocuk hakları gibi konuların yer aldığı dergide LGBT'li çocuk ve gençlerin deneyimlerine yer verildi. Ailenin "antisosyal bir kurum" olduğu fikri üzerinden toplumsal sınıf ve cinsiyet rolleri eleştirildi. Çocukların cinsiyet haklarından ve cinsel tercihteki özgürlüklerinden bahsedildi. Derginin çizimleri Tarlabası Toplum Merkezi'ne katılan çocuklara ait. Merkez uzun zamandır çocuk hakları üzerine yürüttüğü çalışmalarda LGBT'yi de işliyor."*¹⁰⁸

Bugün "*Onur Yürüyüşleri*" adıyla 8-10 yaşındaki küçücük çocuklar "cinsel obje" gibi giydirilerek dünyanın en "medeni" şehirlerinin caddelerinde yürütülüyor, dans ettiriliyor.

Bir LGBT grubu tarafından "*süper özgürlük*" diye paylaşılmış 8 yaşında bir başka erkek çocuğu. Çocuk videoda şunları söylüyor: "*Bence herkes istediği her şeyi yapabilir. Eğer aileniz bundan rahatsızsa yeni bir aile bulursunuz. Arkadaşlarınız rahatsızsa yeni arkadaşlar bulursunuz.*"

8 yaşında bir çocuk bunları "*özgürlük kavramı*" üzerine yaptığı engin araştırmaları neticesinde söylemiyor. Bunlar çocuğa ezberletilmiş. Hasta aileleri ya da LGBT dernekleri aracılığı ile verilen eğitimlerde.

¹⁰⁷ Modern dünyanın 'cinsiyetsizlik' dayatması: Hedefte çocuklar var. <https://www.mepanews.com/modern-dunyanin-cinsiyetsizlik-dayatmasi-hedefte-cocuklar-var-9573h.htm>

¹⁰⁸ Ayşenur NARBOĞA, *Çocuk Edebiyatında LGBT*, <http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/879.pdf>

8 yaşında kadın görünümüne girmiş erkek çocuğunun ELLE sponsorluğunda servis edilip 10 milyon görüntülenme alması artık "normal" bir durum. Bunu eleştirmek "homofobik gericilik" oluyor!¹⁰⁹ İstanbul Sözleşmesine eleştiri getirmek de bu çevreler tarafından 'homofobik gericilik'le suçlanıyor.

Sayırsız örnekle çoğaltılabilecek bu rezaleti görmezden gelerek "komplo teorisi" diye anmaya devam mı edeceğiz? Ben etmiyorum ve soruyorum: Çocukları kim koruyacak?¹¹⁰

Tüm bunlar Toplumsal cinsiyet eşitliği ve bunu güvenceye alan İstanbul Sözleşmesinin bir gereği/uygulaması haline gelirse ne olacak? Şimdi Sözleşme karşıtlarını homofobik/transfobik(*) gericilikle damgalayanlar, bu sapkınlıklara izin verilmemesini, engellenmesini AIHM'e taşıdıklarında çıkacak sonucu bugünden öngörebiliyoruz.

ETCEP Projesinin uygulama seyrine baktığımızda;

ETCEP, 2014-2016 yılları arasında Avrupa Birliği ve Türkiye tarafından finanse edildi ve Milli Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda yürütüldü. MEB'e bağlı bazı orta öğretim okullarında uygulanan ETCEP, 2016 Eylül ayında sonlandırıldı.

Ardından Milli Eğitim Bakanlığı, "ETCEP kapsamında elde edilen çıktıların yaygınlaştırılması" amacıyla Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ile işbirliği içinde yeni bir projenin yürütüldüğünü açıkladı. MEB Bakanı Ziya Selçuk da 29 Aralık 2018'de, okullarda toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan projelerin yaygınlaştırılacağını açıkladı. Bu açıklama, epeyce eleştiri getirdi. 2019'un Ocak ayının hemen başında bazı sivil toplum örgütleri ve medya organları ETCEP'in Batı'da olduğu gibi "aileyi yok edeceğini" ve "öğrencileri cinsiyetsizleştireceğini" ifade eden yayınlar yapınca Bakan Selçuk, 6 Ocak'ta "Bakanlığımızın gündeminde, bu alanda devam etmekte olan bir proje yoktur. Proje, 81 ilde ve 162 pilot okulda UNICEF ile işbirliği içinde 2016 - 2018 arasında uygulanıp sonlandırılmıştır" açıklamasını yapmak zorunda kaldı. Zorunda kaldı diyoruz, zira 31 Mart 2019'da Mahalli Seçimler vardı. Hükümetin ziyadesiyle önem verdiği Mahalli Seçim arifesinde ETCEP'in geçici olarak harcanması sorun olmayacaktı. ETCEP, Bakanlık sitesinden apar topar kaldırıldı.

¹⁰⁹ Meet the 8-Year-Old Boy Who Transforms Into a Drag Queen Named Lactatia
https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=bdCXxUxI-WE

¹¹⁰ KELAMBAZ, Çocukları Kim Koruyacak? LGBT ve Pedofili, <https://www.kelambaz.com/cocuklari-kim-koruyacak-lgbt-ve-pedofili/>

(*) Homofobi ve transfobi kavramlarını, yukarıda "İstanbul Sözleşmesinin Alternatifi Olamaz mı?" başlığı altında EK 12. Protokol'ü anlatırken, Protokolün bir dayatması olarak açıkladık. M. BALCI

Peki, 2020'nin Haziran ayına geldiğimiz bu günlerde ETCEP projesi uygulamada değil mi? Bir devlet politikası uygulaması olan toplumsal cinsiyet eşitliğinin en somut uygulama alanı eğitim/öğretim alanıdır. O günlerde Mücahit GÜLTEKİN,

*"ETCEP bir toplum mühendisliği projesidir. Batı'dan elimize tutuşturulmuş bir proje. Kendi okullarımızda, kendi öğretmenlerimiz eliyle, kendi paramızla, kendi çocuklarımızı Batı'nın fantezilerinin denekleri haline getiriyoruz. Açık söylüyorum: ETCEP projesi başarıya ulaştığı gün çocuklarımızı tanıyamayacaksınız."*¹¹¹

diye uyarıyordu.

Şimdi de ETCEP içinde bir Kampanyaya odaklanalım:

Kampanyanın adı: **Yeniden Yazmaya Var Mısın?**

Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin finanse ettiği, British Council liderliğinde, Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle iki yıl süren "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (ETCEP)" Projesi, "Yeniden Yazmaya Var Mısın" sloganı ve kampanyası ile yola çıktı.¹¹²

Kampanyanın bileşenlerinden British Council'i kendi sitesindeki tanıtımından okuyalım:

*"British Council, Birleşik Krallık'ın kültürel ilişkiler ve eğitim fırsatlarından sorumlu uluslararası kuruluşudur. 100'ü aşkın ülkeyle, kültür-sanat, İngilizce, eğitim ve sivil toplum alanlarında çalışıyoruz. Geçen yıl 80 milyondan fazla kişiyle yüz yüze, 791 milyonun üzerinde kişiye de internet üzerinden, radyo ve TV programlarımızla ve basılı yayınlarımızla iletişim kurduk. Fırsatlar yaratarak, bağlantılar kurarak ve güven inşa ederek değiştirdiğimiz yaşamlarla, beraber çalıştığımız ülkelere olumlu katkılar sunuyoruz. 1934 yılında kurulan British Council, Kraliyet Tüzüğü ile tüzel kişilik kazanmış bir hayır kurumu ve bir kamu kuruluşudur."*¹¹³

"Yeniden Yazmaya Var Mısın Kampanyası"nı British Council'den okuyalım:

"Tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki gibi Türkiye'de de toplumsal cinsiyet eşitliği bir tartışma konusu ve iyileştirmeye açık bir alan olarak görülüyor. Aslında bu durum sanıldığı kadar kötü değil. İyi de, bir eşitsizliğin tespiti nasıl iyi bir şey olabilir diyeceksiniz, hemen yanıt verelim çünkü farkında olmak ve değiştirmek için çaba göstermek bir gelişim göstergesidir."

¹¹¹ Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı çıkan dernekler ne diyor? <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47610198>

¹¹² Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Teknik Destek Projesi, <https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/education/technical-assistance-projects/etcep>

¹¹³ Hakkımızda, <https://www.britishcouncil.org.tr/about>

Diyelim ki bilgisayarınızı klavyesinde "f" harfi eksik. Bunu "farkındalık" kelimesini yazmanız gerekene kadar anlamayacaktınız ve o ana kadar eksikliğini de duymayacaktınız. Aynı bu yazının başındaki 44 kelime boyunca benim de anlamayacağım gibi. Neyse ki klavyemde "f" harfi var. Ve neyse ki Türkiye de geliştirilmesi gereken bu alana önemli yatırımlar yapıyor...

Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin finanse ettiği ve British Council liderliğinde, Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle iki yıl süren "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" Projesi yakın zamanda tamamlandı. Bu projede 250'den fazla yüzyüze etkinlikle tam 8 bin eğitimciye, 12 bin öğrenciye ve bin aileye doğrudan ulaşıldı. Projenin büyüklüğünü hayal edebiliyor musunuz bilmiyorum ama 8 bin öğretmenin önümüzdeki yıllarda kaç öğrenciye fırsat yaratacağını bir düşünün. Ya da bu 12 bin öğrencinin yetişkin bireyler olduklarında toplumun karar mekanizmaları içinde toplumu nasıl daha iyiye götürmek için çalışacaklarını düşünün.

Çalışmalar bu kadarla bitmedi elbette. Medya kampanyaları ile 23 milyon kişiye ulaşıldı. Onlarca program konukluğu ile farkındalığın her katmana yayılması için büyük bir özveriyle çalışan ekipler o kadar çok anıyla doldurdular ki bu iki yılı bir yazıya sığdırmak mümkün değil. ....

Hemen herkesin kalıp yargıları vardır. Bunu inkâr edemeyiz. Mesela fizik profesörü dediğinizde aklınıza gelen o beyaz gömleklili insan kadın mı erkek mi? Neden o kişi olduğu aslında zihnimizdeki kayıtlarla ilgilidir. Biz de Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'ni sağlamak için yola çıkıyorsak, konunun en başına gitmek lazım dedik ve kayıtlara gözümüzü diktik. Ve dedik ki: "Yeniden yazmaya var mısın?"

Peki, yeniden yazılacak olan nedir?

- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği materyalleri ve söylemleri kullanılarak,
- Çocuklar arasında **kız - erkek ayrımı** ortadan kaldırılacak.
- Erkek çocukları kız çocuklarının, kız çocukları erkek çocuklarının yaptıkları işleri yapabilecek, oyuncaklarıyla oynayabilecek.
- Erkekler de renkli ve çiçekli giyebilir.
- Veliler arasında **cinsel yönelim açısından hiçbir ayırım yapılmayan bir ortam oluşturulacak.**
- Çocukların cinsel yönelimlerini denetlemek isteyen anne-babalar ya da öğretmenler **ayrımcılık gerekçesiyle** cezalandırılacak.

ETCEP Projesi, "Yeniden yazmaya var mısın?" sloganıyla toplumsal **kadın erkek rollerinin yeniden yazılmasını** hedeflemekte ve bunu da öğrenciler üzerinden gerçekleştirmektedir.

“Avrupa Birliği standartları çerçevesinde toplumsal hayatımızda cinsiyet patentli kız, karı-koca gibi kavramların yasaklanması akla ziyan bir harekettir. Buna göre kızlık yok kadınlık vardır. Çünkü kız bakire imajını taşımaktadır. Bakirelik ise cinsel hayata katılmayan bir ıllıllık hâlidir. Artık karı-koca yok, erkek veya kadınlardan oluşan eşler vardır. Anne-baba yok, birinci ebeveyn-ikinci ebeveyn vardır. (Gerçi birinci ve ikinci nitelemesi bile bir ayırıcılıktır, ama herhâlde ihtiyaçlarını karşıladığı için sorun görmüyorlar).¹¹⁴

0 - 18 yaş arası kız çocuklarının kadın olarak kabulü pedofiliye yol açar

İstanbul Sözleşmesi 3/f maddesine göre, “Kadın” kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da içerir.

İstanbul Sözleşmesinin Giriş kısmının haricinde, maddeler içinde “kız” kelimesi geçmez. 0 yaşından itibaren tüm dişiler kadındır, kadın olarak ifade edilmektedir. Maalesef genç kızlarımıza da bu benimsetilmektedir. Sözleşmenin yukarıda açıklamaya çalıştığımız ve yasal güvencelere de kavuşturulmuş cinsel tercih/yönelim, toplumsal cinsiyet eşitliği, queer/akışkan kimlik, kimliksizlik, cinsiyetsizlik kavramları dikkate alındığında, kadınların cinsel tercih özgürlükleri söz konusudur. Cinsel tercih özgürlüğü İstanbul Sözleşmesine göre 0 - 18 yaş arasındaki kadınları(!) da kapsamaktadır. O halde kanunlarda çocuk olarak sayılan 0 - 18 yaş aralığındaki çocuk/kadınların da cinsel tercih/yönelim özgürlüğü vardır. Zira Sözleşme kadınları şiddetten korumayı amaçladığı kadar, onların cinsel tercih özgürlüklerini de güveneye almaktadır. Bu kabul aynı zamanda 0 - 18 yaş aralığındaki kadınların karşı cinsle veya aynı cinsle veyahut yetişkinlerle her tür cinsel temasta bulunmasına imkân vermektedir. Bunu adı **pedofilidir**. Dolaylı olarak İstanbul Sözleşmesinin pedofiliye yol açtığını ifade etmek abes sayılmamalıdır.

Burada karşılaştığımız bir itiraz şudur: “Sözleşmenin 3/f maddesinde 0- 18 yaş arasındaki çocukların kadın sayılması, kız çocuklarının şiddet görmesi halinde onların Sözleşmedeki koruma hükümlerinden mahrum edilmemesi içindir.” Bu itirazı iyi niyetle yapılmış bir itiraz olarak alıyoruz elbette. Ancak çocukların haklarını koruma düzeyinde başta BM olmak üzere uluslararası anlaşmalar vardır ve Türkiye bunların tamamına imza koymuş, onaylamış ve yürürlükteydir. Milli kanunlarında gerekli düzenlemeleri de yapmıştır. Kültürümüzden hiç çıkmayacak şekilde, 0 - 18 yaş arası dişiler kız çocuklarıdır. Onları kadın olarak kabullenmek ve Çocuk haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin muhatabı yapmak, Batı zihniyetinin bir ürünü olarak, kadına tanındığı gibi cinsel tercih özgürlüğü tanımak olur ki, yukarıda da belirttiğimiz gibi bu pedofiliye yol açar.

¹¹⁴ Mustafa AYDIN, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/928.pdf>

Nitekim –bu çalışmanın merkezindeki konu olmamakla birlikte- yine Çocukların Cinsel Suiistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinde (Lanzarote Sözleşmesi)¹¹⁵ bu yorumumuzu çağrıştıracak hükümler, 13 yaş sonrasına ilişkin cinsel özgürlüklere cevaz veren istisnalar mevcuttur.¹¹⁶ İstanbul Sözleşmesinin Giriş kısmında ilk paragrafta Lanzarote Sözleşmesine atıf yapılmaktadır. Lanzarote Sözleşmesi metnindeki istisnai hükümlerin çocuk istismarına yol açabileceği bizzat kendi kurumsal Raporunda¹¹⁷ doğrulanmaktadır. İlginçtir, Lanzarote Sözleşmesinin hukuki değerlendirmesi bu çalışmanın sonlandırıldığı günlere kadar yapılmamıştı. Türkiye’de ilk defa Mücahit Gültekin’in video konuşmasıyla yorumladığı Lanzarote Sözleşmesinin hukuki değerlendirmesini bir Genç Hukukçu Ebubekir Esad BAŞ yaparak, İstanbul Sözleşmesindeki tuzakların benzerlerinden kamuoyunu hukuki yönden aydınlatmış oldu. Lanzarote Sözleşmesinde devletlere tanınan bazı istisnalar, çocukları ve yetişkinleri, sapıkları ve gözünü kazanç hırsı bürümüş moda ve pornografi sektörünü pedofiliye yönlendirmektedir. Konumuz Lanzarote Sözleşmesi olmamakla birlikte insanımızın bilgisi dâhiline giren bu Sözleşmenin hükümlerinin hukuki değerlendirilmesi ile birlikte İstanbul Sözleşmesine itirazlarımızda kadın ve çocuk ayırımına önem vermemizdeki duyarlılığa neden saygı gösterilmediği sorusu daha bir anlamlı hale geldi.¹¹⁸ Kadın hakları ile çocuk hakları, kadına şiddet ve çocuk istismarı ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Bu cümleden olarak, ETCEP, çocuklar arasında cinsiyet farklarını ortadan kaldırarak, cinsiyetsizliği kabullendirme amacıyla uygulamadadır. Çocuklar için bu uygulama, ileride 3. cinslere karşı önce hoşgörü, sonrasında KADEM’in de dediği gibi *cinsiyetsizlik algısını pekiştirme* şeklinde olacaktır. Elbette ki MEB yetkilileri böylesi bir sonucu öngörmediklerini söyleyeceklerdir. Ancak eşcinsel ve feminist hareketler böylesi bir sonucu dayatarak etkinliklerini sürdürmektedirler. Bu şuna benziyor: 18 yaşına kadar gençlerin kumar ve şans oyunları oynaması yasaktır. Oynatmak da yasaktır. Yani 18 yaşını doldurmamış çocuklar şans oyunları adıyla çekilişlere katılmazlar, oyunlar oynayamazlar, bilet vb. türü dokümanları satın alamazlar. Çocuklara bunları satanlar, edindirenler suç işlemiş olurlar ve yasal/cezai yaptırımları var-

---

¹¹⁵ Çocukların Cinsel Suiistimal ve Cinsel İstismara karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi) 2007. <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1063.pdf>

¹¹⁶ Mücahit Gültekin YouTube Sayfası – ‘Çocuk İstismarını Hukukileştirmek: Lanzarote Sözleşmesi’ başlıklı video <https://www.youtube.com/watch?v=aNcrEPfxnYA>
Videonun deşifre metni için Bkz: *Çocuk İstismarını Hukukileştirmek: Lanzarote Sözleşmesi Mücahit Gültekin*, <http://muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1062.pdf>

¹¹⁷ Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması Terimler ve Kavramlar Kılavuzu Başlıklı 28 Ocak 2016 tarihli Lüksemburg Raporu <https://koruncuk.org/uploads/blog/Luksemburg-Terimler-ve-Kavramlar-Kilavuzu.pdf>

¹¹⁸ Ebubekir Esad BAŞ, “Lanzarote Sözleşmesi’nin Hukuki Değerlendirmesi”, <http://muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1074.pdf>

dır. Fakat bu şans oyunlarının reklamı serbest olduğu sürece çocuklar ve gençler kumar oynayacaktır, zira yönlendirme tüm hızıyla afişe edilmektedir. Nitekim gençler rahatlıkla şansoyunları/kumar oynayabilmektedir. Devlet bile 'tavşana kaç tazıya tut' oyunu oynatırken, feminist ve eşcinsel hareketin ETCEP'i değerlendirmeyeceğini düşünmek de safdillik olur.

ETCEP'in, AB kriterlerine uyarlı uygulanmadığında, ebeveynlerden birinin veya bizzat uygulamanın denetim görevlisi GREVİO'nun bunu Avrupa Komisyonuna götürdüğünde, imzacı devlet olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne yapılacak siyasi baskıyı ve arkasından gelebilecek ihlal kararlarını, bu kararın feminist ve eşcinsel hareketler tarafından küresel baskı olarak dayatılmasını düşünmek bile istemiyoruz.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ EŞLERİ BARIŞTIRMAKTAN KAÇINIYOR MU?

Sözleşmeye göre taraf devletler;

"Bu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dâhil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini yasaklamak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri almakla yükümlüdür" (m. 48).

Sözleşme, tarafların uzlaşması hususunda da bazı önlemler (aslında engeller) getiriyor. Yukarıda da değindiğimiz gibi, muğlak bir şiddet kavramsallaştırılması, sınırları belirlenmemiş, sadece örneklerden yola çıkılarak düzenlenmiş bir engelleme ile karşı karşıyayız.

Aslında hukukumuzda alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının mevzuatta düzenlenmesi ve uygulanması konusunda büyük gelişmeler yaşanıyor. Ceza hukukunda uzlaştırma, özel hukuk alanında da arabuluculuk kurumu alternatif çözüm yolu olarak uygulanıyor. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253-255. Maddelerinde uzlaştırma,

"...uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırmacı tarafından anlaşılmalari suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi"

sürecidir. Ceza hukukunda uzlaştırma, istisnai bazı suçlar için öngörülen ve tarafların özgür iradesiyle uygulanabilen bir kurumdur. Sözleşme kapsamında kabul edilen şiddet türlerinin karşılığı olan suçlardan sadece fiziksel ve psikolojik şiddetin oluşturduğu "Kasten yaralama suçu" (TCK, üçüncü fıkrası hariç, madde 86; madde 88), "Tehdit suçu" (madde 106, birinci fıkra), uzlaştırma kapsamına alınmış olup, diğer şiddet kaynaklı suçlar uzlaştırma kapsamında değildir.

Özel hukuk (tazminat, alacak) uyuşmazlıkları için düzenlenmiş olan arabuluculuk kurumu, 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 2/b'de;

"Arabuluculuk: Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi,"

ifade eder.

Türk hukukunda, zorunlu arabuluculuk uygulaması dışında herhangi bir özel hukuk uyuşmazlığı için de taraflar, zorunlu olmadığı halde arabulucuya başvurabilirler. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri tüm özel hukuk uyuşmazlıkları, işleri ve davaları ihtiyari arabuluculuk uygulaması ile çözüme kavuşturulabilir¹¹⁹ (Arabuluculuk Kanunu md.1/2). Bir başka ifadeyle, **şiddet kaynaklı tazminat davaları bakımından Türk hukukunda ihtiyari arabuluculuğa engel bir düzenleme yoktur.** Bu nedenle Türk hukukundaki arabuluculuk sistemi İstanbul Sözleşmesine uygundur diyebiliriz.

İstanbul Sözleşmesi taraftarlarınca en çok üzerinde durulan ve en çok tartışılan konu Sözleşmenin yukarıda aktardığımız 48. Maddesidir. Maddeye itiraz edenlere karşı ileri sürülen argüman da, aralarında şiddet kaynaklı uyuşmazlık olan tarafları, kolluk kuvvetlerinin uzlaşmaya zorlayacağıdır.

Gerçekten de uygulamada kolluk kuvveti şahısların, savcı ve hâkimlerin tarafları uzlaşmaya yönlendirdikleri de doğrudur. Hatta bazen kadınlar bakımından bu tür uzlaştırma uygulamalarının oldukça tehlikeli sonuçlar doğurduğu da doğrudur. Fakat Sözleşmenin 48. maddesine itirazlarda, tarafları kolluk kuvvetinin, savcı ve hâkimin uzlaşmaya zorlaması savunulmuyor. Aksine tarafları, aile büyüklerinin devreye girerek, **mümkünse evliliğin devamı, mümkün değilse boşanmanın usul ve esaslarına ilişkin yönlendirmesi, aile birliğinin devamı sağlanamasa da, sonlanması sırasında ve sonrasında oluşabilecek husumetin, dolayısıyla şiddet fiillerinin önüne geçilmesi** savunuluyor. Bu savunma, Sözleşme taraftarlarının kadını korumasından daha ileri düzeyde ve aile birliği temelinde yapılan bir savunmadır. Sözleşme taraftarlarının, "şiddet kaynaklı uyuşmazlıklarda" diye şerh koymalarını da görmezden gelmiyoruz. Fakat mahkemelelerin soğuk yüzünün, aile danışmanlıklarının sadra şifa olmayan varlıklarının şiddeti önleyemediğini görmezden gelmek iyi niyeti aramamıza da engel oluyor.

¹¹⁹ Kaan Muharrem YAĞCIOĞLU; *Yeni İş Mahkemeleri Kanunu Uyarınca Arabuluculuk ve Arabuluculuğun İş Yargılamasına Etkileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, s. 464-466.

Kimin Şiddet Anlayışı?

Nitekim Nisa Suresi 35. Ayeti de¹²⁰ bu yöndedir. Feminist dalganın, uzlaştırmanın yasaklığına ilişkin argümanları “şiddet” uygulanan uyuşmazlıklara ilişkindir. Toplumumuzda geleneksel olarak şiddet anlayışıyla Batı’lı şiddet anlayışı aynı değildir. Örneğin, Anadolu’da insanların ev ve mekânların birbirlerinden uzaklığı nedeniyle yüksek sesle konuşma alışkanlığı vardır. Bu alışkanlık Batı’lı zihinde şiddet olarak algılanabilir. Bir başka örnek: Namus anlayışı nedeniyle toplum, kadın erkek ilişkilerinde mesafeli davranmayı önceler. Aksi tutum uyuşmazlık sebebidir ve taraflar arasında sözlü şiddeti de içerebilir. Bu durumda hangi şiddet anlayışını önceleyeceğiz? Kur’an-ı Kerim’de Nisa Suresi 35. Ayet evliliğin devamı için arabuluculuğu desteklemekte/emretmekte iken Sözleşme, şiddet kaynaklı uyuşmazlıklarda arabuluculuğu yasaklamaktadır. Hâlbuki taraflar arasında ağır bir şiddet unsuru olmadıkça arabuluculuk, uzlaşma ve tahkim yöntemlerini işletmek gereklidir.

Burada tahkim, arabuluculuk veya uzlaştırma, kesin hüküm doğuracak bir yargılama şeklinde değil, tarafların yakından tanıdıkları, belki de akrabaları olan ve görüş ve inancına, kararlarına güvendikleri, bilgi ve tecrübelerine saygı duydukları hakemler vasıtasıyla, arabuluculuk şeklinde bir hakem usulünden bahsediyoruz. Ancak bu usul, bugünkü arabuluculuğu aşan, en fazla haklı haksız ayrımı yaparak, birlikteliğin devamına ilişkin kesin hüküm içermeyen, tarafların son kanaatlerini ve kararlarını esas alıp, birlikteliğin devamı veya sonlandırılmasının/boşanmanın hukuki sonuçlarında yardımcı olma anlamındadır. Taraflar evlilik birliğinin devamında anlaşmasalar bile, ayrılığın veya boşanmanın hukuki sonuçlarına ilişkin olarak arabulucu veya hakemlerin katkıları, olası şiddet olaylarının önlenmesinde çok önemli bir yöntemdir. Toplumumuzun örf, adet ve geleneklerinde de asırlardır uygulaması bulunan, ailenin asırlardır toplumun çekirdeğini oluşturmayı sağlayan alternatif çözüm yöntemlerini, kötü örnekler kurban ederek, soğuk mahkeme duvarlarına havale etmenin acı sonuçlarını yaşamaktayız. Adalet bakanlığı da son yıllarda artan boşanma davalarında bir çözüm arama sadedinde arabuluculuk üzerinde çalışmalar yapmaktadır.

Sözleşme Kadını mı, Aileyi mi Koruyor?

Öte yandan İstanbul Sözleşmesi, sadece kadına karşı şiddetin, aile(ev) içi şiddetin ve kadına karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik hükümler içeriyor. Fakat doğrudan ailenin korunması ve ailenin devamlılığına dair bir hüküm içermiyor.

---

¹²⁰ Nisa 35. Ayet; “Eğer karı-kocanın arasının açılmasından endişe ederseniz, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. İki taraf (arayı) düzeltmek isterlerse, Allah da onları uzlaştırır. Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdardır.”

Sözleşmenin amacını düzenleyen 1. Maddesine bakıldığında;

1. Bu sözleşmenin amacı;

- a. Kadınları her türlü şiddetten koruma, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele etmek, şiddeti önlemek ve kovuşturmak;
- b. Kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirerek gerçek kadın erkek eşitliğini teşvik etmek;
- c. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının korunması ve mağdurlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politikalar ve önlemler geliştirmek;
- d. Kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası işbirliğini geliştirmek;
- e. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti(*) ortadan kaldırmaya yönelik bütüncül bir yaklaşım benimsemek amacıyla etkili işbirliğini sağlamaya yönelik kuruluşlar ve yasa koyuculara destek ve yardım sunmaktır.

Sözleşmenin kapsamı maddesinde de;

Sözleşmenin Kapsamı

1. Bu Sözleşme kadınları orantısız olarak etkileyen aile içi şiddet dâhil kadınlara yönelik her türlü şiddet için geçerli olacaktır.
2. Taraflar işbu Sözleşmeyi tüm aile içi şiddet mağdurlarına uygulamak üzere teşvik edilirler. Taraflar bu Sözleşmenin hükümlerini uygularken toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarını özellikle dikkate alacaklardır.

Sözleşmenin amacını ve kapsamını düzenleyen hükümler incelendiğinde, Sözleşmenin aileyi korumaya veya geliştirmeye yönelik hiçbir amacının bulunmadığı açıkça görülecektir. Sözleşme, aileyi sadece ev içi şiddetin önlenmesi kapsamında ele almıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Sözleşmenin isminde dahi aile değil, meşru ve/veya gayrimeşru birlikteliklerin zemini olarak “ev” kavramı geçmektedir. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesinin “aileyi korumak ve devamını sağlamak” diye bir derdi, amacı ve düzenlemesi yoktur. Hatta kadını koruma amacı dahi sahtedir. Ev içi kavramı ve olgusu içinde gayrimeşru birliktelikleri korumayı ve teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu sonuca varmamızda önemli bir etken, Batı çatışmacı zihniyetinin kadını çatışmanın bir tarafı haline getirerek, gerçekte onu daha büyük kurumların/patronların eline terk etmesidir. Nitekim kadın, feministler elinde küresel aktörlerin iştihasına teslim edilmiş ticari bir meta haline getirilmiştir.

(*) Not: Maddelerdeki “aile içi” kavramına takılmayınız. Tercüme yanlışlığı/tercihidir. Aslı meşru veya gayrimeşru birlikteliklerin oluşturduğu “ev içi”dir. Aile içi değil, ev içi şiddet düzenlenmektedir. M. BALCI

Burada kadını korumayı da irdelemekte yarar umuyoruz.

Türkiye’de hiç kimse ailenin korunduğunu, güçlendiğini iddia edemez. İstanbul Sözleşmesi taraftarları, feministler de dâhil, kimsenin böyle bir iddiası yoktur. Ailenin çözüldüğüne dair görüş bir iddia değil, istatistiklerle ortaya konan bir gerçektir. Hele de devletin ahlaksızlıklar karşısında sessizliği, bağımlılıklara karşı çıkmak, sigara, nargile, alkol, uyuşturucu ile mücadele etmek yerine, bağımlılıklarla mücadele başlığı altında bir politikasının olmaması, özellikle de şans oyunları adı altında kumar oynatması, kumarı teşvik edici uygulamaları, **ailenin çözülmesi yönünde katkı** olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda ailenin dağılmasıyla, uygulanan aile politikaları arasındaki ilişkiyi dikkatlice değerlendirmek gerekiyor.

İstanbul Sözleşmesi taraftarları, ailenin çözülmesinde Sözleşmenin ve yol gösterdiği uygulamaların yeterince uygulanmamasını, karşıtları ise, Sözleşmenin ve uygulamanın ailenin çözülmesine dayanak olduğunu söylüyorlar. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Ceza Kanunumuzda kadını ve aileyi korumak için yeteri kadar düzenleme olmasına, üstüne bir de İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun uygulamaya girmiş olmasına rağmen şiddetin artmaya devam etmesini nereye bağlayacağız? Sadece uygulamaların eksikliğine bağlarsak, toplumdaki erkeklerin kahir ekseriyetini sokağa atmamız, **tek cinsiyetli aile** modelini benimseyerek aileyi ortadan kaldırmamız gerekiyor. Burada bir yanlışlık yok mu? Bu yanlışlık üzerinde düşünürken, aileyi güçlendirecek projelere ve uygulamalara ihtiyacımız yok mu? Kadını koruma aşkına aileyi bitirdiğimizde aile nasıl korunacak? Bu soruların cevabı maalesef, bu politikaları uygulaması gereken Kadın Bakanlığında da yok. O halde adına Aile Bakanlığı denen kurumun sorumluluğunu tartışmak gerekiyor.

İstanbul Sözleşmesinde korunan “farklı aile formları”nı duyan, görenler İstanbul Sözleşmesine, Sözleşmeyi kabul eden, imzalayan, uygulamaya konan iradeye saygı gösterebilirler mi? Kanunlar sadece metazori değil, kendisi ve toplumu için hayır umarak kabullenilir. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun uygulamaları bu yüzden toplumda kabul görmedi. Bunun farkında olan siyasi irade her ne kadar “toplumsal cinsiyet adaleti”ni anlat/tır/maya çalışsa da, işte yukarıda da belirttiğimiz gibi toplum bunu içselleştiremedi, kabullenemedi, dolayısıyla karşılığı da olmadı.

O halde, kadim değerlerimizden ve geleneksel uzlaşma metotlarımızdan, uygulamalarımızdan süzülerek gelmiş, asırlarca ailemizi göz bebeği gibi korumuş uzlaşma - arabuluculuk ve hakemlik uygulamalarını yeniden gözden geçirmeliyiz. İstanbul Sözleşmesi, bugünlerde sadece ülkemizde değil, dünyanın birçok ülkesinde tepkilere neden olmaktadır. Sözleşmeler, yasalar gider ama aile kalmalı. Aile, toplumumuzun çekirdeği, temel taşıdır. Bu temeli sarsacak, ne idiği belirsiz şiddet yaftalamalarına aileyi kurban etmemeliyiz.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun Hukuk Tekniğine Aykırıdır

Hukuki açıdan tartışılması gereken bir husus da Sözleşmenin hukuk tekniğine uygun olup olmadığıdır. Hukuk tekniği ve kanunilik ilkesi gereğince uluslararası sözleşmelerin, anayasaların, kanunların ve sair kanuni düzenlemelerin genel, açık, belirli ve anlaşılır bir dile sahip olması gerekir. Böylelikle uygulamada hata ve farklı uygulamaları önlemek mümkün olabilir. Nitekim BM İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi 30 madde; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 59 madde, İslam'da İnsan Hakları Beyanamesi 23 madde ve CEDAW 30 maddedir. Konumuz olan "kadına karşı şiddetin ve ayrımcılığın önlemesi" gibi sınırlı bir konudaki İstanbul Sözleşmesi, yürürlük ve katılım maddelerini de sayarsak 81 maddedir. İstanbul Sözleşmesi kazuistik yöntemle hazırlanmış bir sözleşmedir. Olaycı, meselecı, olaylardan hareketle genel kurallara gidilen bu yöntemle hazırlanan kanunlar, her somut olay öngörülmeğe çalışıldığı için çok ayrıntılıdır. Ancak her olayı öngörebilmesi mümkün olamayacağından iyi bir yöntem değildir.

Ayrıca Sözleşme, hukuk dilinden uzak ve muğlâktır. Madde tekrarları çoktur. Sözleşmede kullanılan kavramlar tanımlanmaya çalışılmış fakat yapılan tanımlamalar anlam bakımından oldukça belirsizdir.¹²¹ Üstelik yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız gibi tercüme yanlışları/tercihleri ile maluldür. Ayrıca bu çalışmaya başladığımızda elimizde birkaç tercüme metnin birbirinden farklı olduğunu gördük.

Tercüme tercih/yanlışlarının sonucu olarak Sözleşmede geçen ve devlet olarak güvence verdiğimiz kavramlara LGBT'lilerin gözünden bakınca ortaya çıkan manzara şudur:

"Türkçe metinde, orijinalindeki "gender identity" yani "cinsiyet kimliği" ifadesi yerine "cinsel kimlik" denmektedir. Bu yanlış bir tercümedir. Aslında burada yeri gelmişken şunları da eklemek gerekir: Bu tercüme yanlışlığı trans bireylerin varlıklarını ve hukuki statülerini reddeden bir anlam da doğurmaktadır ve bunun fark edilmesi ayrıca önemlidir. Bunun alelade bir tercüme yanlışlığı ya da bürokratik bir özensizlik olup olmadığını kestirmek elbette mümkün değildir; ancak hata veya özensizlik dahi olsa bu, transların temel insan hakkına siyasi iktidarca ne kadar "kulak verildiğinin" bir işareti olarak da okunabilir. Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki böyle durumlarda imza atılan orijinal metindeki anlam ve ifade geçerli kabul edilir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti "cinsel kimlik" ile değil "gender identity" kavramıyla hem ulusal hem

¹²¹ Muharrem BALCI; *Muharrem Balcı ile İstanbul Sözleşmesi Üzerine Söyleşi*, Kasım 2019, <http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/975.pdf>, s. 3.

*de uluslararası arenada hukuken bağlıdır, kadınları şiddetten korurken "cinsiyet kimliği" temelli ayrımcılık yapmayacağı konusunda taahhütte bulunmuştur."*¹²²

İstanbul Sözleşmesi Kanun Koyucu ve İktidarlar Tarafından Tam Olarak Benimsenmemiştir.

İstanbul Sözleşmesinin uygulanmasını sağlamak amacıyla kanunlaştırılan 6284 sayılı Kanunu'nun hiçbir maddesinde, Sözleşmede yer verilen ve özel vurgu yapılan "*toplumsal cinsiyet ve kadına karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramlarına*" yer verilmemiştir. Bu durum, aslında kanun koyucunun da Sözleşme metninin tam olarak ne söylediğini anlayamadığını ve içselleştirmeden kabul ettiğini göstermektedir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 2. Maddesinde İstanbul Sözleşmesine doğrudan atıf yapılmış olması da ayrı bir garabetir. Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarının dayanak maddelerinde uluslararası sözleşmelere atıf yapılmamaktadır. 6284 sayılı Kanun, İstanbul Sözleşmesindeki gibi ezberci ve teslimiyetçi tavırla düzenlenmiştir.

İstanbul Sözleşmesinin alternatifini düşünmek gereksizdir, iptal edilmeli, kanunlarımızda eksiklikler varsa giderilmelidir.

Kanunlardan Ve Uygulamadan Doğan Mağduriyetler

1. Türk Ceza Kanunundan doğan mağduriyetler

Evden kaçan kızın öldürülmesi, kim tarafından işlenirse işlensin kadına şiddet elbette büyük bir suç ve cezalandırılmalı. Şiddet kesinlikle kabul edilemez, ce vaz verilemez, içselleştirilemez, hiçbir şekilde güvence altına alınamaz. Peki, sırf erken yaşta birbirlerini sevdikleri için, zinadan kaçınarak evlenen 16 yaş altı gençlerden erkeğin ve hiçbir şeyden haberi olmayan kız babalarının TCK. 102. Maddesinin 2. Fıkrası uyarınca 8 yıldan 15 yıla kadar hapisle cezalandırılmaları, genç kadınların ve masum bebeklerinin babalarından ayrı bırakılmaları, baba ve kamu desteğinden mahrum kılınmaları, kadınların ekonomik ve psikolojik şiddete maruz bırakılmaları neden şiddet olarak değerlendirilmiyor? Kız annelerinin bu yargılamadan muaf tutulmaları kadına şiddet konusunda nasıl bir pozitif ayrımcılıktır? Burada Emine Karakaya'yı hatırlatmakta fayda var.¹²³ Bakanlık Emine Karakaya'yı hatırlamadı.

¹²² Sinem HUN, İstanbul Sözleşmesi ve LGBT Hakları, a.g.m.

¹²³ "Habere dikkat ettiniz mi? "Kamu davası" diyor. Yani, hiç kimse şikâyetçi değil ama "hukukumuz" Levent'in yakasına yapışıyor. Çünkü "feminizm" hukukumuzun yakasına yapışmış. Leventleri hapse attırınca, Emine-leri öldürünceye kadar da bırakmayacak." Mücahit GÜLTEKİN, *Erken Evlilik Mağdurları Neyi İfşa Ediyor: Emine Karakaya'yı Hatırlayan Var Mı?* <http://www.islamianaliz.com/m/3653/erken-evlilik-magdurlari-neyi-ifsa-ediyor-emine-karakayayi-hatirlayan-var-mi>
Mücahit GÜLTEKİN, Emine'nin yürek dağılayan hikâyesi!, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/823.pdf>

Ancak Emine Karakaya ve diğerk 4.000 kadını/anneyi, kocaları hapse girmeyi bekleyen bir o kadar kadın/anneyi hatırlıyorlar mı? İstanbul Sözleşmesini çok hızlı bir şekilde imzalayan irade ve o iradeye teslim olanlar, bu kadınlar/anneler için hangi düzenlemeleri yaptılar? Hangi etkinlikte bulundular?

2. 6284 Sayılı Kanundan Doğan Mağduriyetler

a. 6284 Sayılı Kanun, Özel Ceza Kanunudur.

6284 Sayılı Kanun, temel bir kanun olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa ve hukukun temel ilkelerine aykırılıklar içermektedir. **Masumiyet karinesinin** bir sonucu olan Ceza Muhakemesinin temel prensiplerinden en önemlisi **“in dubio pro reo”** yani **“şüpheden sanık yararlanır”**, (affirmanti incumbit probatio) ispat yükü, iddia eden üzerindedir. Suçta ve cezada kanunilik ilkeleriyle, adil ve doğru yargılanma hakkı, lekelenmeme hakkı karşısında 6284 sayılı Kanunla getirilen düzenlemelerle bu temel haklar ihlal edilmektedir. Hukukçuların ortak görüşü, genel ceza hükümlerinin uygulanması, suç ve cezada kanunilik ilkesine sadık kalınması ile özel kanunlarla suç ve ceza ihdasından kaçınılmasıdır. 5237 sayılı Ceza Kanunumuzda; Hayata Karşı Suçlar, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, İşkence ve Eziyet Suçları, Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar, Hürriyete Karşı Suçlar, Genel Ahlaka Karşı Suçlar ve Aile düzenine karşı suçlar ve ceza hükümleri düzenlenmiştir. **Genel ceza kanunlarının doğru, adil ve etkin uygulanması, açıkladığımız mahsurları ortadan kaldırarak kadına, çocuğa yönelik şiddeti ve istismarı önlemeye yeterli olabilir.**

b. Delil ve Belge Aranmalı

İnsanlık tarihinin, tüm semavi dinler ve beşeri sistemlerin belki de tek ortak ilkesi, “aslolan ibahadır” yani “yasaklanmamış, mubah olandır” ilkesidir. Bir diğerk deyişle aslolan masumiyettir, yani kanunlarımızda ifadesini bulan “suçsuzluk karinesi”dir. Bir kimse suçu ispat edilene kadar masumdur. Müddei iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. Böylesine güçlü ve insanlığa mal olmuş evrensel bir karinenin görmezden gelmekten de öte, hukuka ihanet edercesine kanunlardan çıkarılması ihaneti maalesef Türkiye’ye nasip olmuştur.

Hukuk tarihinde “DELİL VE BELGE ARANMAZ” şeklinde 6284 sayılı Kanundan başka hiç bir Kanun metninde böyle bir hüküm mevcut değildir. Yerel Mahkemeler, tedbir talepleri üzerine delil ve belge aranmaksızın tedbir kararı vermektedirler. Örnek karar; Aile Mahkemeleri;

“6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına şiddetin önlenmesine Dair Kanunun amacı, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınla-

rın, çocukların aile bireylerinin ve **tek taraflı ısrarlı takip** mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesidir. Bu kanun kapsamında korunan kişilerin şiddete maruz kaldığını; kendilerinin, ihbar eden kişilerin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi halinde hâkimin resen olayın niteliğini göz önüne alarak Kanunda öngörülen veya uygun göreceği benzer başka tedbirlere karar verebileceği, **koruyucu tedbir kararı verebilmesi için şiddetin uygulandığı hususunda delil ve belge aranmayacağı hükme bağlanmış olup**, dosya kapsamına göre 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 5/1-... bentlerindeki tedbirlere... ay süreli olarak aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

gerekçeleri ile karar vermektedirler.

O kadar ki, evli bir adamla birlikte yaşadığını kabul eden bir sunucu, birlikte yaşadığı adamın nikâhlı eşine, birbirleri aleyhine sosyal medyada fake hesaplardan mesajlar yazılmasını gerekçe göstererek 6284 sayılı Kanun kapsamında koruma tedbiri olarak uzaklaştırma kararı aldırabiliyor.¹²⁴

c. 150 Kişiye 1 Tedbir Kararı Düşüyor

6284 sayılı Kanun gereğince sadece 2019 yılında 550.000 tedbir kararı (uzaklaştırma/yaklaşmama vd.) verilmiştir. 14. Mayıs 2016 tarihli, Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (6 Mayıs 2016) RAPORU'nda önemli tespitlerde bulunmasına rağmen bugüne kadar herhangi bir tedbir ve düzenleme yapılmamıştır. Komisyon raporunda; boşanmaların artışı, evliliklerin azalması, evlilik yaşının yükselmesi ile aile içi ve kadına karşı şiddetin artışı araştırılmış ve değerlendirilmiştir.

14 Ocak 2016 tarihinde çalışmalarına başlayan söz konusu Meclis Araştırma Komisyonunun kurulmasına yönelik önergelerin gerekçeleri incelendiğinde özetle;

- o Toplumumuzun aile yapısının güçlendirilmesi ve aile bütünlüğünün korunması için evlilik müessesinin güçlendirilmesinin zorunlu olduğu,
- o Aile bütünlüğünün bozulmasının, anne, baba ve çocukların mağduriyetine sebep olan boşanma olgusunun ve sebeplerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesinin sağlıklı nesiller yetiştirilmesi açısından önemli olduğu,

¹²⁴ Ece Erken, Benan Mahmutyazcıoğlu hakkında uzaklaştırma kararı aldırdı, <https://www.milliyet.com.tr/cadde/galeri/ece-erken-benan-mahmutyazcioglu-hakkinda-uzaklastirma-karari-aldirdi-6195052/2>

- Aile kurumundaki mevcut / muhtemel sorunların çözümü ile aile bütünlüğünün sağlanması / sürdürülmesi için gerekli hukuki altyapının güçlendirilerek yeni mekanizmaların oluşturulmasının gerekli olduğu,
- Eğitim, sağlık, ekonomi ve istihdam politikalarının, aile yapısını ve aile fertlerini güçlendirmeye odaklanmasının önemli olduğu,
- Sağlıklı bir aile ve toplum yapısının tesisi için, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanarak kadınların toplum ve aile içindeki konumlarının güçlenmesinin gerekli olduğu,
- Kadına yönelik her türlü şiddetin engellenmesi amacıyla; evlilik içinde, boşanma sürecinde veya sonrasında kadınların korunmasını sağlayacak mekanizmaları tesis etmeye matuf politikaların üretilmesi gerektiği,
- Başta boşanmış kadınlar olmak üzere kadınların işgücüne ve istihdama katılımlarını kolaylaştıracak önlemler alınması gerektiği,

konularına vurgu yapılmıştır.

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması dâhil bir dizi önerilerin yer aldığı Raporda, 6284 sayılı Kanunun eksik ve hatalı yönlerine de işaret edilerek öneriler getirilmiştir.¹²⁵

d. Cinayet Oranları Katlanarak Artmıştır.

İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmenin gereği olarak düzenlenen 6284 sayılı Kanunun yürürlüğü tarihinden itibaren kadına şiddet azalmamış artmıştır. Boşanmaların artışı ve evliliklerin azalması da, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanunun uygulanmasının sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cinayet suçu faillerinin bir kısmının eş zamanlı intihar etmesi olgusu da 6284 sayılı Kanunun uygulamasının sonuçlarından kabul edilmektedir.

e. 6284 Sayılı Kanunun Dünyada ve Hukuk Tarihinde Eşi ve Benzeri Yoktur

6284 sayılı Kanun'da İstanbul Sözleşmesini de aşan hükümler bulunmaktadır. Evinden, eşinden, çocuklarından uzaklaştırmanın (sürgünün) 6 ay gibi çok uzun süreli verilmesi, zorlama hapsin 6 aya kadar verilebilmesi suç ve ceza siyaseti bakımından kabulü mümkün değildir.

---

¹²⁵ TBMM Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU RAPORU. <http://e.ogren-sen.com/ekonomi/513/index.html?page=8>

f. Sürgün) Ve Tazyik/Zorlama Hapisi Kişiyi İslah Etmiyor.

Babayı/kocayı ve diğer erkek aile bireylerini konutundan/ailesinden/ çocuklarından 1 aydan 6 aya kadar ve tekrarlanan her başvuruda yeniden aynı sürelerde uzaklaştırmak (sürgün) ve tazyik/zorlama hapisi kişiyi ıslah etmemekte, aksine şiddeti artırmaktadır. Ailelerin dağılmasına, boşanmaların artmasına ve şiddetin artmasına sebebiyet vermektedir. Feminist Mor Çatı Derneği dağıttığı bildirimlerde 6284 sayılı Kanun üzerinden eşi/babayı/erkek kardeşi daha doğrusu tüm erkekleri hiçbir gerekçe göstermeden sadece şikâyet etmenin yeterli olacağını propagandası yapmakta, "KARARI ALDIM" kampanyaları¹²⁶ düzenlemektedir.

g. "Uzlaşma ve Arabuluculuk"

6284 sayılı Kanun ve yönetmeliğinde "Uzlaşma ve Arabuluculuk" hükümlerinin uygulanması yasaklanmıştır. Türk Ceza Kanununda 48 ayrı suçta uzlaşma ve arabuluculuk hükümleri uygulanırken, aile ve eşler arasında yasaklanmasının hukuken izahı bulunmamaktadır. Bu yasaklamanın, inanç değerlerimiz, gelenek görenek örf ve adetlerimiz ile tevili mümkün değildir.

"Eğer karıkoca arasının açılmasından endişeye düşerseniz bir hakem erkeğin tarafından, bir hakem de kadının ailesinden kendilerine gönderin. Bu arabulucu hakemler gerçekten barıştırmak isterlerse, Allah karıkoca arasındaki dargınlık yerine geçim verir. Şüphesiz ki Allah hakkıyla bilendir, her şeyin aslından haberdardır." (Elmalılı Hamdi YAZIR Meali-Nisa 35)

Şikâyetten vazgeçme hakkının da tanınmaması ile aileler geri dönülmez biçimde dağılmaktadır.

h. Kamu Gücü (Devlet) Ailenin İçine Sokulmuştur.

Kralların bile girmemesi gereken son kale olan ailenin içine kamu gücünün bu denli sokulması doğru değildir. Aile konutunda hâkim, savcı, kolluk ve avukatlar kol gezmektedirler. Aile mahremiyeti ve kişinin özel hayatı ortadan kaldırılmaktadır.

6284 sayılı Kanunun Yönetmeliğinin 35/5 maddesinde açıklanan;

"Önleyici tedbir kararı, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görevli ve yetkili kolluğa ivedilikle gönderilir ve kolluk marifeti ile uygulanması izlenir. Cumhuriyet başsavcılığınca gerektiğinde tedbir kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine imkân tanınır. Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediği karar süresince kolluk tarafından kontrol edilir. Bu kontrol korunan kişinin;

¹²⁶ Mor Çatı'dan 'Karar Aldım' kampanyası

<https://www.istekadinlar.com/kadin-orgutleri/mor-cati-dan-karar-aldim-kampanyasi-h2686.html>

- a. Bulunduğu konutun haftada en az bir kez ziyaret edilmesi,
  - b. İkinci derece dâhil olmak üzere yakınları ile iletişim kurulması,
  - c. Komşularının bilgisine başvurulması,
  - ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınması,
  - d. Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması,
- şeklinde yerine getirilir.

Tedbir kararlarına aykırılığın tespit edilmesi halinde bu husus hakkında tutanak tutulur ve Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir“

şeklindeki hüküm, kişinin özel hayatını ve aile mahremiyetini ortadan kaldırmakta, kişiyi toplum içinde itibarsızlaştırmaktadır. Kaldı ki kolluğun dahi böyle bir görevi yerine getirmesi mümkün gözükmemektedir.

6284 sayılı Kanun tüm kamu kurumlarını ve basın/yayın kuruluşlarını Kanun kapsamındaki faaliyetlere katılma ve destekleme zorunluluğu getirmektedir.

i. Kanunda Sözü Edilen Şiddetin Ceza Hukukunda Karşılığı Yoktur

6284 sayılı Kanunda tanımlanan PSİKOLOJİK (DUYGUSAL) ve EKONOMİK ŞİDDET, MUHTEMEL ŞİDDET, Ceza Genel Hükümlerinde karşılığı bulunmayan kavramlardır. **Suçta ve cezada kanunilik ilkesi** ile bağdaşmamaktadır. Kanunda geniş tutulan şiddetin tanımları hukuki olmadığı gibi **“her türlü tutum ve davranış...”** gibi muğlak ifadeler bulunmaktadır. Her başvuru lehine delil ve belge aranmaksızın tedbir kararı verildiği ve şikâyet edilen hakkında **“şiddet uygulayan”** tabiri ile Anayasada teminat altına alınan (17.m) kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı başlığı altında düzenlenen şeref ve itibar hakkının ihlali sonuçları doğmakta, kişilerin hak ve özgürlükleri sınırlanmaktadır.

Aile Mahkemeleri tarafından verilen tedbir kararlarında **“ŞİDDET UYGULAYAN”** tanım ve ifadesi üzerine Başvurucu Turgay Kırşehirli'nin Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru;

1. Anayasanın 17. Maddesinde güvence altına alınan **“şeref ve itibar hakkının İHLAL EDİLDİĞİ”**,
2. Anayasa'nın 36. Maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamında **“gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİ...”**

gerekçeleri ile kabul edilmiştir. (Anayasa Mahkemesi 11.12.2019 tarihli ve sayılı 2017/27041 kararı.)

j. Tedbir Kararlarının Tebliği ve/veya Tefhiminde Sorunlar Yaşanmaktadır

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının tebliği ve/veya tefhiminde sorunlar yaşanmaktadır. Zira verilen tedbir kararları tebliğ veya tefhim edilmeksizin derhal uygulanmaktadır. Kişi itiraz etse bile uygulamada reddedildiği istisnalar dışında kabul edilmediği görülmektedir. İtiraz üzerine diğer itiraz mercii Aile Mahkemesinin kararları kesin olduğundan yargı denetimi yapılamamaktadır.

k. Delilsiz ve belgesiz verilen kararlar kişinin lekelenmeme hakkını ihlal etmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir ve zorlama hapis kararları Aile Mahkemeleri, Başsavcılıklar ve ŞÖNİM(Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri)lerde saklanmaktadır. Delilsiz ve belgesiz verilen kararlar kişinin lekelenmeme hakkının ihlali sonuçlarını doğurabilmektedir. Gerek siyaset alanında, gerek iş ve kamu alanında kötüye kullanıma açıktır. Söz konusu kararların verilmesinde, hâkim ve acele hallerde kolluk görevlileri ile mülki amir yetkili kılınmıştır.

1. Mağdurun Şikâyetten Vazgeçme Hakkının Bulunmaması Ayır Bir Zulümdür.

6284 sayılı Kanunda şikâyet/ihbar hakkı sadece mağdura değil duyan/gören/bilen herkese tanınmıştır. Mağdurun şikâyetten vazgeçme hakkı bulunmadığı gerçeği karşısında, **komşunuzun tartışmanızı duyup şikâyet** etmesi halinde dahi yaptırımlara muhatap olmak kaçınılmaz olacaktır.

Eşi, oğlu, babası vs. aile bireylerinden biri aleyhine tedbir veya caza kararı alan eşe, ceza alanın uslanmış olabileceği ve evin, ailenin ekonomik sıkıntıları nedeniyle şikâyetten vazgeçme (şikâyetini geri alma) hakkının tanınmaması da, kadına “sen artık devletle evlisin, şikâyetini geri alamazsın” demenin bir başka biçimi olmuştur.

m. 6284 Sayılı Kanun Yeni Bir Suç İhdasında Bulunmaktadır

6284 sayılı Kanun yeni bir suç ihdasında bulunmaktadır. “TEK TARAFLI İSRARLI TAKİP MAĞDURU” da aynı koruma hükümlerinden yararlanmaktadır. Artık komşunuz, akrabanız, arkadaşınız ve/veya hoşlanmadığınız kişi/kişiler hakkında uzaklaştırma/yaklaşmama tedbir kararları alabilmek ve ihlali halinde zorlama hapse mahkûm ettirebilmek mümkün olmaktadır. Yukarıda 3. Maddede **tek taraflı ısrarlı takibe** verdiğimiz örnek hatırlanmalı.

n. Tedbir Kararlarının Eklentileri Olan Tedbirler Zulme Dönüşmektedir.

6284 sayılı Kanunda Koruyucu ve Önleyici olmak üzere iki tür tedbir kararı verilebilmektedir.

Koruyucu Tedbir Kararları:¹²⁷

Barınma (Madde 3/1-a)

Geçici maddi yardım (Madde 3/1-b)

Rehberlik ve danışmanlık hizmeti (Madde 3/1-c)

Geçici koruma altına alma (Madde 3/1-ç)

Kreş yardımı (Madde 3/1-d)

İş yerinin değiştirilmesi (Madde 4/1-a)

Eşinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi (Madde 4/1-b)

Tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması (Madde 4/1-c)

Kimlik ve diğer belgelerin değiştirilmesi (Madde 4/1-ç)

Önleyici Tedbir Kararları:¹²⁸

Şiddet uygulayanın şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama vb. (md. 5/1-a)

Konuttan uzaklaştırma (md. 5/1-b)

İşyerine ve konuta yaklaşmama (md. 5/1-c)

Çocuk ile ilişkinin düzenlenmesi (md. 5/1-ç)

Yakınlarına ve çocuklarına yaklaşmaması (md. 5/1-d)

Şahsi ve ev eşyalarına zarar vermemesi (md. 5/1-e)

İletişim araçları ile rahatsız etmemesi (md. 5/1-f)

İletişim araçları ile rahatsız etmemesi (md. 5/1-f)

Silahları kolluğa teslim etmesi (md. 5/1-g)

Zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi (md. 5/1-ğ)

Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması (md.5/1-h)

Psikolojik tedavisinin sağlanması (md. 5/1-ı)

---

¹²⁷ Fikret YAMAN, a.g.m.

¹²⁸ Fikret YAMAN, a.g.m.

Velayet kararı (md. 5/3)

Tedbir nafakası (md. 5/4)

Zorlama hapsi (md.13)

Son birkaç yılda üzerinde çokça tartışılmasına ve güya çözümler üretiliyormuş gibi yapılmasına rağmen, Kanun'un yürürlüğe girdiği 2012 yılından bu yana tedbir kararlarının sonuçları ve mağdurlar ve şiddet uygulayanlar üzerindeki etkilerine yönelik bir rapor hazırlanmamıştır.¹²⁹ Yukarıda sözünü ettiğimiz TBMM Komisyon Raporu 2016'da düzenlenmiş olup, genel olarak 6284 sayılı Yasa ile ilgilidir ve tedbir kararlarının sonuçlarına ilişkin değildir. Kaldı ki aradan 4 yıl geçmiş olup, bu süre içinde çok önemli sonuçlar ve tepkiler oluşmaktadır.

Yukarıda alıntıladığımız önleyici ve koruyucu tedbirler var hızıyla uygulanmasına rağmen milyonlarca insanın şikâyetine sebep oluyor ve zulüm oluşturuyorsa, 6284 sayılı Kanun ve dayanak aldığı İstanbul Sözleşmesi gözden geçirilmesi gerekiyor.

o. Cinsel İstismar İftiraları Ranta/Zulme Dönüşmüştür

Türkiye'de cinsel istismar konulu ihbar ve şikâyetlerin büyük bölümünün iftira olduğu ortaya çıktı. Zira cinsel istismar iftiraları günümüzde büyük bir rant konusu haline gelmiş durumda. Binlerce kadın ya kendisi ya da kız çocuklarına iftira attırıp karşı taraftan yüksek miktarlarda paralar istiyor. Karşı taraf bu parayı verse bile davası yine de devam ediyor. Cinsel istismar iftirası yüzünden binlerce masum insan cezaevlerinde yatıyor. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının verdiği bilgilere göre şiddet mağdurlarının kullanımına sunulan ALO 183 hattına günde 4000 ihbar geliyor. Bunların ortalama 1000 tanesi cinsel taciz ve istismar ihbarı. Bu istismar ihbarlarının da 985'i sahte çıkıyor. Kanun, kötü niyetli kişileri sahteciliğe, dolandırıcılığa sevk ediyor. Bu durum ülkemiz için büyük bir felaket. Çünkü bu durum senede yaklaşık 360.000 kişinin iftira mağduru olması demektir. Bu konunun istismara bu kadar açık olmasının nedeni, ilgili kanunda yapılan değişikliklerle mağdur beyanında artık bir belge veya şahit sunulmasına gerek olmaması. Bir de ihbarın geçersiz olduğu anlaşılrsa dahi çoğu zaman sahte ihbar yapan hakkında bir işlem yapılmıyor. Sonuçta iftira mağdurları zan altında kalmaktan dolayı itibar kaybına uğruyorlar, toplumdan dışlanıyorlar, aileleri dağılıyor, işlerini kaybediyorlar, aldıkları tehditler isimlerinin lekelenmesi bu insanların hayatlarını karartıyor. Taciz ve istismar iftiraları üzerine tutuklanıp aylarca hatta yıllarca hapis yatanlar var. Normalde suçu isnat edenin bu suçu ispat etmesi zorunlu olduğu halde bugün binlerce insan cezaevlerinde delilsiz

---

¹²⁹ Fikret YAMAN, a.g.m.

ve mesnetsiz iftiralar nedeniyle tutuklu ya da mahkûm olarak yatıyor. Eğer iftiraya uğrayan kişi, özgürlüğünden mahrum edilmişse iftiracının cezasında artırım yapılıyor. Ancak iftiraya uğrayan için olan olmuş yıllarca suçsuz yere hapis yatmış oluyor.¹³⁰

İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE VE 6284 SAYILI KANUNA İHTİYAÇ YOKTUR

Türkiye’de kadınların şiddete ve ayrımcılığa karşı korunması için Uluslararası bir sözleşmeye veya özel bir kanuna ihtiyaç yoktur. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık vardır. Dünya sağlık örgütünün verilerine göre, Türkiye’de 2016 yılında 331, 2017 yılında 350 ve 2018 yılında 281 kadın öldürülmüştür. Buna göre, Türkiye’de kadın cinayeti oranı milyonda beş olup, Türkiye, dünyada en az kadın cinayeti işlenen 10. ülkedir.¹³¹ Üstelik bu katil olaylarının tamamının, mağdurun sırf kadın olmasıyla ilgisi ne kadardır, belli değildir.

Şiddet tüm ülkelerde en çok da erkeklere yönelmiş bir eylemdir. Kadın kuruluşları, İstanbul Sözleşmesinin kadın - erkek herkesi koruduğunu iddia ediyor. Hâlbuki Sözleşmenin adı bile ayrımcılık ifadesi. 6284 sayılı Kanun bile kadın lehine ayrımcılık yapan bir isim taşıyor. İçeriğinde de sadece kadın değil, tüm cinsel yönelimlere güvence veriliyor.

Anayasamızda, Türk Ceza Kanununda kadınlar lehine ve eşitliğe aykırı pozitif ayrımcılık oluşturan hükümler düzenlenmiştir. CMK m.134’de suç mağdurlarının korunması ve hukuki yardım sağlanmasında kadın erkek ayrımı yapılmaksızın tüm mağdurlara hukuki güvenceler sağlanmıştır. Birçok suç tipinde mağdurun kadın olması, gebe olması, eş olması, altsoy - üstsoy olması ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Türkiye, uluslararası alanda kabul edilmiş en temel insan hakları belgelerini de imzalamış, hakları güvenceye almıştır. Türkiye’nin ulusal mevzuatında kadına karşı şiddetin ve ayrımcılığın meşru kabul edildiği bir düzenleme yoktur.

Türk Ceza Kanunu’nda cinsiyet ayrımı yapmaksızın şiddet içeren fiziksel şiddet fiilleri, kasten yaralama suçu (TCK m. 86), eziyet suçu (TCK m. 96) ve kötü muamele suçları (TCK m. 232) hükümleriyle cezalandırılmaktadır. Psikolojik şiddet ise niteliğine ve neticesine göre; tehdit suçu (TCK m. 106), hakaret suçu (TCK m. 125) veya sağlığın bozulması halinde kasten yaralama suçu (TCK m. 86) kapsamında cezalandırılmaktadır. Cinsel şiddet fiilleri de niteliğine göre, cinsel saldırı suçu (TCK

¹³⁰ Cihat GÜNDOĞDU, *Bugün Cinsel İstismar İftirası Yüzünden Binlerce Masum İnsan Cezaevlerinde Yatıyor*, <https://www.youtube.com/watch?v=iB6wZ0qbRpA&feature=youtu.be>

¹³¹ Coşkun TAŞTAN – Aslıhan Küçük YILDIZ; *Dünyada ve Türkiye’de Kadın Cinayetleri 2016, 2017, 2018 Verileri ve Analizler*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara 2019, s.1-2.

m. 102), çocukların cinsel istismarı suçu (TCK m. 103) ve cinsel taciz suçu (TCK m. 105) kapsamında cezalandırılmaktadır. Ayrımcılık fiilleri ise, nefret ve ayrımcılık suçu kapsamında (TCK m. 122) cezalandırılmaktadır. Ayrıca birçok suç tipinde mağdurun kadın olması, gebe olması, eş olması, altsoy – üstsoy olması suçun ağırlaştırıcı nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Suç mağdurlarının korunması, hukuki yardım sağlanması gibi birçok konuda kadın erkek ayrımı yapılmaksızın tüm mağdurlara aynı hukuki güvencenin tanındığını görebiliriz (CMK m. 134).

2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile erkek – kız cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm suç mağduru çocuklar, suça sürüklenen çocuklar ile korunmaya muhtaç çocukların korumasına yönelik önemli düzenlemeler yapılmıştır.¹³² Ayrıca 2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kadınların ve çocukların fiziksel (m. 86/3, 108, 232), psikolojik (m. 106), cinsel şiddete karşı (m. 102, 103, 104, 105) ve yaşama hakkına (m. 81, 82) yönelik saldırılara karşı korunmasına dair birçok özel hüküm eklenmiştir. Yine 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda 2012 yılında yapılan değişiklikle, Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyelere kadın ve çocuklar için konuk evleri (sığınma evleri) açma yükümlülüğü getirilmiştir (m. 14).

Mevzuatımızda kadına sağlanan güvencelerin tamamına yakını, genellikle, İstanbul Sözleşmesinin ve 6284 sayılı Kanun'un yasalaştığı tarihlerden önce sağlanmıştır. Böylece, ilgili kanunlarımızda bazı küçük düzeltme ve eklemeler yapılması halinde İstanbul Sözleşmesine ve 6284 sayılı Kanun'a ihtiyaç kalmayacaktır. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanunla ilgili tartışmalara son vermek mümkün olabilecektir. Üstelik Sayın Cumhurbaşkanının, "İstanbul Sözleşmesi nas değildir" sözü de yerde bırakılmamış olacaktır.

---

¹³² "Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir" (ÇKK m. 1.)

"Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,
- c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,
- d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,
- f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,
- g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi ilkeleri gözetilir." (ÇKK m. 4).

İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN ALTERNATİFİ OLAMAZ MI?

Sözleşme, giriş bölümünde, kadınlara yönelik şiddetin bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık biçimi olarak anlaşılması gerektiğini, kadınlara yönelik şiddete ve ev içi şiddete son vermiş bir Avrupa oluşturmayı hedeflediğini vurguluyor.

Sözleşmenin amaç bölümü sadece kadına yönelik şiddeti önlemeyi, şiddetten arınmış bir Avrupa modelini, bu modelin de “meşru – gayrimeşru ev içi şiddetin önlenmesi” ile mümkün olacağını öngördüğünden, “meşru aile” yapısını önceleyenlerin itirazlarına hedef olmuştur. Amacı ‘aileyi’ değil ‘evi’ korumak olanlar başka bir alternatifi elbette ki mümkün görmeyeceklerdir. Bu yüzden aile ile ev olgusu arasında fark gözetmeyenler Sözleşmeyi alternatifsiz görmüşler, itiraz edenlere de alternatifinizi getirin, ancak getirseniz de uluslararası karşılığı olmayacak demişlerdir.

Bu önkabullerle Sözleşmenin alternatifi düşünülmemiş, hazır reçeteler alınıp içselleştirilmiştir. Bu hususta KADEM’in söylemini önemsiyoruz: KADEM Başkanı Saliha Okur GÜMRÜKÇÜOĞLU, bir söyleşiye kurumsal olarak verdiği cevapta;

“Uluslararası bir çerçeve metindir. Bilindiği üzere uluslararası sözleşmeler tek bir milletin örf ve kültürüne göre kaleme alınmadığından, bütünüyle o kültürün dinamiklerini içermez. Nitekim Türkiye’nin taraf olduğu pek çok uluslararası sözleşme gibi söz konusu sözleşme de bu açıdan değerlendirilmelidir.

Ancak elbette bu Sözleşme de imza konulan pek çok sözleşme gibi alternatifsiz bir metin değildir. Ancak, sözgelimi ülkemizdeki STK’lar, şiddeti önlemeye dair yeni bir metin kaleme alsalar, söz konusu yeni metnin Uluslararası hukukta bir karşılığı olacak mı? Bu da ayrı bir mesele olarak karşımızda durmaktadır.”¹³³

demektedir.

Milletin değerlerine uygun bir Sözleşme teklifinin uluslararası karşılığı olmasa dahi her tür sapkınlığa güvence sağlayan İstanbul Sözleşmesini kabul ve uygulama zorunluluğumuz yoktu. Şiddeti önlemeye ilişkin olarak Türk Ceza Kanunumuzda yeteri kadar hüküm ve tedbir vardı ve bunlar Uluslararası İnsan Haklarına ve insanımızın inanç değerlerine uyarlanarak yenilenebilirdi. Bunu yapabilecek hukukçularımız da vardı. İstanbul Sözleşmesini imzalamayan veya imzalayıp da onaylamayan ülkeler, kadına şiddet konusunda diğer ülkelerden geri kalmış olmadılar. İnanç değerlerimize uyarlı ilkeler orada ise, alınıp uyarlanabilir. Nitekim insan hakları alanında birçok Uluslararası kuralları yasalaştırmış ve uygulamaya koymuş bir ülkeden söz ediyoruz. Fakat bu hassasiyetler dikkate alınmadan, Sözleşmeye İstanbul adı da verilerek Türkiye’nin imzalaması ve sürece aktif katılımı sağlanmış oldu. Bu sürecin

¹³³ Bkz. Yukarıda, 74 nolu dipnot: [TÜRKİYE DÜŞÜNCE PLATFORMU](http://TURKIYE-DUSUNCE-PLATFORMU) || KADEM, kadem.org.tr/turkiye-dusunce-platformu

bayraktarlığını yapan bazı sivil toplum kuruluşları da bu sözleşmenin onaylatılması ve içselleştirilmesi ameliyesine katkı sağladı.

Sözleşmenin alternatifi olabileceğini kabullenmek, eksikliği veya yanlışları olabileceğini söylemektir. Sayın Cumhurbaşkanının da dediği gibi İstanbul Sözleşmesi **nas** değildir.¹³⁴ Müslüman olarak 'nas'larımız, değişmezlerimiz ve sabitelerimiz vardır. KADEM'in İstanbul Sözleşmesi için "*üst metin*" ifadesi, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına (Anayasa m. 90/5) izafeten söylenebilir, bu anlaşılır bir tespittir. Ancak Sözleşmeyi iç hukukumuzun mutlak dayanağı olarak kabullenmek, eleştirmemek, eleştirilebilir diyerek geçiştirmek, sadece belli bazı kavramlarının kabul edilemez olduğunu söylemek yeterli değildir, üstelik muhataplarını eksik ve yanlış bilgilendirmek anlamına da gelebilir. Alternatifi olamayacağını iddia etmek, hükümetin değerli 2 kadın bakanının Sözleşme metnindeki kavramlara itirazlarının, Cumhurbaşkanının "nas değildir" sözünün ve en önemlisi de özellikle Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş'ın hutbesinden¹³⁵ sonra Millette oluşan tedirginlik ve itirazların abes olduğunu söylemek olur. Eğer nas değilse, naslara uygun metin oluşturulmalıdır.

İstanbul Sözleşmesinin ve sair uluslararası sözleşmelerin, özellikle inanç ve kültür değerlerinin temel alındığı metinlerin alternatifinin olmadığını düşünmek, önümüze gelen her metni ve o metinlerin eklentilerini de imzalamak ve kabullenmek anlamına gelir. Avrupa Parlamentosu üyesi Nacho Sanches Amor,

"Avrupa Konseyi'nin tüm üyeleri gibi Türk makamları da nefret söylemine veya LGBTİ'lere karşı herhangi bir ayrımcılığa gerekçe göstermek için kültürel, geleneksel veya dini değerleri kullanmama tavsiyelerine uymalıdır"

diyor. Avrupa Komisyonu da Türkiye'yi 2000 yılında imzaladığı 12. Protokolü¹³⁶ TBMM'de onaylamaya zorluyor.¹³⁷ Türkiye Protokol'ü 18 Nisan 2001 tarihinde imzalamış, fakat henüz onaylamamıştır.¹³⁸

¹³⁴ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Yüksek İstişare Kurulu'nun 20 Şubat 2020 tarihli toplantısında "Vatandaştan gelen şikayetler üzerine İstanbul Sözleşmesinin yeniden gözden geçirileceğini" söylüyor. Av. Yasin GİRGIN, "*İstanbul Sözleşmesi Nedir? Kim, Neden Eleştiriyor?*", <https://www.yasingirgin.av.tr/istanbul-sozlesmesi-nedir-kim-neden-elistiriyor/>

¹³⁵ "Aileyi tahrip eden, insani ve ahlaki değerleri hiçe sayan söz konusu propagandanın, özgürlük, onur gibi kavramlarla servis edilmesi bir algı operasyonu ve aldatmacadır. Zaman zaman bazı kavramlar, organizasyonlar, '**cinsiyet eşitliği**' gibi sloganlar adı altında birtakım **sapkınlıkların** gündeme getirildiğini ve yaygara yapıldığını görmekteyiz.

Anne olmayı devreden çıkararak bir kadın ve baba olmayı devreden çıkararak bir erkek tasavvuru, **fıtrata, yarıdılışa aykırı bir sapkınlıktır** ve tarih boyunca bütün inançlar tarafından hem reddedilmiş hem de **lanetlenmiştir**. Yani annelik ve babalıktan vazgeçen cinslerin birbiriyle evlenmelerine varıncaya kadar ileri götürülen bu iş, bütün insanlığın meselesidir, sadece Müslümanların meselesi değil. Bu yüzden çocuklarımızı, gençlerimizi sapkın anlayışlara karşı eğitmek, bilinçlendirmek ve korumak hepimizin vazifesidir." Ali Erbaş, 24.4.2020.

¹³⁶ İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye Ek 12 Numaralı Protokol, Roma, XI.2000
İşbu Protokolün altında imzası bulunan Avrupa Konseyi Üyesi Devletler,

Avrupa Komisyonu Beşinci İzleme Döneminde, Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı (ECRI) 4 Ekim 2016'da yayınladığı Türkiye 5. İzleme Dönemi Raporu'nda; 10 Aralık 2010 tarihli dördüncü rapordan bu yana, bir dizi alanda ilerlemeler kaydedildiği belirtilirken, yetkililerden bir dizi diğer konularla da ilgili tedbirler alınmasını istemektedir. Raporda aynı zamanda Nacho Sanches Amor'un dile getirdiği eleştiri ve tavsiyeler de yer almaktadır:

*“ECRI yetkili makamlara, Ceza Kanununu genelde 7 No.lu Genel Politika Tavsiyesiyle uyumlu hale getirmelerini tavsiye eder. Bunu yaparken özellikle de (i) Madde 122, 125 ve 126'daki ve ırkçılıkla ve **homofobi/transfobiyle**¹³⁹ **mücadeleye** yönelik diğer tüm Ceza Kanunu hükümlerindeki yasaklanan nedenler arasında etnik köken, renk, dil, milliyet, **cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğini dâhil etmeli**, (ii) Madde 126'daki, kamu düzenine yönelik tehdit olması şeklindeki kısıtlamayı kaldırmalı, (iii) homofobik/transfobik nedenlerin herhangi bir olağan suçtu ağırlaştırıcı nedenler oluşturacağını açık ve net bir şekilde belirtmelidirler.*

... Ayrıca yetkili makamlar ayrımcılıkla mücadele mevzuatlarını ECRI'nin 7 No.lu Genel Prensip Tavsiyeleriyle tam olarak uyumlu hale getirmeli ve özellikle de ayrımcılığın

---

Tüm insanların hukuk önünde eşit oldukları ve hukuk tarafından eşit derecede korunma hakkına sahip oldukları temel ilkesinden hareketle;

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme (bundan sonra “Sözleşme” olarak anılacaktır) aracılığıyla **ayrımcılığın genel olarak yasaklanması** birlikte yerine getirerek, herkesin eşit olmasını sağlamak için yeni tedbirler alma kararlılığında olarak;

Ayrımcılık yapılmaması ilkesinin, alınacak tedbirlerin objektif ve makul bir gerekçeye dayanması şartıyla, Taraf Devletleri tam ve etkin bir eşitlik sağlamak üzere tedbir almaktan alıkoymadığını vurgulayarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1.

Ayrımcılığın genel olarak yasaklanması

1- Yasa ile öngörülmüş olan tüm haklardan yararlanma, **cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasî veya diğer kriterler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü** bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

2- Hiç kimse, hangisi olursa olsun hiçbir kamu makamı tarafından özellikle 1. fıkrada belirtilen gerekçelere dayalı bir ayrıma maruz bırakılamaz.

(Tamamı 6 madde olup sonraki maddeler Onay ve Yürürlükle ilgilidir)

¹³⁷ Avrupa'nın derdi bu kez Ali Erbaş oldu! Kudurdular, haddi aşan açıklama, <http://www.haber7.com/dunya/haber/2971813-avrupanın-derdi-bu-kez-ali-erbas-oldu-kudurdular-haddi-asan-aciklama>

¹³⁸ İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku, Uygulama ve Araştırma Merkezi <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/tr/content/62-avrupa-insan-haklar-sozlesmesine-ek-12-numaral-protokol/>

¹³⁹ Homofobi, eşcinsellere ya da eşcinselliğe karşı duyulan nefret, korku, hoşnutsuzluk ya da ayrımcılıktır. Geniş manası ile diğer cinsel yönelimlere sahip olan LGBT kişileri de içerir. Sıfat olarak, homofobik şekilde kullanılır. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Homofobi>

Transfobi, transseksüel kişilere ya da direkt olarak transseksüelliğe karşı duyulan hoşnutsuzluğu ve olumsuz tutumu kapsamaktadır. Transfobi, toplumun cinsiyet normlarına uymayan insanlara karşı duyulan korkuyu, tiksintiyi, nefreti veya rahatsızlığı ve bunlara bağlı olarak şiddeti kapsayabilir. Genellikle homofobik görüşlerle birlikte ifade edilir ve bu nedenle sıklıkla homofobinin bir türü olarak kabul edilir. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Transfobi>

yasaklandığı nedenler arasında milliyet, **cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğini** dâhil etmeli ve davalarda ispat yükümlülüğünün paylaşılması esasını getirmelidirler

ECRI her kademedeki resmi yetkililerin ve siyasi liderlerin nefret söylemine son vermelerini kuvvetle tavsiye eder. Meclis ve hükümet nefret söylemini yasaklayan davranış kuralları benimsemeli ve yetkililer siyasi partileri de benzer şekilde hareket etmeye teşvik etmelidir. Bu davranış kuralları, kuralların çiğnenmesi halinde, görevin askıya alınması ve nefret söyleminin açık ve net bir biçimde kınanması dâhil olmak üzere şikâyet mekanizmalarını ve yeterli yaptırımları içermelidir

İrkçi ve **homofobik/transfobik** suçların rapor edilmesini, soruşturulmasını ve cezalandırılmasını daha iyi bir düzeye getirmek için polisin ve savcılık hizmetlerinin hassas konumdaki insanlarla temas kurmak üzere temas personeli belirlemelerini ve bu gruplarla düzenli yuvarlak masa toplantıları veya diğer diyalog yöntemlerini geliştirmelerini tavsiye eder.

ECRI Türk makamlarının özellikle de ilk eğitimler ve düzenli sürekli eğitimler yoluyla **nefret söylemi yasalarının** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ifade özgürlüğüne ilişkin içtihatlarıyla uyumlu bir biçimde uygulanmasını ve bu yasa maddelerinin ECRI'nin yetki alanındaki tüm hassas konumdaki grupların korunması için gereken biçimde kullanılmasını sağlamalarını tavsiye eder.

ECRI Türk makamlarına, **basın özgürlüğüne müdahale** etmeksizin, (i) bütün basının ve gazetecilerin etik standartlara uymasını, (ii) daha çok sayıda gazetecinin Basın Konseyine ve diğer özdenetim kurumlarına erişim sağlamalarını, (iii) elektronik medyada özdenetim sağlanmasını ve bu medyadan nefret söylemlerinin kaldırılmasını ve (iv) medyada nefret söylemleriyle ilgili şikâyet kanalları konusunda **hassas konumdaki grupların farkındalığının artırılmasını** sağlayacak kampanyaları yaygınlaştırmalarını ve desteklemelerini tavsiye eder.

ECRI Türk makamlarına bütün ırkçi ve **homofobik/transfobik** olayları tespit edip izlemek ve polisin, özellikle de adi suçlardaki ırkçi veya homofobik/transfobik dikkate alınarak, bu tür vakaları ayrıntılı bir şekilde soruşturmasını temin edecek bir sistem oluşturup faaliyete geçirmesini kuvvetle tavsiye eder. Polis ve savcılık aynı zamanda bu suçların kayda geçirilip soruşturulmasına ilişkin bağlayıcı yol gösterici ilkeleri de oluşturup benimsemelidir

ECRI yetkililere **dini konularla ilgili düzenlemelerinde** objektiflik ve tarafsızlık yükümlülüklerine çok sıkı bir şekilde uymalarını, bu bakımdan **ayırımci düzenlemeleri ve uy-**

gulamaları yürürlükten kaldırmalarını^(*) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilgili kararlarının uygulanmasını çabuklaştırmalarını tavsiye eder.

ECRI Türk makamlarının LGBT bireyleri nefret söylemlerine, şiddete ve ayrımcılığa karşı koruma, LGBT bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme, LGBT bireylerin anlaşılmasına yardımcı olma ve eşit muamele görme haklarını hayata geçirme hedeflerini içerecek bir eylem planını kabul edip uygulamalarını tavsiye eder.¹⁴⁰

12. Protokol, **ayrımcılığı, homofobi/transfobi ve cinsel özgürlükleri** temel alan bir düzenleme. 12. Protokolü okuyunca ne var bunda denebilir. Ancak Avrupa Komisyonu Beşinci İzleme Döneminde, Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı (ECRI) 4 Ekim 2016'da yayınladığı Türkiye Raporu'nu okuyunca işin rengi, şekli değişiyor. 12. Protokolde ilk bakışta anlaşılamayanı, yukarıda bölümler aktardığımız ECRI Türkiye 5. İzleme Dönemi Raporu ele veriyor. Bir başka deyişle Protokolün, İstanbul Sözleşmesi gibi örtük/açık edilmeyen amacı (homofobi/transfobi/cinsel özgürlük) olduğu anlaşılıyor.

12. Protokolün, 5. İzleme raporundaki ayrıntılı eleştirilerden ve örneklerden anlaşılana kadarıyla, Türkiye'nin üzerinde homofobik ve transfobik sopalarıyla, cinsel özgürlük yönlendirmeleri Türkiye'nin epeyce başını ağrıtaçağını gösteriyor. Türkiye'de iktidarların sadece bizzat kendisinin göze alamadığı ayrımcı ve nefret dilini düzeltmenin yanı sıra homofobi, transfobi ve cinsel özgürlükleri halkına anlatamayacağını öngörmek de kehanet değil. Özellikle İstanbul Sözleşmesinin halktan kaçırılarak onaylanmasının birkaç kişinin çabalarıyla kamuoyuna yansıtılarak sosyal medya bilinçlendirmesinden sonra işi daha da zorlaşmış görünüyor.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN AKİBETİ?

Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Hareket / Anti Gender Movements

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği projesi dünyada hızlı bir şekilde yasal güvenceye kavuşturularak yayılıyor. Bu yönüyle küresel aktörler açısından çok avantajlı. Ancak şunu da biliyoruz ki, küreselciler insanla, insan onuruyla savaş halindedir. Elbette ki insanlık kendi içinden kendi onurunu savunacak, kurtaracak insanları da çıkaracaktır. Hele de Batı çatışmacı kültür açısından bakıldığında bu kaçınılmazdır. Müslüman

---

^(*) Çalışmamızın başlangıcında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği başlığı altında dini metinlerle ilgili açıklamalarımızı burada da tekrar ederiz. Sözleşme savunucularına göre toplumsal ayrımcılıkların kaynağı **dini metinler**dir. Dini metinlerden dişil – eril (müennes – müzekker) ifade farklılıkları giderilmeli, cinsiyetçi yaklaşımların kökü kazınmalıdır. Yakın tarihte, bu ülkede Cumhurbaşkanlığı yapmış meşhur bir siyasetçinin Kur'an-ı Kerim'deki ahkâm ayetlerinin uygulanmayabileceğini söylemesi de bu babdandır.

¹⁴⁰ Irkçılığa Ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) Türkiye Raporu (beşinci izleme dönemi) Kabul tarihi 29 Haziran 2016 Yayımlanma tarihi 4 Ekim 2016.
<http://www.madde14.org/images/5/55/Ecri5Tur.pdf>

kimlik ve kültür açısından baktığımızda hak ile batıl savaşı kıyamete kadar sürecektir. Bir yanda insan türünün farklılaştırılmasını projelendirenler(yukarıda Harari'nin açıklamalarına dikkat), diğer yanda insanca yaşamının mücadelesini verenler.

Öncelikle bir hususun altını çizmeye çalışalım: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, camiamızda bazı akademisyenlerin¹⁴¹ ve kadın hakları savunucularının dediği gibi, sadece kadın - erkek ayrımı, şiddetin sonlandırılması, cinsel istismarın önlenmesi değildir. Aksine "ikili cinsiyet ayrımının radikal bir şekilde sorgulanması ve ötesine geçilmesi için bir imkân, bir projedir."¹⁴²

Öyle ki,

*"Zaman içinde ikili cinsel fark sistemi ve biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki varsayılan ayrımın da sorgulanmasıyla birlikte, yani LGBT hareket ve queer feminizmin etkisiyle bu "belalı" kavram etrafındaki tartışmalar aleolendi"*¹⁴³

Bu çalışmada toplumsal cinsiyetin ve eşitliğinin ne olup olmadığı hakkında bilgiler vermeye çalıştık. Dünyada toplumsal cinsiyet eşitliği aleyhine düşünceler ve eylemler de var. Biraz da bu ifsad projesi aleyhindeki oluşumları ve gelişmeleri konuştuk.

2010'lardan itibaren "toplumsal cinsiyet" kavramına ve "toplumsal cinsiyet eşitliği Projesine karşı Avrupa, Kuzey Amerika, Latin Amerika, Rusya ve Türkiye'de tepkiler yükselmeye başladı. Bu tepkilerin temelinde genellikle din ve ahlak anlayışları ile birlikte küreselleşme karşıtlığı da yatıyor. Feminizmin ve eşcinselliğin queer/akışkan kimliği esas almasının bu tepkisellikte rolü inkâr edilemez. Birinci dalga feminizmin, karşı olduğu kapitalizm ve küreselleşme karşıtlığından, kapitalizmin odalığına terfi(!)¹⁴⁴ etmesi, bu hareketten ayrılanları ve kapitalizme, dolayısıyla küreselleşmeye karşı olanları toplumsal cinsiyet eşitliği ve bu projeyi savunan feminist ve eşcinsel hareketin karşısında konumlandırdı. Zamanla bu hareket toplumsal cinsiyet ideolojisine karşı mücadelesini küresel bir hale dönüştürdü. Bu harekete **Toplumsal Cinsiyet Karşısı / anti gender movements** deniyor. Bu hareket, kürtaj, eşcinsel evlilik, eşcinsellerin evlat edinme hakkı, okullarda cinsiyet yakınlaştırması,

¹⁴¹ Nezir AKYEŞİLMEN, a.g.m.

¹⁴² Alev ÖZKAZANÇ, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karşıtlığının Dinamikleri*, <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/206353-toplumsal-cinsiyet-esitligi-karsitliginin-dinamikleri>

¹⁴³ Alev ÖZKAZANÇ, a.g.m.

¹⁴⁴ "Nancy Fraser'in ana tezi kapitalizmin feminizmi "baştan çıkarma" sına odaklanıyor. Hain neoliberal kapitalizm tarafından kötü yola sürüklenen feminizm hikâyesine kısaca değinen bu yazının ana fikri şu satırlarda açıklığa kavuşuyor: "Kaderin cilvesine bakın ki, kadınların kurtuluş hareketi, bir serbest piyasa toplumu inşa etmeye yönelik neoliberal girişimlerle tehlikeli bir ilişkiye bulaştı." (Yazının aslına şuradan ulaşılabilir. <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/14/feminism-capitalist-handmaiden-neoliberal>) Ali KOÇAK, "Feminizm, kapitalizmin odağı mı oldu?", <https://www.dunyabulteni.net/kultur-sanat/feminizm-kapitalizmin-odaligi-mi-oldu-h296437.html>

cinsiyetsizleştirme eğitimi (Türkiye’de ETCEP) verilmesi gibi projelere, dolayısıyla bu projelerin küresel aktörlerine ve yerli işbirlikçilerine karşı çıkıyor. Etkinlikler düzenliyor, yazılı, görsel ve sosyal medyada iletişim kurarak örgütleniyor. İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyet karşıtı bu hareketin büyümesinde etkili oldu. Zira toplumsal cinsiyet eşitliği uluslararası güvenceye, dolayısıyla ulusal güvencele de İstanbul Sözleşmesiyle kavuşmuş oldu. Bu durum küresel hareket olan anti genderi de tetikledi. Türkiye’de henüz böyle bir etkileşim ve oluşum görülmemekle birlikte, entelektüel düzeyde çalışmalar, sosyal medya düzeyinden itirazlar yükselmektedir.

“Anti gender hareketi özgün ve çok ciddi bir reaksiyon. Tanıdık bir anti-feminist ters tepme ya da bildik muhafazakâr aileci yaklaşımdan farklı bir söylemsel oluşum ve küresel oluşumla karşı karşıyayız.”¹⁴⁵

Anti gender hareket Avrupa, Kuzey Amerika, Latin Amerika, Rusya ile birlikte Macaristan, Bulgaristan, Ukrayna, Polonya, Slovenya, Hırvatistan gibi ülkelerde yaygınlaşmaktadır. Son zamanlarda da, Doğu Avrupa, İtalya, İspanya, Almanya ve Fransa’da, Latin Amerika’da, Kolombiya’da, Ekvador’da¹⁴⁶ da ön plana çıkmaya başladılar. Dolayısıyla anti gender hareketin içinde çok farklı ideolojilerin yer aldığını, belli coğrafyalarla, belli ideolojilerle sınırlı olmadığını ve küreselleşmeye başladığını ifade edebiliriz.¹⁴⁷ Fransa’da 2013 yılında bir milyon kişi bir araya gelerek, aileyi koruma sloganlarıyla yürüyebildi.

Anti gender hareket, temelde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına karşı çıkıyor, kavramı ideolojik olarak tanımlıyor, akışkan kimlik/queeri öncelemesini eleştiriyor ve küreselleşme/küreselciler ile ilişkilendiriyor. Bu haliyle, birinci dalga feminizmin çıkışına çok benziyor. Bir farkla ki, 2. dalgadan itibaren feminizmin bir toplum mühendisliğine dönüşmesine karşın anti gender hareket farklı kıtalarda, bölgelerde, farklı kültürlerde ortaya çıkmış tek bir kaynaktan beslenmeyen bir hareket olarak görünüyor. Feminizmin anti gender harekete eleştirisi ise, kendileri dışında gelişen tüm düşünce ve aktivitelere olduğu gibi, bu hareketin muhafazakâr, dinci ve sağ popülist tepkiler olduğu şeklindedir.¹⁴⁸

Türkiye’deki toplumsal Cinsiyet Eşitliği karşıtlığı tam olarak bilimsel bir temele oturmayabilir, fakat bilimsel verileri de kullandığı bir gerçek. Nitekim konuya mül-

---

¹⁴⁵ Alev ÖZKAZANÇ, a.g.m.

¹⁴⁶ Meryem ŞAHİN, “Ekvador’da solcu Cumhurbaşkanı Rafael Corréa, ‘Toplumsal Cinsiyet İdeolojisini aileyi yok etmeye yönelik bir araç olarak yorumladı ve kınadı.’” *Dr. Meryem Şahin’le Dünyada Anti-Gender (Toplumsal Cinsiyet Karşıtı) Hareketler*, <https://www.youtube.com/watch?v=KUVVKSAZ3sg&fbclid=IwAR2al72i2bCCPBmVbqkbXV2SWLERwawUVQ2lqYP5iGm2PqPKKuDvU5iGPRM>

¹⁴⁷ Meryem ŞAHİN, a.g.s.

¹⁴⁸ Alev ÖZKAZANÇ, a.g.m.

ki olmamızda en önemli etken Aile Akademisi Derneği'nin bilimsel çalışmaları ve bilimsel çalışmalardan yaptıkları aktarımları olmuştur. Dünyada birçok bilimsel çalışma toplumsal cinsiyeti ideolojik ve politik bir çıkış olarak tanımlamaktadır. Anti gender hareketi de bilimsel çalışmalar temelinde söylem oluşturmaktadır. Temennimiz odur ki, önceki bölümlerde feminist ve eşcinsel hareketlerin bir *ümmet bilinci* içinde örgütlendikleri gibi anti gender hareketin de ortak söylem ve sloganları, işaretleri, flamaları, bayrakları ile *ümmet bilinci* içinde olmalarıdır.

Anti gender hareketin toplumsal cinsiyete getirdiği eleştiriler de önemlidir. Bu eleştiriler genel olarak şunlardır:

- Toplumsal cinsiyetin öncelikle bilimsel bir kavram/olgu olmadığı,
- ideolojik bir kavram olduğu ve bu ideolojinin alt amaçlarının varlığı,
- görünen ve görünmeyen amaçlarının olduğu,
- doğal insan yapısını bozmaya yönelik olduğu,
- insan yapısına bakışı farklılaştırdığı,
- ideolojik kabullerinin insan ve aile tanımına ve kabulüne yansıtacağı,
- bir sosyal mühendislik projesi olduğu,
- feministlerin bile bu kavram üzerinde uzlaşmadığı.¹⁴⁹

Anti gender hareket, toplumsal cinsiyet kavramına karşıtlığında, kavramın ideolojik ve bilim dışı olduğunu vurgularken,

- kadına yönelik şiddeti hiçbir şekilde meşrulaştırmıyor,
- çocuğa yönelik şiddeti haklı görmüyor,
- kadını ikincil rollerle, ev içi rollerle tanımlamıyor,
- erkek egemen algıları yok, kavramın geleceğe yönelik etkileri üzerinde duruyor.

Anti gender hareketin çalışmaları ciddi olduğu kadar, ciddi sonuçlar aldıkları da görünüyor. Bu çalışmaları örneklerle açıklayalım:

- Birçok ülkede Toplumsal Cinsiyet Eşitliği projesinin içinde yer aldığı uluslararası sözleşmelerin imzalanmasına veya imzalanmışsa bile onaylanmasına engel oluyorlar.

---

¹⁴⁹ Meryem ŞAHİN, a.g.s.

- Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği projesinin materyallerinin denetlenmesini, uygulamaya konulmamasını veya uygulamadan çıkarılmasını sağlıyorlar.
- Toplumsal cinsiyet projelerine ayrılan fonların dağıtımını engelliyorlar.
- Toplumsal cinsiyet karşıtı bilimsel çalışmaları teşvik ediyorlar.
- Toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik cinsiyeti inkâr ettiği ve herkesi “cinsiyetsiz” olmaya zorladığı gerekçesiyle bilimsel değil “ideolojik” olmakla, hatta “totaliter” olmakla suçlayarak, aleyhine söylem ve aktivite oluşturuyorlar.¹⁵⁰

Bu demektir ki toplumsal cinsiyet taraftarları artık karşı görüşleri küçümseyemeyecekler. Nitekim küreselleşen anti gender harekete karşı hangi önlemleri almalıyız sorusuna cevap aramak için sürekli çalışmalar yaptıkları biliniyor.

Türkiye’de anti gender hareketi olarak anılmasa ve örgütlenmesi olmasa da, toplumsal cinsiyete karşı söylem ve itirazlar görülmeye başlandı. Özellikle ETCEP uygulamasının sosyal medyada deşifre olmasıyla birlikte bir bilinçlenme görülüyor. Türkiye’deki entelektüel düzeyde karşıtlığın temelinde İslam inancı, iman – amel bütünlüğü ve küreselleşme karşıtlığı eşdeğer olarak yer alıyor. Burada bir şerh düşmekte yarar görüyoruz: Türkiye’deki tam olarak anti gender anlamında ifade edilmese de, örgütsel (STK) itirazların temelinde İslam, iman – amel bütünlüğünden ve küreselleşme karşıtlığından ziyade, sağ muhafazakâr duyarlılığın etkisi büyük görünüyor. Bunu da İstanbul Sözleşmesi ve Toplumsal Cinsiyet İfsad Projesine itirazlarının, parçalı (kurumsallıkla üyeler bazında bireysellik tepkilerinin zıtlığından, eşitlik ve adalet arasında farklı tercihlerinden), eklektik olmasından ve devlet politikalarına karşı çıkamamalarından anlıyoruz. İstanbul Sözleşmesinin devlet politikası olarak eğitimdeki uygulaması ETCEP’e karşı olmalarına rağmen, bu projelere ve uygulamalara anti gender hareket gibi fiilen karşı çıkmamaları, eğitimcileri bu projeleri uygulamamaları yönünde uyarmamaları, eğitim materyallerine karşı protest tutum takınmamaları bu kanaatimizi güçlendirmektedir.

SONUÇ

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi Kadına Mutluluk Getirmeyecek

Yukarıdaki açıklamalarımız, toplumsal cinsiyet eşitliği projesi ve eklentilerinin, onları güvenceye alan İstanbul Sözleşmesinin, kadınlar için bir mutluluk vaadi, sadece vaat olarak kalmıştır.

---

¹⁵⁰ Alev ÖZKAZANÇ, a.g.m

Feminizmin argümanları ve diliyle şekillendirilmiş olan toplumsal cinsiyet eşitliği projesi ve ona dayanak olan İstanbul Sözleşmesi, kadının aile, eş ve çocuklara bakışını da olumsuz şekillendirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği projesini doğru okuduğumuzda, annelik ya da eş olmanın da bir rol olduğu ve bu rollerin kadının özgürlüğünü elinden aldığı zihinlere kazındığı anlaşılacaktır. Dolayısıyla kadınlar günümüzde aile olmayı, özgürlüğünü kaybetme olarak değerlendirmektedir.

Diğer taraftan çalışma hayatı içinde bulunan kadınların erkeklerle eşit zorluklarda çalışması beklentisi de toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının sonucudur. Zira kavram kadın ve erkeğin biyolojik özelliklerini gözardı etmektedir. Kadın da erkek gibi aynı şartlar ve zorluklarla çalışma hayatı içerisinde cinsiyetsizleşerek var olmaya çalışmakta ve fitratına uygun olmayan bu çabada tükenmektedir.

Ezcümle

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı ve dayanağı olan İstanbul Sözleşmesi ile zihinlerimiz, bize ait olmayan, namahrem eli değmiş kavramlarla işgal edilmektedir. Bizim referanslarımız aileyi, çocukları, merhameti, şefkati, emaneti, kadını yüceltmekte; “sizin en hayırlınız eşine en iyi davrananızdır”¹⁵¹ şeklinde öğretmektedir. Eşlerin karşılıklı birbirine güzel muamele etmesini işaret etmekte, fitratı ve biyolojik farklılıklarımızı önemsemekte, nesebi bozacak her türlü ilişkiyi de kesin surette reddetmektedir. Bu sebeple, İstanbul Sözleşmesine karşı insanımızı ve ailemizi korumamız ve toplumun sağlıklı inşası için kendi referanslarımıza sahip çıkmamız gerekmektedir. Bu zorunluluğun bir temenniden çıkıp, fiile geçmesinin yolu, şiddet toplumu olmaktan kurtulma çalışmaları yapmamızdan geçiyor. Unutmamalı ki şeytan insana zayıf olduğu yerden yanaşmaktadır. Şiddet, sadece bizim değil tüm toplumların zayıf noktası, yumuşak karnıdır. Şiddet, aynı zamanda güçsüzlüğün ifadesidir. Gücsüz ve korkak, kendilerine güveni olmayanlar genellikle şiddete başvururlar. İnsan hakları mücadelesini zaman ve zemin, insan – hayvan - her tür canlı, kadın – erkek tüm cinsler için topyekûn mücadele olarak algıladığımız gibi, şiddetle mücadelede de topyekûn algıyı geliştirmeliyiz. Bu mücadelede bizi başarılı kılacak her tür kavram ve toplumsal değerlere, zihne sahibiz. Sadece Batı hayranlığından kurtulup, namahrem eli değmiş kavramlar ve yasalar yerine, insan olduğumuzu hiçbir zaman unutturmayacak kavramlarla, sağlıklı zihinleri ve **hukuku** üretmemiz gerekmektedir. En başta da söylediğimiz gibi İstanbul Sözleşmesi, tüm karanlık yönleri ortaya çıkarılmış olmasına rağmen hâlâ ülke politikasını şekillendiriyor olmasını, **kendi kodlarını, kavramlarını ve değerlerini eksik gören grup ve çatılar tarafından baş tacı edilmesine borçludur.**

¹⁵¹ “Sizin en hayırlınız eşine en iyi davrananızdır. Kadınlarınıza karşı hayırlı olmayı birbirinize tavsiye edin.” MÜSLİM, Rada 62, TİRMİZİ, Rada 11

İlahi dinler içinde Yahudiliğin ve Hıristiyanlığın kadına verdiği alçaltıcı, ayrımcı kadın kimliği ve statüsü yerine, İslam'ın verdiği yüceltici, eşitlikçi, ayrımsız değer farkında olarak; dinin yorum geleneğindeki kadına ikincil değer verilmesine karşı bilinçlendirme çalışmaları yapılması gerektiğine dikkat çekmeli, Kur'an'ın insani ve adil tavrının örtülmesine¹⁵² engel olmalıyız. Bunun yolu, İslam'ın reddettiği kavram-sallaştırmaları, Müslümanların bilincine boca etmek değil, İslam'ın yine eşitlikçi, ayrımsız, eşref-i mahlûkat nitelenmesine sığınmak olmalıdır.

İstanbul Sözleşmesi ve beraberinde zihinlerimize pranga vuran kavramlar, geldikleri medeniyetin ruhunu taşımaktadırlar. Aksine kendi ruhlarımıza sahip çıkarak, farkındalık eksikimizi tamamlayabiliriz. İnsanlık onuru farkındalıkla başlar. Şiddet toplumu olmaktan bizi çıkaracak olan, şiddetin farkında olmak ve **kökünün kazınması** için yola çıkmaktır. Varsın birileri din, ahlak, gelenek, örf ve namus anlayışımızın kökünü kazımak için çalışsınlar. Bu ifsada karşı mücadele etmek insan hakları alanındaki çalışmalarımızın bir bölümüdür. Bunun onurlu bir mücadele olduğunu düşünüyor, gerekli bilgi ve donanımımızın, sabık malumatımız ve kazanımlarımız içinde olduğuna inanıyoruz.

---

¹⁵² Nazife GÜRHAN, *Toplumsal Cinsiyet ve Din*, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/874.pdf>

KAYNAKÇA

- 10 Soruda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Nedir? AİLE AKADEMİSİ Derneği,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/892.pdf>
- 10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir. AİLE AKADEMİSİ Derneği,
<http://aileakademisi.org/arastirma/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmelidir>
- Ahmet Hakan ÇAKICI, “İstanbul Sözleşmesine İtiraz Edenlere İtiraz -1”,
<https://www.ahmethakancakici.com/2020/05/itiraz-1.html>
- Ali KOÇAK, “Feminizm, kapitalizmin odağı mı oldu?”,
<https://www.dunyabulteni.net/kultur-sanat/feminizm-kapitalizmin-odaligi-mi-oldu-h296437.html>
- Carl Von CLAUSEWITZ, Savaş Üzerine, Doruk Yay. İstanbul: 2015.
- Cihan SONDOĞAÇ, ‘Queer Teorinin Kısa Tarihi’,
<http://kaosglidergi.com/dosyasayfa.php?id=1741>
- Cihat GÜNDOĞDU, Bugün Cinsel İstismar İftirası Yüzünden Binlerce Masum İnsan Cezaevlerinde Yatıyor”,
<https://www.youtube.com/watch?v=iB6wZ0qbRpA&feature=youtu.be>
- Coşkun TAŞTAN – Aslıhan Küçükler YILDIZ; Dünyada ve Türkiye’de Kadın Cinayetleri 2016, 2017, 2018 Verileri ve Analizler, Polis Akademisi Yayınları, Ankara 2019, s.1-2
- ÇAKMAKÇI & SAĞIROĞLU Hukuk Bürosu, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, <http://www.sagiroglu.av.tr/ailenin-korunmasi-ve-kadina-karsi-siddetin-onlenmesine-dair-kanun-cn803.html>
- Ebubekir Esad BAŞ, “Lanzarote Sözleşmesi’nin Hukuki Değerlendirmesi”,
<http://muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1074.pdf>
- Hayrettin KARAMAN, “Ahkâmın uygulanmaması, zaruret halinde caiz olur”,
<http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/laikduzen/2/0241.htm>
- Fikret YAMAN, “Kadına Yönelik Hukuki Düzenlemelerin Aile Kurumu Üzerindeki Etkileri: İstanbul Sözleşmesi Ve 6284 Sayılı Kanun Örnekleri”,
<https://www.tihk.gov.tr/dr-fikret-yaman/>
- İSTANBUL SÖZLEŞMESİ,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/849.pdf>
- Kaan Muharrem YAĞCIOĞLU; Yeni İş Mahkemeleri Kanunu Uyarınca Arabuluculuk ve Arabuluculuğun İş Yargılamasına Etkileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018.
- Kadriye BAKIRCI, İstanbul Sözleşmesi, [http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/Toplumsal cinsiyet eşitliği/ 881.pdf](http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/Toplumsal%20cinsiyet%20esitligi/881.pdf)
- KELAMBAZ, Çocukları Kim Koruyacak? LGBT ve Pedofili,
<https://www.kelambaz.com/cocuklari-kim-koruyacak-lgbt-ve-pedofili/>
- Mahmut KOCA – İlhan ÜZÜLMEZ; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, 2019, s. 355.

- Mehmet Can KÖMÜRÇÜ, Gökkuşuğu bayrağı nasıl LGBTi sembolü haline geldi?
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1039.pdf>
- Meryem ŞAHİN, İskandinav Ülkelerinde Kadına Hayat Toz pembe mi? Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Masalı, <https://www.erdemlidurus.com/iskandinav-ulkelerinde-kadina-hayat-toz-pembe-mi-toplumsal-cinsiyet-esitligi-masali/>
- Meryem ŞAHİN, 'Dr. Meryem Şahin'le Dünyada Anti-Gender (Toplumsal Cinsiyet Karşıtı) Hareketler".
<https://www.youtube.com/watch?v=KUVVKSAZ3sg&fbclid=IwAR2al72i2bCCPBmVbqkbXV2SWLERwawUVO2IqYP5iGm2PqPKKuDvU5iGPRM>
- Mine TUNCAY, "Sivil Toplum Siyaseti Denetliyor", 2015 ERKEN SEÇİMLERİNE DOĞRU AK PARTİ, CHP, MHP, HDP ve SP'NİN SEÇİM BEYANNAMELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ,
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/raporlar/349.pdf>
- Muharrem BALCI, Küresel Sistem Karşıtı Harekette Aktivistlerin Rolü,
<http://www.muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/246.pdf>
- Muharrem BALCI, Şiddet - Terör İlişkinde Savaş Kuralları,
<http://www.muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/219.pdf>
- Mustafa AYDIN, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği,
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/928.pdf>
- Mücahit GÜLTEKİN, Erken Evlilik Mağdurları Neyi İfşa Ediyor: Emine Karakaya'yı Hatırlayan var Mı? <http://www.islamianaliz.com/m/3653/erken-evlilik-magdurlari-neyi-ifsa-ediyor-emine-karakayayi-hatirlayan-var-mi>
- Mücahit GÜLTEKİN, İstanbul Sözleşmesi TBMM' den nasıl geçti?
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1025.pdf>
- Mücahit GÜLTEKİN, Algı Yönetimi ve Maniplasyon. Kandırmanın ve Kandırılmanın Psikolojisi, Pınar Yay. İst: 2016
- Mücahit GÜLTEKİN - Meryem ŞAHİN, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın Ve Aile (İzlanda, Finlandiya, Norveç, İsveç, Türkiye), Sekam yay. İstanbul: 2014.
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/282.pdf>
- Mücahit GÜLTEKİN, Emine'nin yürek dağlayan hikâyesi!,
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/823.pdf>
- Mücahit GÜLTEKİN, Konferans Notları: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Neoliberal Kapitalist Politikalarla Uyumu Göz Ardı Ediliyor, Bursa, 2019.
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/910.pdf>
- Mücahit GÜLTEKİN, Bilimsel Araştırmalarda Kadın-Erkek Farklılıkları,
<http://aileakademisi.org/arastirma/bilimsel-arastirmalarda-kadin-erkek-farkliliklari>
- Mücahit Gültekin YouTube Sayfası - 'Çocuk İstismarını Hukukileştirmek: Lanzarote Sözleşmesi', başlıklı video <https://www.youtube.com/watch?v=aNcrEPfxnYA>
- Videonun deşifre metni, "Çocuk İstismarını Hukukileştirmek: Lanzarote Sözleşmesi", Mücahit Gültekin, <http://muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1062.pdf>
- Nazife GÜRHAN, Toplumsal Cinsiyet ve Din,
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/874.pdf>
- Nesrin DİLBAZ, "Şiddet Riskinin Değerlendirilmesi ve Saldırgan Hastaya Yaklaşım,
https://www.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_2_3_179_188.pdf

- Nezir AKYEŞİLMEN, İstanbul Sözleşmesi, Din ve Ahlak.
https://www.ilksesgazetesi.com/yazilar/istanbul-sozlesmesi-din-ve-ahlak-8143?fbclid=IwAR3-CTPfgZlrs5Piyv9Lv0VbWnl3Xe0z-ygmDBfor-IZDGxl0kP_sD1IRo4
- Pınar İLKARCAN, Vatikan'dan Kopya: 'Toplumsal Cinsiyet Adaleti',
http://kazete.com.tr/makale/vatikandan-kopya-gundemal-cinsiyet-adaleti_1013
- Selda Afşar TAŞDEMİR; Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü", Sosyoloji Konferansları, No: 52, 2015/2, s. 728. <https://cdn.istanbul.edu.tr/file/1CD58DF90A/6423A4DB580A400F933C818F47A7702D?doi=10.18368/IU/sk.04297>
- Senem Ezgi VATANDAŞLAR - Zeynep Sümer HATİPOĞLU; Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk Kültürüne Uyarlanması, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9 (53), 2019, s. 345;
- Sibel YARDIMCI, skopbülten , "Ne O! Ne Bu! Ne Şu! Queer Kuramı ve Kimliksizleşme",
<https://www.eskop.com/skopbulten/ne-o-ne-bu-ne-su-queer-kurami-ve-kimliksizlesme/749>
- Sinem HUN, İstanbul Sözleşmesi ve LGBT Hakları, <https://www.kaosgl.org/gokkusagi-forumu-kose-yazisi/istanbul-sozlesmesi-ve-lgbt-haklari>
- Türkiye'deki LGBT + Örgütleri için FON REHBERİ,
http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/kaos_gl_rehber_web_ver02.pdf (Erişim 9.1.2019)
- Ümit ŞİMŞEK, Bir Güncelleme Öyküsü: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/826.pdf>
- Yasin KURUÇAY, Güçlü Aileler Güçlü Toplumlara Doğurur",
<http://www.aileakademisi.org/haber/aile-akademisi-derneği-guclu-aileler-guclu-toplumlari-olusturur-paneline-katildi>
- Yasemin ÖZ, Türkiye Eşcinsellerin Evliliğine de Ebeveynliğine de Karşı,
<http://bianet.org/bianet/kadin/120251-turkiye-escinsellerin-evlilikine-de-ebeveynligine-de-karsi>
- Yasin GİRGIN, "İstanbul Sözleşmesi Nedir? Kim, Neden Eleştiriyor?",
<https://www.yasingirgin.av.tr/istanbul-sozlesmesi-nedir-kim-neden-elistiriyor/>
- Youval Noah HARARİ'nin 2018 DAVOS KONUŞMASI,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/891.pdf>
- Zeynep DİREK, Feminist Hareket de Bizim Kültürümüz, Söyleşi Filiz ALTINTAŞ.
<https://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/206177-prof-dr-zeynep-direk-feminist-hareket-de-bizim-kulturumuz>
- Zeynep İŞPİR, "Bir İnsan Hakları Sorunu Olarak Cinsiyete Dayalı Ekonomik Ayrımcılık", Ankara Barosu Dergisi, 2016/3, 168.

.....

İnternet Kaynakları

- AB Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2010)5 sayılı Tavsiye Kararı,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/956.pdf>
- AÇEV (Anne Çocuk Eğitim Vakfı), 2015 yılı itibarıyla Koç Holding şirketleri çalışanlarına toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla "Ülkem İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum" projesini yürütmeye başladı. <https://www.acev.org/koc-holding-isbirliginde-toplumsal-cinsiyet-esitligini-destekliyor-rum-projesi/>
- Aile ve toplumu ifsat eden o projeye Erdoğan'dan yorum: "İstanbul Sözleşmesi nas değildir",
<https://www.dinihaber.com/politika/aile-ve-toplumu-ifsat-eden-o-projeye-erdogandan-yorum-istanbul-sozlesmesi-nas-degildir-h142218.html>
- Avrupa'nın derdi bu kez Ali Erbaş oldu! Kudurdular, haddi aşan açıklama,
<http://www.haber7.com/dunya/haber/2971813-avrupanin-derdi-bu-kez-ali-erbas-oldu-kudurdular-haddi-asan-aciklama>
- Cumhurbaşkanı Erdoğan: Zina düzenlemesi tartışılın. 20.02.2018
<https://www.ensonhaber.com/cumhurbaskani-erdogan-zina-duzenlemesi-tartisil-sin.html>
- Çocukların Cinsel Suiistimal ve Cinsel İstismara karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi) 2007.
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1063.pdf>
- Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması Terimler ve Kavramlar Kılavuzu Başlıklı 28 Ocak 2016 tarihli Lüksemburg Raporu
<https://koruncuk.org/uploads/blog/Luksemburg-Terimler-ve-Kavramlar-Kilavuzu.pdf>
- Dünya Reklamverenlerinden 'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği' Çağrısı",
<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dunya-reklamverenlerinden-toplumsal-cinsiyet-esitligi-cagrisi41086233>
- Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı çıkan dernekler ne diyor?
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47610198>
- Ece Erken, Benan Mahmutyazcıoğlu hakkında uzaklaştırma kararı aldırdı,
<https://www.milliyet.com.tr/cadde/galeri/ece-erken-benan-mahmutyazcioglu-hakkinda-uzaklastirma-karari-aldirdi-6195052/2>
- Eczacıbaşı Topluluğu'na Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ödülü,
<https://www.eczacibasi.com.tr/tr/basin-odasi/haberler/eczacibasi-topluluguna-toplumsal-cinsiyet-esitligi-odulu>
- ETCEP Hakkında Kamuoyu Açıklaması, <https://kadem.org.tr/etcep-hakkinda-kamuoyu-aciklamasi/>
- İrkçılığa Ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) Türkiye Raporu (beşinci izleme dönemi) Kabul tarihi 29 Haziran 2016 Yayımlanma tarihi 4 Ekim 2016.
<https://rm.coe.int/fifth-report-on-turkey-turkish-translation-/16808b5c83>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku, Uygulama ve Araştırma Merkezi
<https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/tr/content/62-avrupa-insan-haklar-sozlesmesine-ek-12-numaral-protokol/>
- KADEM, Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi(ETCEP)ne İlişkin Değerlendirme, <https://kadem.org.tr/degerlendirme-etcep/>

KADEM, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde İstanbul Sözleşmesi Çalıştayı Raporu, <https://kadem.org.tr/wp-content/uploads/2017/10/Calistay-103.pdf>

MEB'den sonra YÖK de 'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'ne karşı çıktı, <https://kazete.com.tr/haber/mebden-sonra-yok-de-toplumsal-cinsiyet-esitligine-karsi-cikti-58959>

“Memleket.com’dan Homofobi. Gökkuşuğu değil, gül çizsin çocuklarımız. <http://denizliglbt.blogspot.com/?zx=c30e525eaa836de5>

Miniklerden gökkuşuğu resmiyle 'Evde kal' çağrısı <https://www.internethaber.com/miniklerden-gokkusagi-resmiyle-evde-kal-cagrisi-foto-galerisi-2092254.htm>

Mor Çatı'dan 'Karar Aldım' kampanyası <https://www.istekadinlar.com/kadin-orgutleri/mor-cati-dan-karar-aldim-kampanyasi-h2686.html>

Mustafa Koç yaşasaydı Davos'ta bu konuşmayı yapacaktı, <https://www.medyafaresi.com/haber/mustafa-koc-yasa-saydi-davosta-bu-konusmayi-yapacakti/768000>

Şiddet Nedir? http://www.evicisiddet.adalet.gov.tr/SIDDET_NEDIR.html

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun “Eğitim Sistemimizdeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yeri” Konulu Nisan 2011 tarihli Raporu. <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/917.pdf>

TBMM Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU RAPORU. <http://e.ogren-sen.com/ekonomi/513/index.html?page=8>

Toplumsal Cinsiyet Nedir? <https://www.nonviolence.wri-irg.org/tr/resources/2012/toplumsal-cinsiyet-nedir?language=tr>

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesini Tanıtacak, <https://www.memleket.com.tr/tusiad-tv-dizilerinde-toplumsal-cinsiyet-esitligi-projesini-tanitacak-1339461h.htm>

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Nedir? <http://www.medyayazar.com/kadin/toplumsal-cinsiyet-esitligi-nedir-h2227.html>

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Davos'ta, <https://www.dw.com/tr/toplumsal-cinsiyet-e%C5%9Fitli%C4%9Fi-konusu-davosta/a-37213444>

TÜSİAD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu, <https://tusiad.org/tr/toplumsal-cinsiyet-esitligi-cg>

YÖK'ten “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi”, <https://www.sondakika.com/haber/haber-yok-ten-toplumsal-cinsiyet-esitligi-tutum-belgesi-8236976/>